

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

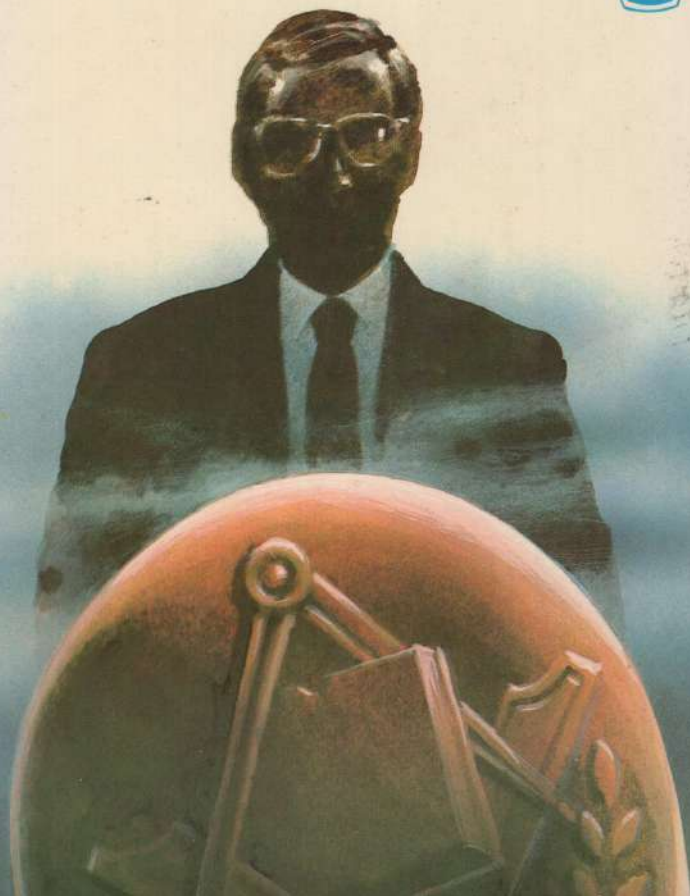
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Sabahattin Arıç

MASONLARIN DÜNYASI

Sabahattin Arıç

MASONLARIN

DÜNYASI

Herkesin merak ettiği masonluğu, 31 yıl mason localarına devam etmiş bir mason yazardan öğreniyoruz.

Masonların dünya görüşü, gelenekleri, ilginç törenleri, sırları gerçekçi bir görüşle anlatılıyor.

- Masonluk nedir
- Masonluğun tarihi
- Türkiye’de masonluk
- Ünlü Türk masonları
- Dünyanın ünlü masonları
- Masonluk sözlüğü

Sabahattin ARIÇ
yaşadı yazdı

ISBN 975-478-091-9

 KDV dahil
14.000.— Lira

MASONLARIN DÜNYASI

ISBN 975 - 478 - 091 - 9

**Masonların Dünyası, Sabahattin Arıç / 1. Basım,
1991 / Kapak, Erkal Yavi / Kapak Baskısı, Özyıl-
maz Matbaası / Dizgi-Baskı, Yaylacık Matbaası /
Cilt, Tekin Ticaret / Kitabı Yayımlayan, Tekin Ya-
yınevi, Ankara Cad. No. 43 - İst. Tel. : 527 69 69 -
512 59 84**

SABAHATTİN ARIÇ

Masonların Dünyası

- * Masonluk Nedir
- * Masonluğun Tarihi
- * Türkiye'de Masonluk
- * Ünlü Türk Masonları
- * Dünyanın Ünlü Masonları
- * Masonluk Sözlüğü

TEKİN YAYINEVİ

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ	7
MASONLUK NEDİR	11
Masonluğun Temel İlkeleri	12
MASONLUĞUN TARİHİ	19
1. Efsaneler Çağı	19
Hiram Efsanesi	20
2. Eylemli (Ameli, Operatif) Masonluk	25
Roma Kolejyaları	25
Ortaçağda Kurulan Mason Dernekleri	26
Tampliye Tarikatı	27
3. Düşünsel (Fikri, Spekülatif) Masonluk	29
Kabul Edilmiş Masonlar ve Düşünsel Masonluğun Doğuşu	30
Londra Büyük Locası	32
Geleneksel Masonluğun Tepkisi	34
MASONLARIN DÜNYASI	35
Eriştirme Töreni (Tekris, İnisiyasyon)	35
Mason Mabedi	47
Locada Oturumun Açılışı	50
Mason Locasının Yönetimi	62
Masonlukta Aşama Sırası (Hiyerarşi)	58
Masonluğun Simgeleri (Sembolleri)	60
Masonluk Törenleri	63
Masonların İç Dünyası	67
MASONLUĞUN GELİŞMESİ VE DÜNYAYA YAYILIŞI ...	73
Dünyanın Ünlü Masonları	80
Masonluk ve Kadınlar	82

MASONLUĞA KARŞI TEPKİLER	87
Hristiyan Kilisesinin ve Zorba Yönetimlerin Tepkileri ...	87
Masonluk Gizli Bir Tarikat mıdır	93
Masonluk ve Din	98
Masonluk ve Yurt Sevgisi	103
TÜRKİYE'DE MASONLUK	107
<i>Birinci Dönem (Başlangıçtan 1909'a Kadar)</i>	107
<i>İkinci Dönem (1909'dan 1935'e Kadar)</i>	111
Ulusal Masonluğun Kuruluşu ve Türkiye Yüksek Şûrası	111
Türkiye Büyük Maşrıkı'nın Kuruluşu	113
Türk Masonluğunun Uyuması	117
<i>Üçüncü Dönem (1935'ten Günümüze Kadar)</i>	119
Türkiye Büyük Locası'nın Kuruluşu	119
1965 Olayları ve Süleyman Demirel'in Masonluğu	122
TÜRKİYE'DEKİ MASONLUK ÖRGÜTÜ	129
1. Türkiye Büyük Locası	129
2. Türkiye Fikir ve Kültür Derneği (Yüksek Şûra)	131
Türkiye Büyük Locası Büyük Üstatları	133
Türkiye Fikir ve Kültür Derneği (Türkiye Yüksek Şûra- sı) Başkanları	134
Ünlü Türk Masonları	135
MASONLUK SÖZLÜĞÜ	139
KAYNAKLAR	163

Ö N S Ö Z

Kökü ortaçağın işçi derneklerine dayanan masonluk, insanlığı ilgilendiren evrensel bir örgüttür. XVIII. yüzyılın ilk yarısında dünyanın dört bucağına yayılmış, o günden bu yana, öğretisini (doktrinini) açıklayan 60.000'e yakın kitap yazılmıştır. Bugün yeryüzünde binlerce mason derneği, milyonlarca üyesiyle, onun «dünya kardeşliği» gökkubbesi altında insanları birleştirmeye çalışıyor.

İyi ama milyonlarca insanı bir mezhep gibi kendine çeken ve bir puta tapıcılık gibi saldırıya uğrayan bu masonluk nedir?

Masonluğun temel ilkesi, insanlar arasında kardeşliğin yayılması, insanlığın eşitlik, kardeşlik ve barış içinde gelişip ilerlemesidir. Masonluk bu amacı gerçekleştirmek için insanları ayıran din, mezhep ve ırk ayrılıklarını ortadan kaldırmak istiyor; ortak bir insanlık ülküsüyle insanları birleştirerek, tinsel (manevi) değerler bakımından yükselterek bu amacına ulaşabileceğine inanıyor.

Bu denli yüce bir ülkeye bağlı olan masonluk, ne yazık ki, her çağda direnişlerle, düşmanlıklarla karşılaşmıştır. Avrupa'da kilise ve zorba krallık yönetimleri, zaman zaman, masonluğun karşısına dikilmişler, onu aforoz etmişler, çıkarlarına engel olan mason derneklerini kapatmışlardır.

Ortaçağda papaların güçlü etkisiyle başlayan mason düşmanlığı, Osmanlı Padişahı Abdülhamid II döneminde (1876-1909) Türkiye'ye de bulaşıyor. Mason-

luğa karşı uyandırılan soğukluk zamanla yaygınlaşıyor, masonluğun dinsiz bir kuruluş olduğu sanısı halkın ve birçok aydının kafasında, bir önyargı olarak, yerleşiyor.

Hiçbir kanıta ve incelemeye dayanmayan bu yanlış görüş, kanımca, bir düşün savaşıyla yıkılabilir. Bunun için masonluğu yansız olarak tanıtan yapıtların kamuya sunulması gerekir. Gerçi dilimizde masonluğu tanıtan kitaplar vardır. Ama bunların birkaçı masonluk düşmanlığı aşılama amacıyla yazılmış, gerçekte ilgisi olmayan yayımlardır. Bir kısmı da art düşüncesi olmayan, ama mason olmadıkları için masonluğun ruhunu sezememiş kişilerin yapıtlarıdır. Masonluğu incelemiş olan masonların yazdıkları kitaplarsa kitabevlerinde satılmaz, yalnızca mason derneği üyelerine verilir.

Bu bakımdan, Türk masonluğunun kendisini halka tanıtmayı, amaçlarını açıklamayı gerekir. Bence bu, üzerinde durulacak çok önemli bir konudur. Çünkü masonluğun dinsiz, kökü dışarıda bir kuruluş olduğu kanısı, okumuşlarımız arasında da yaşamaktadır.

Bu kitabın iki amacı vardır: Birincisi, bu düşüncüyü sarsmaya çalışmaktır. Görüşüme göre bu çürük inanç küçük bir çaba ile sarsılır. Ardından, Türk masonluğunun, kapılarını halka açısıyla masonluk düşmanlığı masonluk sevgisine dönüşebilir.

İkinci amaç, masonluğun ne olduğunu merak edenlerin sorularını yanıtlamak, masonluğun karşısında olanlara da onun gerçek kimliğini tanıtmaktır. Kitaptaki konular bu iki amaçla seçilmiştir.

Bir masona masonların çalışmalarını, törenlerini, geleneklerini tanıtmaya gerek yoktur. Ama mason olmayanlara, «masonların dünyasını» apaçık ve doğru olarak göstermek yararsız olmayacaktır. Kanımca halka açılmanın ilk yolu budur.

Bu kitapta masonluğun felsefesine girililmemiş, derinleşmeyen bir sıgık ve sadelik içinde masonluğu

merak edenleri ilgilendiren konular ele alınmıştır. Kaynaklarım masonluğun ritüelleri ve tarihsel gerçekleri gösteren yapıtlardır.

Bu kitap, yayınlanırsa, masonluğa dogmatik bir anlayışla bakanları inandırabilir mi, diye düşünmüyorum. Yalnızca Türk masonluğunun kitaplığına, halka açılmanın başlangıcı olabilecek, birkaç sayfa katmak istiyorum. Her mason, masonluk mimarlığına bir avuç harç koyarsa bu anıt, tüm gelenek ve yöntemleriyle, yaşayacaktır.

Biliyorum, masonluğun silik bir fotoğrafına benzeyen bu kitapçık bir yapıt değildir. Ama yine de bir şeydir: Masonluğu merak edenlere onun gerçek yüzünü gösterecek; masonluğa tatsız bakışlara karşı da yumuşak, ama doğru bir yanıt, hoşgörülü bir gülümseme olacaktır.

Kalamış; 1 Ocak 1981
Sabahattin ARIÇ

MASONLUK NEDİR

Masonluk, insanlığın düşünsel ve toplumsal gelişmesi amacını güden bir öğreti (doktrin)dir. Ortaçağın gizemci (mistik) işçi derneklerinden doğmuş, kilisenin ve devletlerin tanıdığı ayrıcalıklardan yararlanarak Avrupa'da gelişmiş, 1717'de İngiltere'de düşünsel (fikrî, spekülatif) masonluğun kuruluşundan sonra dünyaya yayılmıştır.

XVIII. yüzyıl boyunca krallar, büyük devlet adamları, yüksek düzeydeki papazlar, büyük sanatçılar masonluğu benimsemişler, genişleyip yayılmasına yardımcı olmuşlardır. XVIII. yüzyılın ilk yarısında Türkiye'ye de giren masonluk, 1909'a değin Osmanlı İmparatorluğu'nun bellibaşlı merkezlerinde yerleşmiş, Tanzimat Devri'nin ünlü sadrazamı Koca Reşit Paşa, o çağın düşün ve sanat adamlarından Şinasi, Ziya Paşa, Namık Kemal, Osmanlı padişahlarından Murat V, Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi, Ziya Gökalp gibi değerleri bağrına basmıştır.

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda tüm dünyayı saran masonluğun, zaman zaman, tepkilerle de karşılaştığını görüyoruz. Ortaçağdan bu yana papalar, bağnaz katolikler masonluğa karşı direnmişler; demokrasiye ve insan özgürlüğüne saygı göstermeyen devletler de onlara katılmışlardır.

Türkiye'de de şovenlerle bağnaz dinciler, masonluğu dinsizlikle suçlamışlar, kamuoyunda masonluğa karşı bir düşmanlık yaratmak istemişlerdir. Masonluğu yeren yazarlarımız, konuyu bilmedikleri için, ya da peşin yargılarının etkisinden kurtulamayarak, gerçeğe uymayan kitaplar yayımlamışlardır. Bu nedenlerle masonluk, tarih boyunca, cahilliğin ve zorba yönetimlerin düşmanlığıyla savaşmak zorunda kalmıştır.

Bugün dünyanın demokrasiyle yönetilen ülkelerinde masonluk, düşünsel ve toplumsal amaçlara yönelmiş bir kuruluş olarak benimsenmiş, yüzü aşan ülkede milyonlarca insanı ailesi içine katmıştır. Oysa Türk halkı için masonluk yabancı, belki de yabansı bir konudur. Bu nedenle masonluğu nesnel açıdan, belgelere dayanarak ele almak gereğini duyuyorum.

«Mason», «franmason» eş anlamlı sözcüklerdir. «Mason», duvarcı demektir. «Franmason» da özgür mason, özgür yapı işçisi anlamına gelir. Fransızcadan dilimize giren bu sözcükler biçim ve anlam değişikliğine uğramış, «farmason» (kâfir, gâvur, dinsiz) anlamına bürünmüştür.

Ortaçağda büyük kiliseleri, manastırları, sarayları yapan masonlar, kilise ve devletçe korunuyor, türlü vergilerden bağışıklık, özel mahkemelerde yargılanma gibi haklardan yararlanıyorlardı. Bu yüzden kendilerine «franmason» (özgür duvarcı) denen bu insanlar, o çağda «kral sanatı» denilen mimarlığın gizlerini başkalarına açıklamıyor, yalnızca kendi derneklerine bağlı olanlara öğretiyor, esnaf birlikleri arasında zanaatlerinin gizlerini titizlikle saklayan ayrıcalıklı bir sınıf oluşturunuyorlardı.

XVI. yüzyılın sonlarında bu el işçilerinin arasına meslekten olmayan aydınlar da alınmış; XVIII. yüzyılın başlarında masonluk yalnızca düşünsel çalışmalar yapan bir kimlik kazanmış, «eylemli mason» denilen el işçileri hemen hemen ortadan kalkmıştır.

Çağımız masonluğunun amacı nedir? Önce bunu nesnel (objektif) olarak inceleyelim.

Masonluğun Temel İlkeleri

Türkiye «Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü»nde, özgür masonluğun temel ilkeleri şöyle açıklanmıştır (*):

(*) Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü, İstanbul 1974, Yenilik Basımevi, s. 7-9.

«Özgür masonluğun amacı, tüm insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması; insanlığın, eşitlik ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesi ve gerçeğin araştırılmasıdır.

«Özgür masonluk, bu amaçlara kendisini adanmak isteyen insanların çabalarını biraraya getirir.

«Özgür masonluk, Evrenin Ulu Mimarı adını verdiği Yüce Varlığı ve ruhun ölümsüzlüğünü kabul eder. Çalışmalarına Evrenin Ulu Mimarı'nın adını anarak başlar.

«Özgür masonluk, tüm insanlar için ortak bir insanlık ülküsünün gerekliliğini kabul eder. Bu ülkünün gerçekleşmesi için, şu ilkeleri benimser :

«— İnsan kişiliğine saygı;

«— Tüm insanların iyiliğine çalışmak;

«— Bireyin özgürlüğü ve ahlâksal sorumluluğu;

«— İnsanların hak ve görev eşitliği;

«— Bilime saygı.

«Özgür masonluk, üyelerinin vicdan, inanç ve düşünce özgürlüklerini kabul eder. Üyelerinin «öğrenme» ve «öğretme» görevlerini severek yerine getirmelerini ister.

«Özgür masonluk, din ve mezhep, ırk, dil, inanç ve toplumsal durum ayrımı gözetmeksizin, kendi arasına özgür, iyi ahlâklı, namuslu, şerefli ve aydın erkekleri alır. Hiçbir inanç ve ülkeye bağlı olmayan septikleri (şüphecileri) bağrına basmaz.

«Özgür masonluk, arasına almak için hiç kimseyi, hiçbir biçimde zorlamadığı gibi, bunları, ya da toplumsal durumları gerektirdiği zaman üyelerini masonluktan ayırmakta serbest bırakır.

«Özgür masonlar, bir mason ve bir yurttaş olarak ülkelerinin yasalarına uymak zorunluluğundadırlar. Her mason, yurduna sadakatle bağlıdır. Ülkesinin yararlarını, bağımsızlığını ve özgürlüklerini, dirlik ve düzenliğini korumayı kutsal bir görev bilir.

«Özgür masonlar, insanı güçlendiren ve daha ileriye götüren «çalışma»nın her türlüşünü - ister el, ister düşün işçiliği olsun - aynı ölçüde şerefli sayarlar».

Açıkça görüldüğü gibi masonluk Yüce Tanrı'ya, ruhun ölümsüzlüğüne inanır. Bunu üyeliğe almak için ilk

koşul sayar. Bu inançta olmayanları ailesi içine almaz. Yurt uğruna onurla çalışmayı buyurur. Masonluğa düşman olanların sandıkları gibi dine ve ulusçuluğa karşı olan bir kuruluş değildir.

Masonluk sevgi, gerçeği arama, özgürlük ve eşitliktir.

Masonluk öğretisinin (doktrininin) temeli insan kişiliğine saygı, insanların evrensel kardeşliği ve «gerçek»i aramaktır. Masonluk bu özellikleri, erdem anlayışı ve hoşgörüsü ile evrimci ve evrenseldir. Masonluğun insan sevgisiyle kişisel ve toplumsal ahlâk oluşacak, bir «düşünce mabedi», mutlu bir insanlık dünyası kurulacaktır. Masonluk bu ülküyü gerçekleştirmek için toplumda adaletin, hakkın ve gerçeğin egemen olmasına çalışır.

Masonluk düşünme ve araştırma özgürlüğünün ocağıdır. İnsan kişiliğine büyük bir saygı gösteren masonluk, zekâyı özgürlüğe kavuşturmak, bu özgürlük içinde «gerçek»i aramak yolundadır.

Masonluk, önceleri gerçeği fizikötesinde (metafizikte) aramış, Tanrısal varlığın ne olduğunu araştırmıştır. Daha sonra gerçeği doğada aramıştır. Günümüzün masonluğuna göre gerçek gözlem ve deneyle elde edilen bilgidir, bilimin ve tekniğin yoludur. Çünkü kuramlar ve düşünceler ancak pratiğe uygulandığı zaman gerçekçi olur.

Kuşkusuz, bugün bilimin ortaya koyduğu gerçekler yeni buluşlarla değişecektir. Bu bakımdan masonluk dogmacı, ya da değişmeyen, donmuş bir öğreti olamaz. Bu nedenle hiçbir felsefe görüşüne bağlı değildir. Ne özdekçi (materyalist), ne de olguncudur (pozitivisttir). Öğretisinin temeli düşünce özgürlüğü içinde «gerçek»i aramaktır. Bu nitelikleriyle masonluk bir felsefe, bir din değil, inisiyatif bir düşünme sanatıdır.

Bir mason olan ünlü Alman yazarı Lessing'e (1729-1781) göre gerçek, «iyiyi, doğruyu ve güzeli aramak»tır. Aklın ve bilimin ışığında «hak»kın, özgürlüğün ve gerçeğin utkusu için çalışmak masonluğun ilkesidir. Özgürlük olmadıkça insan sevgisi beslenemez. Bilimin ve gerçeğin

ışığı (masonluğun nur ve ziyası) dünyayı aydınlatamaz. XVIII. yüzyılın büyük mason yazarları «özgürlük, eşitlik, insan hakları» kavramlarının tohumlarını ekmişler, filizlenip yeşermesi için yaşamları boyunca savaşımlardır.

Voltaire'in (1694-1778) kemikleri eski mezarından alınıp Fransız büyüklerinin gömüldüğü Panteon kilisesine taşınırken tabutunun üzerine şu sözler yazılmıştı: «İnsan aklını uykusundan uyandıran, özgürlüğe kavuşturan insan». Rousseau (Jean Jacques) da (1712-1778), «İnsanlar özgür doğar, özgür ölümler ve yasa karşısında eşittirler» diyordu. Çağdaş olan bu iki düşünürü göre özgürlük, insanın doğarken sahip olduğu tanrısal bir haktır. «Özgürlük, eşitlik, adalet» düşünceleri ilk önce bu yüzyıl Avrupa'sının mason düşünürlerince savunulmuş, Fransız Devrimi'yle dünyaya yayılmıştır.

İnsan, özgürlükle devleşmiş; felsefeyi, bilimi, uygarlığı yaratmıştır. Düşüncelerin özgürce söylenemediği toplumlarda tutsaklık ve mutsuzluk rüzgârları eser. O toplumlar uygarlıktan pay alamamış, geri kalmışlardır. Masonluk, özgürlüğün besleyip büyüttüğü sevgiyle insanlığı bilgisizliğin karanlığından kurtarmaya çalışır. Mutlu bir dünyanın özgürlüğe, eşitliğe, insan haklarına saygı beslemekle kurulabileceğine inanır.

«Düşün özgürlüğü, yersiz suçlandırmalardan ve boş inançlardan zihni arıtmaktır. Bu, kişinin tinsel (manevî) bağımsızlığıdır. Onsuz ne gerçek zekâ özgürlüğü, ne de insanın kişisel özgürlüğü sağlanabilir. Bu özgürlük korunmadıkça zorbaların türlü baskılarından halkı kurtarmak boş bir çabadır. İster aşağı, ister yukarı basamaklardan gelsin; sivil, ya da süel olsun, hepsi de silâh olarak bilgisizliği kullanır. Türlü tutkular, bağınazlık, yüze gülücülük nedeniyle halk tutsaklığa sürüklenir» (*).

İki yüzyıldan bu yana bu ilkeleri savunan masonluk tüm insanlığın düşünceleri ve yaşamı üzerinde pek derin bir etki yapmış; «özgürlük, eşitlik, kardeşlik» ilkeleri Fran-

(*) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği 9. Derece Çalışma Kılavuzu.

sız Devrimi'nce benimsenmiş; Avrupa'da romantizm, sembolizm gibi düşün ve sanat akımlarının doğmasını sağlamıştır. Bunun nedeni masonluğun özgürlükçülüğü, hoşgörüsü ve bilime verdiği değerdir.

«Masonluk, gerçeği korkusuzca yayan, Goethe, J.J. Rousseau, Balzac, Beethoven gibi büyük dehaları yetiştiren, böylesine bilinçli ve güçlü bir örgüt olduğu için siyasa ya bağlı çevreler onu kendi amaçlarına göre çalıştırmak istemişler, bunu başaramadıkları zaman suçlamışlar, baskı altında tutmaya çalışmışlar, ya da aforoz etmişlerdir.

«Masonluk bunlara ve devleti kendi kişiliğinde gören birçok yöneticilerin baskısına göğüs germiş, din egemenliği adına konuştuklarını sanan bağnazların sönmez hincına dayanabilmiş, toplum çevrelerine tohumlarını ekmiş bulunan ahlâk bozukluklarına göğüs germiş, töre anıtlarını titizce korumuştur.

«Bu deneylerden geçmiş olan masonluk, yüzyıllardan beri, din ve siyasa konularının üstünde kalmayı temel ilke edinmiştir. Bu nedenle Katolikler, Protestanlar, İsraililer, tinselciler (spritüalistler), özdekçiler (materyalistler) kendi doktrinlerini mason localarına sokamamışlardır.

«Masonluk, değişik inançlardaki kişileri, bağlı oldukları siyasal ve dinsel düzenin dışında bırakabilmiş, insan-cıl felsefeye yönelmelerini sağlamış; onlara sevgi ve hoşgörü aşlamış, gözleri önüne, tüm inançların üstünde olan «ışıkı», «gerçek ışığını» sermiştir. Masonluğun ilk ana çizgisi bu sürekliliğindedir. Amacı, insan zekâsının bulabileceği tek bir gerçek kalıncaya kadar evrim yolunda ilerlemektir» (*).

Masonluğun ülküsü, ortaklaşa bir «yapıcılık», bir «ülkü mabedi» kurmaktır. Başka bir söyleyişle, insanlığın tam ve yetkin olarak gelişmesini sağlamak, aklın ilkelerine uygun bir toplum düzeni kurmaya çalışmaktır. Bunun araç-

(*) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği 4. Derece Çalışma Kılavuzu, s. 27-29.

ları düşüncede ve eylemde dayanışma, karşılıklı eğitim, kültürün yayılması ve sevgidir.

«İnsanları sevmek, onlara yararlı olmak ilkesine bağlı olan masonluk, iyiliğin ve esenliğin kaynağı olan bir çalışmadır. Halkın ve düşkünün savunucusu, baskının ve zorbalığın düşmanıdır. Zayıfların ve yoksulların yardımına koşmayı görev bilir. Masonluğa göre toplumun mutluluğu için çalışmayan kişiler ikellikten kurtulamamış sayılır. İnsan çalışma gücüyle doğayı yenmiş, bilimde ilerlemiş, eşitlik ve kardeşlik duygularına erişmiştir.

«Toplumsal eşitlik, masonluğun vicdanlara yerleştirmek istediği ilkelerin en önemlisidir. Öyle bir toplumsal düzen ki orada insanlara beslenen sevgi ve saygı egemen olsun. Çağımızda böyle bir ülkünün gerçekleşmesi oldukça güçtür. Çünkü dünyada sakat düşünceler egemenliğini sürdürüyor. Zenginlik ve güç kötüye kullanılıyor, gözleri bürüyen tutku her yana korku ve umutsuzluk saçıyor. Bu yanlış ve kötü anlayışlarla savaşmak, insanlar arasında hak ve eşitliği sağlamak masonluğun ahlâksal sorumluluğudur» (*).

Masonluk, tüm insanların hukuk bakımından eşit olduğuna inanır. İnsanlar arasında din, mezhep, soy, dil ve toplumsal durum ayrımı gözetmez; insanları ayıran bu kavramların üstündedir. Hoşgörülü ve evrensel bir ahlâk anlayışıyla insanları erdem bakımından yükseltmek, onların iç dünyalarına egemen olmak ister. Ona göre insan, kendi ruhsal değerlerinin yapısını kuran bir mimardır. Bu nedenle, insanların tinsel (manevî) bakımdan tam bir yetkinliğe ulaşmasını ilke edinen seçkin insanları ailesi içine alır; yurdu, yalnızca üzerinde yaşadığı toprak değil, tüm dünyadır.

(*) Kalfa Derecesi Ritüeli, s. 20. (Türkiye Büyük Locası yayınlarından).

4. 1. 1. 1. 1.

1

MASONLUĞUN TARİHİ

1. Efsaneler Çağı

Masonluk tarihiyle ilgili en eski kaynaklar, XIV, XV, XVI'ncı yüzyıllarda yazılmış el yazmalarıdır (manuscrit). 1390-1400 arasında yazıldığı sanılan Regius Manüskrisi, masonluğun başlangıcını Nuh Peygamber zamanına götürür. 1742'de yazılmış bir kitapta da şu açıklamayı görürüz: «Masonluğun büyük üstadı Nuh Hazretleri'dir. Onun üç oğlunun ilki olan Yafes'in döllerı Avrupa ve Anadolu'daki tüm locaların kurucusudur».

XV'inci yüzyıldan kalmış olan Cook Manüskrisi'nde de masonlukla ilgili efsaneler ve bilgiler vardır. Bu el yazmalarından öğrenildiğine göre, Anglo-Sakson kralı Athelstan (895-940) masonlara bağışıklık tanımış; Prens Edwin ise, Athelstan'ın izniyle, İngiliz masonlarını York kentinde toplantıya çağırmış, çağrıya katılanların getirdikleri masonlukla ilgili yazmalar derlenip toplanmış, York Yasası denilen ilk ritüel oluşmuştur.

Bu bilgileri veren el yazmalarının asılları bulunamamıştır. Kral Athelstan'ın kim olduğu da bilinmiyor. Masonluğun Nuh Peygamberdenberi var oluşu gibi, bu bilgiler de masallarla karışıyor. Ama bununla da kalmaz batılı yazarlar, masonluk tarihinin pınarını daha eski çağlara, geçmiş yüzyılların karanlığı içine götürürler. Bazo, 1812'de yazdığı bir yapıtta masonluğun Brahmanlardan ve Mısır'dan geldiğini ileri sürer.

İngiliz yazarı Dr. Olivier'e göre masonluk, dünyanın oluşumundan önce Güneş dizgesi içinde vardı. Moreau

adlı mason yazar da tıpkı görüşe katılır, masonluğun «kaos»la başladığını söyler. 1723'te İngiltere'de yayımlanan Anderson Kitabı, tüm bu kaynaklardan ve «Landmarklar»-dan yararlanması nedeniyle, masonluğun kökünü ilk insan ve ilk peygamber olan Âdem zamanına götürür.

Tüm bu efsaneler, bu değişik görüşler masonluğun başlangıç tarihini açıklamaktan çok uzaktır. Bununla birlikte anlamsız da sayılamaz. Çünkü «gerçeği arama» gereksinmesi, masonluğun bağlı olduğu bu ilke, insan kafasında sürekli olarak yaşamıştır.

Masonluğun tarihiyle ilgili efsanelerin içinde en çok düşündürücü olanı Hiram efsanesidir. Bu efsane, simgesel anlamı ve masonluk ilkelerine etkisi bakımından, büyük önem taşır.

Hiram Efsanesi

İsrail krallarından Davut ölmüş, oğlu Süleyman kral olmuştu (İ.Ö. 960). Kral Süleyman, babasının başlattığı Kudüs Mabedi'ni ünlü mimar Adon Hiram'ın tamamlamasını istiyordu.

Dul bir kadının oğlu olan Filistin'li Adon Hiram bilgili, zeki, üstün bir insandı. Mimarlık sanatında, madenleri eritmekte, tuncu işlemekte ustaydı. Sur kralı, Hiram'ı Kudüs'e, Kral Süleyman'a gönderdi.

Hiram, yeteneklerine göre işçileri üçe ayırmıştı: Çıracak, kalfa, usta. Çıracaklar nafakalarını (ücretlerini) B. (Boaz) sütunu önünde alıyorlardı; kalfalarınki J. (Jokin) sütunu önünde, ustalarınki de «Orta Hücre»de ödeniyordu.

Hiram, yanında çalışan binlerce kişiden hangisinin çıracak, hangisinin usta olduğunu anlayabilmek için bu grupların her birine ayrı ayrı sözcükler (parola) ve işaretler öğretmişti. Örneğin, ustaların sözcüğü Yehova (Tanrı) idi. İşçiler kendi derecelerini belirten sözler, ya da işaretlerle hak ettikleri parayı alıyorlardı.

Ahlâksız üç kalfa, usta sözcüğünü (parolasını) zor kullanarak Hiram'dan öğrenmek için anlaşımlardı. Böy-

lelikle usta gündeliği alacaklar, yapı bittikten sonra gi-decekleri yerlerde kendilerini usta diye tanıtacaklardı. Çünkü masonların her ülkede tanışmak için kullandıkları simgeler, işaretler, sözler birbirinin tıpkısıydı.

Sıcak bir öğle zamanı bu üç kalfa mabede girdi. İşçilerin dinlenme saati olduğundan Hiram mabette yalnızdı. Kutsal mihrabın önünde duasını bitirmiş, mabedin güney kapısından çıkıyordu. Yüzünde, büyük yapıtının bitmek üzere olduğunu görmenin sevinci vardı. Üç hain kalfadan biri karşısına dikildi. Usta derecesinin gizli sözcüğünü öğrenmek istiyordu.

Hiram şaşırmıştı. Masonlar içinde hakkı olmayan bir şeyi isteyen biriyle karşılaşmanın üzüntüsü tüm benliğini kaplamıştı. Yine de erdemli, erkin bir ustaya yakışır tatlı bir sesle konuşmaya başladı :

«Bu sözcük verilmez. Parolayı öğrenmekle bir insan usta olamaz. Bir gün gelecek, sen onu çalışmanın armağanı olarak alacaksın; haydi işine dön»!

Kalfa bunu anlayabilecek bir insan değildi. İstedığını elde edememenin kudurganlığı içinde, elindeki kocaman ağır cetveli, tüm gücüyle, üstadın sol omuzuna indirdi.

Hiram, kanlar içinde, inleyerek döndü, batı kapısına yöneldi; oradan çıkmak, bu alçağın elinden kurtulmak istiyordu. Batı kapısında, yolunu kesen ikinci hainle karşılaştı. O da usta derecesinin gizli sözcüğünü istiyordu. Hiram, görevinin kutsallığını bilen bir insandı. Acı bir gülümsemeyle birinci kalfaya söylediklerini yineledi. Umu du boşa çıkan kalfa, elindeki gönyeye Hiram'ın sağ omuzuna vurdu. Hiram acıyla kıvranarak doğu kapısına seğırtti.

Doğu kapısını da üçüncü hain tutmuştu. O da gizli sözcüğü istiyordu. Hiram bitkindi, ayakta duracak durumda değildi. Neredeyse yıkılacaktı; ancak başını iki yana sallayarak «hayır!» işareti yaptığı sırada kafasına kalfanın vurduğu çekiçle kanlar içinde yere yıkıldı; ölmüştü Hiram.

Üç katil, işledikleri cinayetin sonucundan korkarak,

Hiram'ın ölüsünü başka bir yere taşıdılar, üstünü taşlarla, tahtalarla örterek sakladılar. Gece olunca dağa götürüp gömdüler. Gömülen yerin belli olmaması için mezarın üzerine akasya dalları diktiler ve kaçtılar.

Mabedi karanlıklar kapladı, gönüller acıya büründü. «Cahillik», aletleri karmakarışık etmiş; «yalan», tüm belgeleri aşırıp götürmüş; «tutku», usta olup her şeyi yönetmek isterken tüm işçileri birbirine düşürmüş, çalışma altüst olmuştu.

Kral Süleyman, üstat Hiram'la üç kalfanın ortadan kayboluşunu öğrenince çok üzüldü. Hiram'ın öldürülmüş olmasından korkuyor; usta derecesinin gizli sözcüğünü (gizli kelâm) kalfaların zor kullanarak öğrenebileceklerini düşünüyor, tasalanıyordu. Hiram dokuz gün arandı, bulunamadı. Kral Süleyman aramanın sürdürülmesini istedi. Günün birinde, arayan ustalardan üçü, dinlenmek için oturlurlarken, içlerinden birinin tutunduğu akasya dalı elinde kaldı. Toprağın yeni kazılmış olduğu anlaşılıyordu. Toprak kazılarak Hiram'ın ölüsü çıkarıldı.

Ustalardan biri ölüyü parmağından tuttu. Et kemikten ayrıldığı için parmak elinde kaldı. İkinci usta bir başka parmağı tuttu, o parmağın derisi de onun elinde kaldı. Üçüncüsü, ölünün bileğini tuttu, yine «et kemikten ayrıldı». O zaman usta, «Mac-Benah (=Maşnak)» diye haykırdı. «Vücut çürümüştür, et kemikten ayrıldı» anlamına gelen bu söz, usta derecesinin tanışmaya yarayan sözcüğü oldu. Çünkü Kral Süleyman, eski «kutsal sözcük»ün değiştirileceğini, Hiram'ın ölüsü bulununca ağızdan çıkacak ilk sözün «kutsal sözcük» olmasını istemişti.

Ustalar, Kral Süleyman'a olguyu anlattılar. Hiram'a büyük saygı besleyen kral, «gidin, onu gömüldüğü yerden çıkarın, mabede getirin, Hiram'ın anısına uygun bir tören yapılınsın» buyurdu.

Mabette parmaklıklarla ayrılmış bir yer hazırlandı. Kral Süleyman'ın Hiram'ın yerine atadığı başmimar, dokuz gün çalışarak bir anıt yaptı; üzerine kara mermerden oyulmuş, kılıçla delinmiş bir vazo yerleştiiirdi. Vazonun üst kısmına akasya dalıyla M.B. harfleri oyulmuştu.

Anıtın yapılışından üç gün sonra Hiram'ın cenazesi mabette ayrılmış olan yere getirildi. Kemikleri ve maşonluk derecesini belirten aletleri, saklanmak üzere, tabutun içine kondu. Herob Dağı'nda Tanrı'nın Musa Peygamber'e esinlediği yasalar da bunların yanına yerleştirildi. Üzerine Y...A...Y... (Yod, Adonai, Yohaber) kutsal sözcükleri yazılmış altın üçgen de tabutun üstüne konulmuştu. Hiram, ölmeden önce bu üçgeni bir kuyuya atmıştı. Üçgenin bulunduğu yere, en kutsal anlamına gelen Kutsü'l-akdâs denildi. Buranın yabancılardan korunması, anahtarının saklanması görevi de yeni başmimar Adonhiram'ın başkanı bulunduğu özel bir kurula verildi.

Hiram'ın cenaze törenine pek çok kişi katıldı: Kral Süleyman, Adonhiram, Kral Süleyman'ın yardımcılarında Zabud, prensler, soylular, komutanlar, Hiram'ı Kudüs'e gönderen Sur kralı Hiram ve binlerce yapı işçisi.

Cenaze töreninin yıldönümünde, üç gün dinsel törenler düzenlendi. Törende, Hiram'ı simgeleyen, onun kordonlarını takmış bir mason «erkin usta» derecesine yükseltildi. Ustalar önlerine beyaz deriden önlükler bağladılar; bu, ustalar Hiram'ın kanına ellerinin bulaşmadığının, temizliğin simgesiydi. İşte o zamandanberi dünyanın her bucağındaki masonlar locaya girerken beyaz önlük kuşanır, beyaz eldiven giyerler.

Hiram Efsanesinin Masonluktaki Önemi

Kral Süleyman'ın yaşadığı çağdan günümüze değin üç bin yılı aşkın bir zaman geçti. Ama yine de dünyanın her yerinde masonlar Hiram'ı ritüellerinde yaşıyorlar. Çünkü Hiram, masonluğun erişmeye çalıştığı amaçların bir simgesidir.

Gerçekte Hiram bir efsane kahramanı, hayalde yaşıatılan bir varlıktır. Tevrat'ta adı geçen Hiram, madenleri eritmesini bilen bir ustadır. «Krallar Kitabı»nda ve tarihlerde adı geçen Hiram ise mimar değildir.

Hiram gerç ek bir varlık da olsa, ondan daha değerli olanlar yok mudur, diye d    n lebilir. Örneğin Promete, ilkçağlar insanların taptıkları Tanrılardan biri, ya da ateşi bulan insan zek ası. Elleri ayakları zincirlenerek bir dağ tepesine bırakılan, karaciğeri kartalların ateşten daha yakıcı gagasıyla parçalanarak  len Promete... Onun insanlığa yardımı Hiram'inkiyle ölçülemeyecek ölçüde büyüktür. Ama Promete nasıl uygarlığın simgesiye, Hiram da masonluk ülküsünün vazgeçilmez bir simgesidir. Bu nedenle doğulu bilginler, Hiram efsanesinin taşıdığı anlamı mabetlerinin duvarlarına yazmı lar, ondan masonluk için bir ders çıkarmak istemişlerdir.

Hiram, kudurgan kızgınlıklara, gözdağı vermelere aldırmadan görevine ko an insandır. Adaletle i  görür. Cesusurca gerçegi arar, sapıklıklarla sava ır. Hiram'ı öldüren    kalfa, mason dünyasına giremeyecek olan    kötülüğü simgeler: Cahillik, bağnazlık, iki yüzlülük, Hiram'ın ölüsünü arayan usta masonlar erdemin, doğruluğun, bilimin, ho g r n n ölümsüz anıtlarıdır.

Hiram, mezarının içinde, yaşamın gizemsel işaretini ve i ığını saklar. Sonunda i ık karanlığı yener. Bilim, cahilliğe; adalet de «kin»e üstün gelir. Hiram'ın ölümü insan zek asının tutsaklığıdır. Masonluk onu özgürlüğe kavu turacak olan araştırma ve d    nme özgürlüğünün sönmez ocağıdır; ortaçağın karanlığı içinde uğradiğı baskıları yenmi , değerli bir emanet olarak kendisine bırakılan «gerç ek»i korumuştur.

Hiram efsanesi masonluğun türlü derecelerinde bu ilkeleri benimsetmek için kullanılan bir eğitim aracıdır. Masonluğun usta derecesine yükseltme töreninde bu efsane bir oyun gibi sahneye konur: Hiram'ı simgeleyen usta «adayı» (kalfa), locanın Orta Hücresi'nde bir tabut içinde  l  gibi yatar. Sonra kardeşlerinin yardımıyla dirilir. Böylece «gerç ek» karanlığı ve ölümü yener.

Dördüncü derece çalışma kılavuzunda, Hiram'ın k tillerinin bulunması, tabutunun mabede getirili i ele alınır. Bu derecedeki giz saklayan üstatlar (ketum üstatlar), giz saklamanın, masonluğa bağlılığın ve itaatın önemi

üzerinde düşünürler. Çünkü bu üç nitelik, özgürlüğün gerçekleşmesi için gereklidir.

Masonluğun beşinci derecesinde Hiram'ın erdemleri öğretilir. Bu derecedeki «yetkin mason»lar, bu erdemleri aşılama çabası içindedirler: Namuslu, çalışkan ve cesur olmak; üstlenilen görevleri Hiram gibi en iyi biçimde yapmak; hakseverliğin ve adaletin egemen olması için çalışmak.

Yedinci derecede, Hiram'ın ölümünden sonra, işçiler arasındaki uzlaşmazlıkların önlenmesi, adaletin kuruluşu anlatılır.

Dokuzuncu derecede de Hiram'ın ölümü konu edilir. Hiram ölümsüzdür; düşünsel, törel, siyasal özgürlüklerin ve zekânın simgesidir.

On üçüncü derecede, Hiram'ın ölümüyle yitirilen kutsal sözcüğün bulunuşuyla ilgili efsane yer alır.

Hiram, mason ruhunu ahlâkla, insan sevgisiyle doldurmak için masonluğun yaşattığı bir geleneğin sembolüdür.

2. Eylemli Masonluk (amelî, operatif masonluk)

Roma Kolejyaları

Hiram efsanesinde görüldüğü gibi duvarcılar (masonlar), daha ilkçağlarda birçok zanaat birlikleri kurmuşlardı. Bunlar, dinsel bir temele dayanan derneklerdi. Bu birliklerin izlerini Mısırlılarda, Yunanlılarda, Romalılarda da görüyoruz.

Plutarque'a göre, Roma krallarından Numa Pompilius (İ.Ö. 714-671) zamanında kurulan yapı işçileri topluluğu da bunlardan biridir. Kolejya (collegia, okul) adı verilen bu birliklerin üyeleri olan duvarcılar (masonlar) buluşma yeri olarak seçtikleri evlerde toplanırlar, kolejyalarının kurucusu olduğuna inandıkları tanrılara tapınırlar; kurbanlar keser, dinsel bir nitelik taşıyan şöenler düzenlerlerdi. Kendilerini tanıtmaya ve meslek gizlerini yaban-

cılardan saklamıyaa yarayan işaretler, sözler, simgeler kullanırlardı. Birbirlerini kardeş sayan bu insanlar için çalışmak dinsel bir görevdi. Yapı işçilerinden oluşan bu kuruluşlara eylemli (amelî, operatif) masonluk deniyor.

Roma fetihlerle genişlerken kolejyalar da Roma ordularıyla birlikte imparatorluğun her yanına yerleştiler; zanaatlerini yaydılar ve yaşattılar. Batı Roma İmparatorluğu yıkılınca, istilâya uğrayan yerlerde dağılıp gittiler. Bizans'ta ve ona bağlı ülkelerde ise varlıklarını bir süre korudular.

Ortaçağda Kurulan Mason Dernekleri

Ortaçağda Avrupa'da türlü zanaat ve esnaf birliklerinin oluştuğunu görüyoruz. Bunların en önemlileri yapı işçilerinin, yani masonların kurdukları derneklerdir. Üyeleri arasında sıkı bir dayanışma ve yardımlaşma olan bu derneklerin masonluk tarihi bakımından en önemlileri «jilt»ler, «manastır dernekleri» ve «konfreri»lerdir.

VII. yüzyılda Cermen ve İngiliz ülkelerinde jilt (gilde, childe) denilen duvarcı (mason) loncaları kuruluyor. Kral saraylarını ve kiliseleri yapan jiltler, XII. yüzyılda bağımsız zanaat ve esnaf kuruluşlarını oluşturuyor. Bunların bağlı oldukları kurallar önceleri belediyeler, ya da derebeylik yönetimince düzenleniyordu. Zamanla krallık yönetimi bunları belli kurallara bağlı, daha iyi örgütlenmiş bir kuruluş düzeyine erdirdi. Örneğin Fransa'da Kral Saint Lous (1226-1270) zamanında Paris hâkimi Boileau Etienne, «Zanaatlar Kitabı»nı yazıyor (1269'a doğru). Loncaların bağlı oldukları kurallar, bu değerli yapıtta, sağlam bir temele oturtuluyor.

VI'ncı ve VII'nci yüzyıllarda manastır derneklerinin kurulduğunu görüyoruz. Manastırları ve kiliseleri yapan bu kuruluşlar Hristiyan kilisesine bağlıydı. Mimarları Burgond ve Got krallıklarında yetişmişlerdi; onların ve Roma kolejyalarının geleneklerini ve ustalıklarını sürdürüyorlardı.

XI ve XII'nci yüzyıllarda manastır derneklerinin devamı sayılabilecek olan «konfreri» (confréries - kardeşlik) adlı, yapı işçilerini içine alan dernekler kuruluyor.

Bunların hepsi ayrıcalıklı zanaat birlikleridir. Kilisenin koruyuculuğuna sığınmış olan bu birliklere «özgür zanaatler, ya da özgür masonlar (Frank - Mason: Özgür duvarcı) deniliyordu. Türkçeye «franmason, farmason» diye girmiş olan bu sözcük, kralların, derebeylerin koydukları yükümlülüklerden kurtulmuş, özgür anlamına geliyor ve bu dernekler ayrıcalıklı bir sınıf oluşturunlardı; XII'nci ve XIII'üncü yüzyıllarda kurulmuş öteki zanaat ve esnaf dernekleri gibi bulundukları ülkenin kralına, ya da derebeyine bağlı değildiler. Özgür mason derneklerinin dışındaki zanaat kuruluşları ise istedikleri mesleği seçemiyor, özgürce çalışmıyor; üstelik vergi vermek yükümlülüğü altında bulunuyorlardı. Özgür masonlar bunların hiçbirisiyle bağlı değildiler.

Özgür zanaat birliklerinin en güçlüsü, örgütünü tüm Avrupa'ya yaymış, ölçüsüz bir zenginliğe ulaşmış olanı Tampliye tarikatıydı.

Tampliye Tarikatı

Tampliye'ler (Templiers - tampliye şövalyeleri), Haçlı Savaşları sırasında kurulmuş askerî ve dinsel bir tarikattir. İlk adı «İsa'nın yoksul şövalyeleri» olan tarikatı 1118'de Kudüs'te Fransız şövalyeleri kurdu.

Tarikat üyeleri, etekleri topuklara dek uzanan, kollarında kırmızı haç bulunan beyaz mantolar giyerlerdi; ayrıca, şövalyelerinkini andıran süel kılıkları vardı.

Tarikatın amacı, hak dininden olmayan kâfirlerle (Müslümanlarla) savaşmak, kutsal Kudüs'ü onların elinde bırakmamaktı. Bunu gerçekleştirmek için tarikata bağlı binlerce yapı işçisi, Haçlı ordularıyla birlikte, İslâmlığa karşı savaşıyordu.

Tampliye'ler, Haçlı savaşları yenilgisinden sonra Fransa'ya döndüler. Kilisenin verdiği yetkiden de yararlanan-

rak örgütlerini genişlettiler. Fransa'dan başka Almanya, İskoçya, İtalya ve İspanya'ya yayıldılar. Haçlı savaşlarından yurtlarına dönen krallar, prensler, derebeyleri de bu gelişmeyi kolaylaştırıyorlardı.

Tarikata bağlı işçi birliklerinin başındaki mimarların yetiştirdiği ustalar ve yapı işçileri (masonlar) Avrupa'nın her yerinde aranır oldu. Bunun sonucu olarak pek geniş topraklara, papalardan, prenslerden daha çok mala ve zenginliğe kavuştular. Tarikattan olmayan zanaat dernekleri de Tampliye'lere bağlandılar, onların koydukları ilkelere uydular, ayrıcalıklarından yararlandılar. Angaryaya koşulmak, haraç vermek gibi zorunluktan kurtuldular, her ülkede serbestçe çalışmak hakkını kazandılar. Böylece Tampliye'ler tüm Avrupa'ya yayıldılar. Kralların toplumlar üzerindeki baskısı, derebeylerin yarattığı siyasal ve toplumsal karışıklık da bu gelişmeyi kolaylaştırıyordu.

Tampliye'ler, tarikatlarının kuruluşunu çok sağlam bir sanat temeli üzerine oturtmuşlardı. Bunu sağlamak için doğudaki Hristiyan ve Müslüman mimarlık yapıtlarını incelemişler, Bizans'ın kolejyalarıyla işbirliği kurmuşlar, bu sanat anlayışlarından yararlanarak kiliseler, manastırlar, saraylar, köprüler ve yollar yapmışlardır.

Tampliye'lerin, Haçlı savaşları sırasında, doğulu Müslümanlarla ilişki kurdukları biliniyor. Musa Peygamber'in yasalarını benimseyen Adonhiramit'leri, Zerdüştlüğü, İsmailî tarikatını ve İslâmlığı inceledikleri de bir gerçektir.

Bu etkiler altında barışçı bir dünya görüşüne inandılar. Tüm ulusların birleşmesinden oluşan «tek bir dünya», bir kardeşlik dünyası kurmak amacını benimsediler.

Fransa Kralı Philippe IV, le Bel (1268-1314), Tampliye'lerin zenginliklerini ele geçirmek ve egemenliklerini yıkmak istiyordu. Tarikatın büyük üstadı Jacques Molay'ı ve Fransa'da bulunan tarikata bağlı tüm şövalyeleri tutuklattı. Jacques Molay ve şövalyeler, çok adaletsiz bir yargılama sonunda, odun yığını üzerinde yakılarak idam edildiler.

Katolik kilisesine bağlı bir tarikata, papanın izni olmaksızın dokunulamazdı. Kralın ayartmasına kapılan Pa-

pa Clément V, 1312'yi izleyen yıllarda tarikatı ortadan kaldırdı. Tampliye'lerin malları, hastalara yardım için Kudüs'te kurulmuş bulunan Saint Jean tarikatına verildi. Bugünkü mason localarına verilen Saint Jean locaları adı buradan gelmektedir.

Tampliye'lerin karabasanından (kâbusundan) kurtulan kral, tarikata bağlı sanat birliklerinin özgürlük haklarına el uzatmadı. Bundan sonra Fransa'da, İngiltere'de «özgür masonluk» deyimini yerleşti. Bu nedenle birçok yazarlar masonluk tarihinin Tampliye'lerle başladığını kabul ederler.

3. Düşünsel Masonluk (fikri - spekülatif masonluk)

Masonluğun kuruluşunu yazarken, eylemli (amelî) masonluk, düşünsel (fikrî) masonluk diye bir sınıflama yapılır; bu, geleneksel bir yöntemdir. Gerçekte, eylemli masonluğun da düşünsel bir niteliği vardır. Çünkü ortaçağın mason dernekleri, geniş bir sanat kültürüne dayanan görkemli katedralleri, manastırları, sarayları yapmakla kalmamışlar; sıkıca bağlı oldukları kültürel, toplumsal ve dinsel amaçları da gerçekleştirmeye çalışmışlardır.

Bu çağın zanaat birlikleri, her şeyden önce dinsel kuruluşlardı. Zanaatçılar, Tanrı'nın evini yaptıklarına, çalışmanın kutsal bir görev olduğuna inanıyorlardı. Ortaklaşa amaçları, tanrısal varlığa inanan, kiliseye bağlı, ahlâklı ve erdemli sanatçılar yetiştirmekti.

İlkçağların çoktanrı dinine bağlı olan Roma kolejyaları da derneklerinin kurucusu olduğuna inandıkları Tanrılara taparlar, onlara kurbanlar keser, dinsel bir nitelik taşıyan şölenler verirlerdi.

Hristiyanlığın kabul edilişinden sonra kurulan işçi ve esnaf derneklerinde de her zanaatin koruyucu bir «aziz»i vardı. Ortaçağın mason birlikleri olan Jiltler, Manastır Dernekleri, Konfreriler (kardeşlikler), Tampliye'ler kutsal kiliseye bağlı kuruluşlardı. Bu derneklere girmek

isteyen aday, tarikatın ve Hristiyanlığın ilkelerine bağlı kalacağına ve gizleri saklayacağına ant içer, gizli bir törenle tarikata alınırdı (ikrar vermek). Kabul edilen üyelerin ahlâklı ve özgür kişiler olmalarına dikkat edilir; kendilerinden, iyiliksever olmak, hastalara ve yolculara yardım etmek gibi toplumsal görevler istenirdi.

Masonluğun tüm eski yasalarının dinsel bir özellik taşıdığını söylemek gerekir. «Cook Elyazması»na göre, Tanrı'ya ve Hristiyanlığa bağlı olmayan; zevk ve eğlence düşkünü kimselerin dernek içinde yeri yoktur. «Zanaatler Kitabı»nda da İncil üzerine ant içme koşulu yer alır.

Derneklerin yalnız dinsel değil, kültürel amaçları da vardı. Çırakların ve kalfaların iyi bir usta olarak yetiştirilmelerine önem verilir, ahlâk ve ruh niteliklerinin geliştirilmesine çalışılırdı. Ortaçağda el işçilerinin kurduğu eylemli masonluk böyle bir düşünce ve ülkü temeli üzerine oturtulmuştur; bu bakımdan düşünsel bir kimlik taşır.

Kabul Edilmiş Masonlar ve Düşünsel Masonluğun Doğuşu

Tampliye Tarikatı ortadan kaldırıldıktan sonra bu tarikata bağlı olanların çoğu mason derneklerine giriyorlar. Bunlara başka tarikatların üyeleriyle, yapı işçisi olmayanlar da katılıyor. Meslekten olmayan kimselerin mason derneklerine alınmaları oldukça eskidir. Ortaçağda ve rönesansta simyacılar ve filozoflar mason derneklerine girmişlerdi. Masonluk dinsel bir temele dayandığı için papazlar bu derneklerin üyeleriydiler. Masonluğun gizliliğinden ve sağladığı ayrıcalıklardan yararlanmak isteyenler için de bu dernekler pek çekiciydi. Çünkü kiliseye bağlı olan bu birlikler yasaların tanıdığı ayrıcalıklardan yararlanan özgür kuruluşlardı. Üyeleri başka kentlere serbestçe gidebiliyor, orada kardeşçe karşılanıyor, yardım görüyor, özgürce çalışıyorlardı. Ayrıca, meslekten olmayanların, özellikle ünlü kişilerin eylemli masonların arasına karışması masonluk için bir dayanak oluyordu. Bu

nedenle XVI. yüzyılın sonlarında bilginler, sanatçılar, devlet yönetiminin başında bulunanlar ve türlü mesleklerden insanlar mason derneklerine alındılar. Bunlara «kabul edilmiş masonlar» denir. Kabul edilmiş masonların sayısı büyük ölçüde kabarcınca, masonluk, mimarlık yapıtları yerine, «düşünce mabedi kurmak» amacına yöneliyor. Öyle ki, XVII'nci yüzyılın başlarında localarda eylemli masonlar pek görünmüyor.

Bu değişimde eski masonluğun geleneklerini koruyan İngiliz masonluğu önyak olmuş, düşünsel masonluk burada doğmuştur.

Kabul edilmiş masonların mason localarına girmeye başladıkları tarih kesin olarak bilinmiyor.

Almanya'da XV'inci yüzyılda soylular mason derneklerine girmeye başlıyor. Alman imparatoru Maximilien I (1493-1519), locaların bir düzene bağlanmış olan çalışmalarını onaylıyor. 1519'da Almanya imparatoru Charles-Quint (1500-1558) mason derneklerinin çalışmalarına izin veriyor. Ferdinand I de (1556-1564) aynı hakkı tanıyor.

İngiltere ve İskoçya'da durum daha değişiktir. Anderson Yasası'na göre duvarcılara ilk kez bağışıklık tanıyan Anglo-Sakson kralı Athelsten'dir. (895-940). XV'inci yüzyıl el yazmalarından öğrenildiğine göre, Athelsten'in buyruğuyla Edwin, 926 yılında York kentinde masonluğun anayasasını hazırlamıştır. York Anayasası'nda kabul edilen ilkeler günümüz masonluğunun benimsediği ilkelere ve ahlâk anlayışına uymaktadır.

Masonluk çalışmalarında İskoçya locaları İngiltere localarından daha ileridedir. İskoçya kralı Jacques II'nin (1437-1460) tanıdığı ayrıcalıkla Saint-Clair derebeyleri mason localarının büyük üstatlığını yapıyorlar. Aileden aileye geçen bu görev, Kral Jacques V (1513-1542) zamanında da sürüp gidiyor. Kralın koruyuculuğu altında zanaat dernekleri gelişiyor.

1607'de İngiltere'de Jacques I masonluğun koruyucusu olduğunu ilân ediyor. İniyo Johes'i mason büyük üstatlığına getiriyor. İniyo Johes, mason derneklerini dü-

zenli bir örgüt durumuna sokuyor, önemli kişilerin masonluk kuruluşlarına girmelerini sağlıyor.

XVII'nci yüzyılda İngiltere'de Katolik geleneklerine bağlı Stuart'çı masonluk gelişme gösteriyor. Devleti yöneten Stuart kral ailesi ile Hanover, Orang kral aileleri ve parlamento arasında uzlaşmazlık vardır. Partiler masonluğun gücünden yararlanmayı düşünüyorlar. Stuartları tutan masonlar «Tanrı'ya ve kutsal kiliseye» sıkıca bağlıdırlar. Jacques II 1685'te kral olduğu zaman masonların büyük üstadı Christopher Stuartçıdır. York Locası'nın yayımladığı yasada yer almış olan «Tanrı'ya ve kutsal kiliseye sadık olmak» ilkesine bağlıdır. Masonluğun Katolik kilisesine bu bağlılığı William of Orange III'ün Protestan krallığı dönemine kadar sürüp gidiyor. Buna karşın Orang kral ailesi yanlısı localar Katolik geleneğini değiştirmek istiyorlar. 1694'te William III'ün başkanlığında toplanan localar yeni bir yasa yayımlıyorlar. Buna göre masonların en önemli görevi «Tanrı'ya sadık kalmak»-tır. Yasada «kutsal kiliseye sadık olmak» sözü yer almamıştır.

Bununla birlikte, Katolik ve Protestan eğilimli masonlar arasındaki bu «söz geçirme» çabası su yüzüne çıkmamış; Stuartçı ve Orange'cıların, masonluğa özgü, hoşgörüsü içinde durgun akışını sürdürmüştür. Stuart yanlısı Christopher Wren 1702'de büyük üstatlıktan ayrılınca masonluk yeni bir yöne giriyor. Londra'daki Saint Paul locasının verdiği karara göre masonluğun ayrıcalıklarından yalnız yapı işçileri değil, kabul edilmiş masonlar da yararlanacaklardır. Bundan böyle eylemli masonluk, ya da kiliseye bağlılık söz konusu değildir.

Londra Büyük Locası

24 Haziran 1717'de Londra'da dört loca birleşerek Londra Büyük Locası'nı kurdular. Anthony Sayer'i büyük üstatlığa seçtiler. Böylece tüm masonlar üzerinde yetkeli (otoriter) bir başvurma yeri oluştu. 1721'de büyük üstat-

liğa seçilen Montaigu dükü, bir anatüzüğün kabul edilmesini sağladı. 1723'te Anderson Yasası yayımlandı. Protestan papaz James Anderson ve hukuk doktoru Protestan papaz Desaguliers, masonluğun eski kurallarını, tüzüklerini inceleyip genişlettiler. Anderson, bu belgelerden yararlanarak «Anderson Yasası»nı yazdı.

1723'te yayımlanan Anderson Yasası'nda masonluğun efsanelere dayanan tarihi, gelenekleri, ilkeleri, masonların yükümlülükleri açıklanıyor, yeni bir kuruluş ortaya konuyordu. Bu bakımdan 1723, düşünsel masonluğun kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir.

Anderson Yasası, tarih boyunca tüm mason kuruluşlarında gördüğümüz gibi, Tanrı'ya inancı ana ilke olarak kabul ediyordu. Bu yasaya göre, Tanrısal varlığa inmayan, yalancı tanrılara tapan, Tanrı tanımaz bir kimse mason olamaz. Mason, ahlâk kurallarına sıkı sıkıya bağlı, onurlu, namuslu, iyiliksever insandır.

Yasada masonların kutsal kiliseye, yani Katolikliğe bağlı olmaları koşulu yer almamış, sadece Tanrısal varlığa inanmaları, dinsiz, inançsız olmamaları yeter görülmüş; din, mezhep ayrımını ortadan kaldıran geniş bir vicdan özgürlüğü benimsenmiş, akla dayanan, laik, hoşgörülü, yaradancı (deist) bir din anlayışı kabul edilmiştir. Böylece masonluk, kilisenin denetiminden kurtulmuş, evrensel bir nitelik kazanmıştır.

Bu yasayla masonluğun felsefe ve şövalye dereceleri de kaldırılmış, yalnızca çırak, kalfa, usta derecelerine yer verilmiş; böylece, genel kapsamıyla masonluğa yeni bir «rit», eski masonluğun geleneklerini koruyan yeni bir çalışma yöntemi, laik bir ruh getirilmiştir.

Masonluk bu ussal ve insancıl görüşe bağlı olmakla birlikte siyasanın dışında değildir. Anderson Yasası, bir masonun içinde yaşadığı toplumun yasalarına saygılı ve krala bağlı olmasını ister. Devletin güttüğü siyasaya aykırı, halkın mutluluğunu bozacak davranışlara katılmamasını salık verir. Krallar, soylular, ünlü kişiler ve aydınlar yine masonluğun içindedirler.

Geleneksel Masonluğun Tepkisi

Masonluğun eski geleneklerine ve Katolik kilisesine bağılı olan York Locası'yla birçok İskoç ve İngiliz locaları bu yeni yasayı benimsemediler. Onlara göre Londra Büyük Locası'nın hazırladığı Anderson Yasası'nda kutsal kilisede Tanrı'ya ibadet etmekten söz edilmiyordu. Bu bakımdan, Katolik geleneklerinden uzaklaşmış, masonluğun eski nitelikleri zedelenmişti.

Eski geleneklere bağılı localar 1753'te «Eski Masonlar Büyük Locası»nı kurdular; 1756'da bir anayasa yayımladılar. «Eskiler»le «yeniler» arasındaki bu anlaşmazlık yıllarca sürüp gitti, sonucunda 1813'te İngiltere Özgür Masonları Birleşik Büyük Locası adı altında birleştiler; 1815'te yeni bir yasa yayımladılar.

Bu yasaya göre, yeri göğü yaratan Yüce Tanrı'ya iman eden kişi - dini, mezhebi, ibadet biçimi ne olursa olsun - tarikattan (masonluktan) çıkarılmayacaktı; yeter ki ahlâk görevlerini tam olarak yerine getiren onurlu bir insan olsun. Bu, 1693'te York masonlarının bağılı oldukları «York Yasası»ndan başka bir şey değildi; onların tanrıacı (teist) görüşü, yöntem ve gelenekleri egemen oluyordu.

Siyasal görüş bakımından da eski gelenekler korunuyordu. Masonlar devlet yetkesinin (otoritesinin) karşısında değillerdi. Krallara, kral ailesinden olanlara, soylulara masonluğun bağırı yine açıktı.

MASONLARIN DÜNYASI

Eriştirme Töreni (Tekris, inisiasyon) (*)

Bir «haricî»nin (mason olmayan kimsenin) masonluğa alınması için yapılan geleneksel törene «eristirme töreni» (tekris, inisiasyon) denir. Masonların «ham taş» adını verdikleri «haricî», tekris edilerek ışığa (nur ve ziyaya) kavuşturulacak, mason locasında eğitilerek daha yetkin bir insan olacaktır.

Yetkin insan; Yahudilik, Hristiyanlık, Müslümanlık gibi büyük dinlerin yaratmak istediği iyi insandır. Eriştirme töreni haricîyi bu duruma eristirecek olan ışıklı yolun ilk basamağıdır. Daha doğrusu, masonluğa simgesel olarak girişi gösteren bir mizansendir. Çünkü bazılarına göre bir «mezhep» olan masonluğun ruhuna bürünmek apayrı bir konudur. **«Masonluk insanın kendisinde yaşayan ülküdür»**. Bu ülkü, haricînin benliğindeki karanlığı dağıtacak, onun öz varlığını kendi ışığıyla dolduracak, ona kendi ruhunu tanıttacak, Tanrı'nın gerçeğini sezdirecektir. Bu nedenle «tekris», «ikinci doğum» olarak tanımlanır. Tekrisle haricî, tinsel bakımdan ölür, yeni bir dünyaya, yeni bir yaşama gözlerini açar.

Bu yeni dünyada tüm tutkularından sıyrılır; en yüksek bilgiye, ahlâka ve erdeme kavuşmuş bir insan olur. Masonluk, ruhlarda uyandırdığı esinle, bu seçkin insanı

(*) Tekris töreni ile ant örneği, Türkiye Büyük Locası Birinci Derece Ritüeli'nden alınmıştır.

yaratmak amacını güder, bu ise tüm dinlerin gösterdiği kutsal yoldur.

Masonluğa alınmasına karar verilen haricî, tekris gününü, bir rehber masonun eşliğinde derneğe getirilir, bekleme odasına alınır, kendisini törene hazırlayacak olan «korkunç kardeş»e (mahuf biradere) emanet edilir. Korkunç kardeşin kılığı, gerçekten, ürküntü vericidir: Sırtında topuklarına dek uzanan kara bir cüppe. Başına, yalnız gözlerini açıkta bırakan kara bir kukuleta geçirilmiş, elinde bir yalın kılıç. Korkunç kardeş, haricîyi gözlerini bağlayarak düşünme odasına götürür, odada göz bağını çözer.

Düşünme odacığında (tefekkür hücresi) bir mumun aydınlattığı, siyah bezle örtülü küçücük bir masa. Masanın üstünde kurukafa, kum saati, bir dilim kuru ekmek, bir kap içinde biraz tuz, bir bardak su ve bir ayna vardır. Masa üzerinde camlı bir çerçeve içinde şu yazı göze çarpar :

«Ben....., önceden vermiş olduğum istek belgemde yazdığım gibi, bilerek, isteyerek ve hiçbir etki altında kalmadan mason olmayı istediğimi bildiririm. Vicdanıma ve inançlarıma aykırı söz ve görüşlere uymak zorunda bırakılmayacağımı bilerek, Türk masonluğunun ve beni içine alacak locanın yöntem ve kararlarına iyi niyetle uyacağım. Şu andan başlayarak burada işitip göreceklerimi başkalarına söylemeyeceğime şerefim üzerine söz veriyorum».

Korkunç kardeş haricîye bu andı okumasını bildirir ve imzalaması için üçgen biçiminde bir kâğıt verir. Masonların vasiyet belgesi (vasiyetname) dedikleri bu kâğıdın bir yüzünde şunlar yazılıdır :

«Önümdeki andı okudum, uygun buluyor ve imzalıyorum». Kâğıdın öteki yüzünde şu sorular görülür :

- «1. İnsanın yurduna karşı görevi nedir?
2. İnsanın kendisine karşı görevi nedir?
3. İnsanın tüm insanlara karşı görevi nedir?»

Korkunç kardeş, düşünmesi için «adayı» yalnız bırakır. Biraz sonra döner; haricînin yanındaki para, saat;

yüzük, anahtar vb. madensel eşyayı alıp bir torbaya koyar, imzalanan vasiyet belgesini kılıcının ucuna geçirip gider.

Haricî, düşünme odasında gördüklerinin anlamını, kuşkusuz, anlayamaz. Bunlar, onu dış dünyadan ayırmak, tinsel (manevî) olarak öldükten sonra doğacağı yeni dünyayı düşündürmek içindir. Ekmek ve su, zenginlikten uzak, gösterişsiz bir yaşamı anlatır. Tuz; aklın, sağduyunun ve ılımlılığın simgesidir. Vasiyet belgesiyle kafatası, yaşamın sonu olan ölümü ve ruhun ölümsüzlüğünü sezdirir. Madenler, tutkulara ve peşin yargılara kapılmamayı düşündürür. Haricî bunlardan arınarak mason mabedine girecektir.

Düşünme odasına dönen korkunç kardeş, locaya tanıtılacak olan mason adayını uyarır: «Bundan sonra, yüz-yıllardan beri sürüp gelen güzel ve anlamlı bir törene katılacaksınız. Bekli daha önce, bu törenle ilgili birçok uydurma masallar dinlemiştinizdir. Burada mason adaylarına eziyetler, kaba ve çirkin şakalar yapıldığı öteden beri söylenir. Oysa ki bu tören insan ruhuna bir sesleniştir; simgelerin yardımıyla duygulanmayı ve yeni bir yaşama doğmayı sağlamak için düzenlenmiştir. Şimdi kılığınızda bazı değişiklikler yapacak ve gözlerinizi yine bağlayacağım. Size yardım edecek ve yol gösterecek olanlara güvenin. Korkusuzca ilerleyin ve olup bitenleri iyi anlamaya çalışın».

Haricinin ceketi çıkarılır, boyunbağı alınmış, kolları sıvanmış, sağ ayağına terlik giydirilmiş, pantolonunun sağ paçası dizkapağına dek sıvanmıştır. İçten duyguların simgesi olarak göğsü çıplaktır. Boynuna geçirildikten sonra omuzlarından ve koltuk altlarından çapraz dolaştırılan bir iple çekilerek iki rehberin yardımıyla locanın kapısına getirilir. Haricîye rehberlik eden muhakkik kardeş kapıya bir kez vurur: Tak!

İçeriden koruyucunun sesi duyulur :

«Tehlike işareti veriliyor, II. Nazır kardeşim.

II. NAZIR — Tehlike işareti veriliyor, Sayın Üstadım.
SAYIN ÜSTAT — Ne oluyor? Bakınız.

II. NAZIR — Koruyucu kardeşim, neden tehlike işareti veriliyor, bakınız.

KORUYUCU — **(Locanın kapısını açıp baktıktan sonra)** Muhakkik kardeş locaya alınmasını isteyen bir yabancı getirmiş, II. Nazır kardeşim.

II. NAZIR — Muhakkik kardeş locaya alınmasını isteyen bir yabancı getirmiş, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Kardeşlerim, uyanık olunuz; kapıda bir yabancı var. **(İçeriden gelen gürültüler ve kılıç sesleri arasında konuşmasını sürdürür)** Muhakkik kardeşim, bilirsiniz buraya yabancılar giremez. Söyleyin ona buradan gitsin.

MUHAKKİK — Kapımıza gelen özgür ve iyi bir insandır. Dışarıda karanlıkta kalmıştır. Işığa kavuşabilmek umuduyla buraya gelmiş bulunuyor.

SAYIN ÜSTAT — Bu umudun ne ile gerçekleşeceğini düşünüyor?

MUHAKKİK — Tanrı'nın yardımıyla, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Muhakkik kardeşim, ona kefil olur musunuz?

MUHAKKİK — Kefil olurum, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Kardeşlerin yardımıyla buraya gelmiş iyi bir insana kapımız açılsın.

(Haricî içeri alınır. İki sütun arasına getirilir. Muhakkik kardeşle korkunç kardeş adayın arkasında dururlar. II. tören üstadı kılıcının ucunu yabancıнын göğsüne dayar).

SAYIN ÜSTAT — Sivri ucu göğsünüze dayanan kılıç, daha çok ilerlememenizi size hatırlatır; ve sırlarımızı açığa vurursanız, çekeceğiniz derin vicdan azabını simgeler. Kardeşlerim, «adayı» locaya tanıtınız. **(Muhakkik, adayın kimliğini bildirir).**

SAYIN ÜSTAT — Adayın kim olduğu anlaşıldı. Kefil olan bir kardeş de bulunduğuna göre kılıçlarınızı indiriniz kardeşlerim. **(Bir sessizlikten sonra)**

SAYIN ÜSTAT — Birinci nazır kardeşim, bu adayın gözleri neden bağlandı?

I. NAZIR — Bizim dışımızdaki dünyada karanlıkta kaldığını anlatmak için, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — II. nazır kardeşim, neden bu adayın her şeyi alındı, yoksul, çıplak bırakıldı?

I. NAZIR — Bizim dışımızdaki dünyanın zenginlikleri ve değerleri bizi etkilemez, Sayın Üstadım. İnsan çıplak ve güçsüz doğar. Mason olacak kimse bunu hatırlamalı ve alçak gönüllü olmalıdır.

SAYIN ÜSTAT — **(Adayın adını söyleyerek)** Önce sizden bir şeref sözü isteyeceğim: Aramıza alınsanız da, alınmasanız da, burada görüp işittiklerinizi dışarıda hiç kimseye açıklamayacağınıza söz verir misiniz?

(Aday «evet» derse)

SAYIN ÜSTAT — SİZ TANRI'YA İNANIYOR MUSUNUZ?

(Aday «evet» derse)

SAYIN ÜSTAT — Bu sözünüze çok sevindik. Yüce Varlık'a inanmayan kimse, ne kendisine, ne de topluma yararlı olabilir, bu nedenle aramıza giremez.

Şunu iyi bilin, bu topluluk ikmseye maddesel çıkar sağlamaz. Biz gerçeği ararız ve kendimizi olgunlaştırmaya çalışırız. Biraraya gelişimiz, bu amaçta birbirimize destek olmak içindir. Olgunlaşabilmek için en başta gelen şey açık yürekli olmak ve gerçekten korkmamaktır.

Siz, yanlış davranışlarınızdan ve kusurlarınızdan birini itiraf edebilir misiniz?

(Adayın «evet» demesi üzerine)

SAYIN ÜSTAT — Teşekkür ederim, her yanlışın cesurca açıklanabilmesi, nefsimize karşı bir başarı ve gerçeğe doğru bir adımdır.

Masonlar birbirlerine «kardeş» derler. Ama kardeş olmayanları da severler. Çünkü gerekli olan insanları sevmektir. Sevgi ateşinin parladığı yerde kör inançların doğurduğu karanlık ve düşmanlık barınamaz. Bizim yolumuz ışık ve sevgi yoludur; çetin bir yoldur. Onun için yol arkadaşlarımızı titizlikle seçer, kendilerini iyice sınarız. Bu sınavlardan geçme gücünü kendinizde buluyor musunuz?

(Aday «evet» derse)

SAYIN ÜSTAT — Mademki kararlısınız, hazır olun.

Şimdi değişik yolculuklar yapacaksınız. Önünüz engellerle doludur. Kaygılı olmayınız, azimli ve yürekli olunuz.

(Masonluğun eski geleneklerini inceleyen batılı yazarlar bu yolculukların yeraltı geçitlerinde yapıldığını yazarlar. Yabancı, bu yolculuklar sırasında suyun, ateşin ve toprağın deneyinden geçer; ruhsal temizliğe erer. Ölüm korkusunun yerini ölümsüzlük düşüncesi alır; ışığa kavuşur. Günümüzde loca içinde yapılan üç simgesel yolculuk eski geleneklerle ilgilidir).

SAYIN ÜSTAT — Birinci yolculuk başlasın.

(Aday, koluna giren iki rehberin yardımıyla, bir müziğin yüksek tonunu ağırlaştıran ayak patırtıları ve kılıçların düzensiz şakırtıları içinde locada bir kez dolaştırılır. Yolunda, kılıçların paçalarına sürtülüğü gibi, engeller bulunur. II. Nazır'ın önüne gelince eli bir kap içindeki suya sokulur ve bir havluyla silinir).

II. NAZIR — Kimdir o?

MUHAKKİK — Nur arayan bir aday.

II. NAZIR — Ona kim kefil oluyor?

MUHAKKİK — Ben kefil oluyorum.

II. NAZIR — Bir kardeşimizin kefil olması bize yeter. Suyun ateşi söndürdüğü gibi, bencillik de iyi duyguları yok eder. Ama suyun temizleyip arıtması gibi iyilik de size herkesin sevgisini sağlar. Çevrenize yumuşak ve nazik davranın. Burada tanımadığınız birinin elinizi silmediği gibi, siz de karşılık beklemeden çaresizlerin gözyaşlarını silin.

SAYIN ÜSTAT — İlerlemenin birinci koşulu kendini bilmektir. Kendinizi biliniz. Yolunuzda ilerlemek istiyor musunuz?

(Aday «evet» derse)

SAYIN ÜSTAT — İkinci yolculuk başlasın.

(Bu kez adayın koluna bir kişi girer. Müzik ve gürültüler biraz hafiflemiştir. Salon bir kez daha dolaşılır. Aday, I. Nazır'ın önüne gelince, muhakkik bir mum alevini adayın avucuna hafifçe dokundurur ve elini siler).

I. NAZIR — Siz ışık ararken ateşi buldunuz. Sevgi ısıtır, bencillikse yakar, kül eder. İyiye kötüden ayırabilmek için, içinizin ateşinden yararlanın; fakat bu ateş size geçici hevesler aşılamasın.

SAYIN ÜSTAT — Benliğe söz geçirmek «us»la olur. Ne mutlu «us»u (aklı) kendisine önder seçenlere. **(Adaya seslenir).** Bir daha soruyorum, yolunuzda ilerleyecek misiniz?

ADAY — Evet.

SAYIN ÜSTAT — Üçüncü yolculuk başlasın.

(Müzik hafif ve tatlıdır. Gürültüler ve engeller kalkmıştır. Aday, locada bir kez dolaştırıldıktan sonra ant kürsüsünün önüne getirilir. Muhakkik, adayın elini toprak dolu bir kaba sokar ve siler).

SAYIN ÜSTAT — Üç değişik yolculuk yaptınız. Her insanın başından geçeni siz de yaşadınız. Yaşamınızın ilk adımlarında karşınıza çıkan tehlikeden iki masonun yardımıyla kurtuldunuz. Onlar, insan topluluğunun ilk hücresi olan ana ve babayı, siz de çocuğu simgeliyorsunuz. Onların yardımıyla yaşama kavuştunuz.

Bundan sonraki yolculuğunuzda size yalnız bir mason önderlik etti. O da gençlik çağında herkesin gereksinme duyduğu eğitimin simgesidir. Onun yardımıyla karanlıklarda boşuna dolaşmaktan kurtuldunuz, öğrenme olasılığını buldunuz.

Üçüncü yolculukta olgunluk çağına gelmiş bir insan gibi güvenle ilerlediniz. Ama insan olgunluk çağında da bir dostun yardımına gereksinme duyar. Olgunlaşmanız bir dost sayesinde kolaylaştı.

Söndürmek ya da temizlemek; yakmak, ya da ısıtmak; yok olmak, ya da ölümün ötesine geçmek... Bunlar arasında bir seçim yapmayı size bırakıyoruz. Hangisini isterseniz onu elde edebilirsiniz.

Benliğinizi yüceltin. Yanlış ve çirkin yollardan mutluluğa ulaşabileceğinizi sanmayın. Unutmayın ki maddesel varlığımız geçicidir. Geride kalan yapıtlarımızdır. Toprağa serpilen tohum, emek karşılığında kat kat geri alınır. Sizin de her iyi işiniz çevreye yayılır. Vücudunuz toprak

olduktan sonra bile yapıtlarınız başkalarına mutluluk kaynağı olur. Benliğinizi yüceltin.

Gerçeği arayın. Onun ışığından korkmayın. O zaman geçici hevesler yerlerini üstün bir amaç için çaba harcamaya bırakır; hayatı gölgeleyen bencillik duygusuysa, coşkun bir iyilikseverliğe dönüşür. Ölüm korkusu, yerini ölümsüzlük düşüncesine bırakır.

Biraz sonra ışığa kavuşacaksınız. Ama girerken verdiğiniz sözü size hatırlatırım. Topluluğumuza katılmanız için ant içeceksiniz. İçinde ahlâka ve yasalara aykırı hiçbir şey bulunmayan bu andı şimdi size okuyacağım. (Sayın Üstat aşağıdaki andı okur).

«Ben..... Evrenin Ulu Mimarı'nın katında ve burada toplanmış bulunan masonların önünde, kendi isteğimle, şerefim ve namusum üzerine ant içerim ki :

Yurduma ve aileme bağlı kalacağım; onlar için hiçbir şeyi esirgemeyeceğim. Cahilliğe ve bağnazlığa karşı savaşıyorum;

«Hak ve adaletten yana olacağım;

«Başkalarının hakkını kendiminki gibi koruyacağım;

«Kardeşlerimin yardımına koşacağım;

«İnsanların mutluluğuna çalışacağım;

«Bana emanet edilen tüm sırları saklı tutacağım;

«Türkiye Büyük Locası'nı, Türk masonluğunda tek ve en büyük yetke olarak tanıyacağım».

SAYIN ÜSTAT — Yeryüzünde milyonlarca insanın mason olarak içtikleri andı dinlediniz. Ant bozulmaz. Verilen sözden, baskı altında olursa bile, dönülmez. Kendinize güvenemiyorsanız, herhangi bir şeyden çekiniyorsanız, kararsızlık içinde iseniz, geri dönünüz; şu sırada bize bağlı olmadığınız için, hiç kimse sizi kınamaz. Son kez soruyorum, mason olmak istiyor musunuz?

ADAY — Evet, istiyorum.

SAYIN ÜSTAT — Ant örneği bir daha okunacak, siz de yineleyeceksiniz. Muhakkik kardeşim, aday sağ elini Kutsal Kitab'ın, sol elini kalbinin üstüne koysun. Kardeşlerim, sadakat duruşuna geçelim.

(Herkes ayağa kalkar. Saygı duruşu ve sessizlik. Aday Müslümansa sağ elini Kur'an'a basar, Hristiyan ya da Yahudi ise kendi dininin kutsal kitabı üzerine elini koyar, ant tekrarlanır).

SAYIN ÜSTAT — Bu ant size hiçbir kuşku ve pişmanlık vermiyor mu?

ADAY — Hayır efendim.

SAYIN ÜSTAT — Ant içildi. Hepimiz duyduk, tanık olduk. Kardeşlerim, hazır olunuz. Muhakkik kardeşim, «aday»ı iki sütun arasına götürünüz. (Aday iki sütun arasına götürülür). Birinci Nazır kardeşim, aday için ne istiyorsunuz?

I. NAZİR — Nur, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — İkinci Nazır kardeşim, aday için ne istiyorsunuz?

II. NAZİR — Nur, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Dört yönü süsleyen kardeşlerim, karanlıkta kalmış bu aday için ne istiyorsunuz? (Kardeşler hep bir ağızdan), nur istiyoruz, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Çekicimin üçüncü vuruşunda nur verilsin.

(Elindeki şimşir çekiçe önündeki ağaç tablaya üç kez vurur: Tak! Tak! Tak! Muhakkik kardeş, adayın gözlerindeki bağı çözer. Locanın loşluğu içinde tatlı bir müzik duyulur. Üyelerin hepsi ayakta. Sırtlarında pırıl pırıl koyu renk giysiler. Beyaz eldivenlerin tuttuğu kılıçların sivri uçları «aday»a çevrilmişse de, yüzlerdeki tatlı anlatım, gözlerde pırıldayan dostluk, kılıçların sertliğini eritmiştir. Işıklar içinde pek güzel bir tiyatro dekorunu andıran mabet göz kamaştırıcıdır).

SAYIN ÜSTAT — («Aday»a) Uçları size çevrilmiş bu kılıçlar, andınızı çiğnerseniz masonluğun sizden nasıl öğ alacağını ve çekeceğiniz vicdan azabını göstermektedir. Kardeşlerim, kılıçlarınızı indiriniz.

(Kılıçların uçları yere çevrilir. Birinci ve ikinci nazırlar ant kürsüsü önündeki «güzellik sütunu» yanında yer alırlar. Aday, «kuvvet sütunu»nun önüne, Sayın Üstad'ın karşısına getirilir, arkasında kılıç çatılır).

SAYIN USTAT — Evrenin Ulu Mimarı'nın (Tanrı'nın) katında, Türkiye Büyük Locası'nın bana verdiği yetkiyle sizi No.lu Locasına üye olarak kabul ediyorum. Karanlıklar içinde bir yaabncı olarak girdiğiniz bu locada bir çırak mason olarak aydınlığa doğuşunuzu candan kutlarım. **(Birinci Nazır, adayın boynundaki ipi çıkarır. Aday ant örneğini imzalar).**

SAYIN ÜSTAT — (Adayın elini sıkıp kutlayarak), kardeşim, siz yeryüzünün en eski bir kuruluşuna katıldınız; milyonlarca masonla kardeş oldunuz. Aramızda kurulan bu kardeşlik, yaşamınız boyunca sürecektir. **(Loca kardeşlerine seslenir).** Oturalım, kardeşlerim.

(Herkes oturur. Birinci Nazır, masonluğun en anlamlı belirtisi olan beyaz önlüğü adayın beline bağlar.

I. NAZIR — İnsanlığın yararına çalışmış nice büyük adam bu önlüğü kuşandı. Siz de bunu onurla taşıyıp onların yolunda yürüyün. Önlük bizim çalışmamızın simgesidir. Bize, insanlık uğruna durmadan çaba göstermek zorunda olduğumuzu anımsatır; düşünce kadar el emeğini de yüce tuttuğumuzu gösterir. Bu önlüğü takmadan toplantılarımıza katılamazsınız. Size temiz verilen önlüğünüzü siz de temiz tutacaksınız.

(Locaya yeni alınan kardeş, çırak masonlara ayrılmış olan kuzey sütununa (yönüne) oturtulur. Alınan para ve madensel eşyalar kendisine verilir. İmzaladığı vasiyet belgesi yakılır. Böylece mabette konuşulan ve işitilen şeylerin mabette kalacağı, ağız sıklığının masonluktaki önemi çırak masona öğretilmiş olur).

Locanın Kapanışı.

SAYIN ÜSTAT — I. ve II. Nazır kardeşlerim, mazeretler hakkında söz veriniz.

I. NAZIR — Güney sütunundaki kardeşlerim, mazeretler konusunda söz isteyen var mı?

II. NAZIR — Kuzey sütunundaki kardeşlerim, mazeretler hakkında söz isteyen var mı?

I. NAZIR — Söz isteyen yoktur, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Nazır kardeşlerim, masonluğun ve locamızın yararları konusunda söz isteyen var mı?

(Nazırlar sütunlarına söz verirler. Söz isteyenler kendi derecelerinin nazırlarına konuşmak istediklerini bildirirler. Nazırlar aracılığıyla Sayın Üstat kendilerine söz verir. Doğrudan doğruya Sayın Üstat'tan söz istenmez. Konuşmalar bittikten sonra I. Nazır, söz isteyen olmadığını Sayın Üstad'a bildirir).

I. NAZIR — Söz isteyen yoktur, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Görevli kardeşlerim, keseleri dolaştırınız.

(Görevliler «dul kesesi» ile «öneri kesesi»ni önce Sayın Üstad'a götürürler, sonra öteki kardeşleri dolaşırlar. Öneriler varsa, yazılı olarak öneri kesesine, sadakalar dul kesesine atılır. Her üye avucunda gizlediği parayı dul kesesine koyar, kimin ne kadar sadaka verdiği belli olmaz. Masonlara göre yardım, vereni böbürlendirmeyecek, alanı utandırmayacak biçimde yapılmalıdır. Dul kesesinin kaç tuğla (para) getirdiğini hasenat emini, toplantıdan sonra yazmana bildirir. Yazman da kaç lira olduğunu tersimata (tutanağa) geçirir, bir yoksula verilmek üzere Sayın Üstad'a teslim eder. Sayın Üstat gerekli gördüğü yoksula verir).

SAYIN ÜSTAT — I. Nazır kardeşim, masonlar çalışmalarına ne zaman son verirler?

I. NAZIR — Gece yansında, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — İl. Nazır kardeşim, gece yansında mıyız?

I. NAZIR — Evet, gece yansındayız, Sayın Üstadım.

SAYIN ÜSTAT — Eski gelenek ve yöntemlerimize göre çalışmalarımıza son vereceğim. Giz saklama hakkında vermiş olduğumuz sözü hepinize hatırlatırım. Düzenli duruş ve işaret için bana uyunuz ve sadakat duruşuna geçiniz kardeşlerim. I. Nazır kardeşim, adıma locayı kapatınız.

I. NAZIR — Evrenin Ulu Mimar'ını anarak, Sayın Üstad'ın buyruğuyla No.lı Locasının çırak derecesindeki çalışmasını kapıyorum.

(Sayın Üstat ve nazırlar orta sütunların yanında toplanırlar.

II. NAZIR — Güzellik (kendi şamdanının ışığını söndürür).

I. NAZIR — Kuvvet (ışığı söndürür).

SAYIN ÜSTAT — Akıl (ışığı söndürür. Sayın Üstat and kürsüsünün üstündeki kutsal kitapları kapatır. Üstlerine gönye ve pergeli yerleştirip bir örtüyle örter). Kardeşlerim, andımızı, insanlık ve kardeşlik vaatlerimizde ve sözlerimizde olduğu kadar, hayatımızdaki davranışlarımızda da uygulamalıyız. Bunu unutmayalım.

Geleneklerimiz uyarınca mesleğimizin gizlerini en sağlam ve en güvenli yer olan kalplerimizde saklayalım. Bundan sonra sevgi, içtenlik ve sadakatle birbirimize bağlanmaktan başka işimiz kalmıyor.

Kardeşlerim, sadakat duruşunu bırakınız. I. Nazır kardeşim, özgür masonlar nasıl buluşup dağılırlar?

I. NAZIR — Düzecin gösterdiği gibi bir hizada ve eşit olarak, Sayın Üstadım.

(Bu sırada doğuda oturanlar yerlerinden ayrılırlar, orta sütunların yanında Sayın Üstad'ın çevresinde toplanırlar).

SAYIN ÜSTAT — II. Nazır kardeşim, masonlar nasıl davranırlar?

II. NAZIR — Çekül gibi doğru olarak.

SAYIN ÜSTAT — Ve hepsi gönye gibi güven vererek ayrılırlar. Birlikte geldik, çalıştık, yine buluşmak umuduyla dağılıyoruz. Hayatımızda her zaman masonluğa yarayacak biçimde davranalım.

ÖNCEKİ SAYIN ÜSTAT — Dileriz ki Evrenin Ulu Mimarı bizlere ve yeryüzündeki tüm kardeşlerimize yardım etsin. Kardeşlik sevgisi her yana yayılsın.

SAYIN ÜSTAT — Gönül rahatlığı içinde dağılalım, kardeşlerim.

II. TÖREN ÜSTADI — Kardeşlerim, görevliler ve ziyaretçiler locadan çıkıncaya dek lütfen yerinizde bekleyiniz.

(I. Tören Üstadı, elinde asasıyla, başta yürür. Onu, sırayla, Sayın Üstat ve doğudakiler izler; sonra diğer gö-

reviler dışarı çıkarlar. Büyük Üstat, ya da temsilcisi toplantıya katılmışsa Sayın Üstad'ın sağında yürür. Kutsal kitap emini, ant kürsüsünden kutsal kitapları aldıktan sonra sıraya girer; onu, usta ve çırak masonlar izler).

Mason Mabedi

Yapı işleriyle uğraşan ortaçağın eylemli masonları toplandıkları lokallere loca, çalıştıkları yere atölye derlerdi. Günümüzde loca hem masonların ayrıldıkları çalışma kollarına, hem de çalıştıkları yere verilen addır. «Loca» yerine atölye, mahfil, mabet sözcükleri de kullanılır.

Mason locası, insanlığın düşünsel ve toplumsal gelişmesini hazırlayan bir atölyedir. Bir masonun amacı bilimin ışığını yaymak, insanlar arasında ahlâkın ve erdemnin egemen olmasına çalışmaktır. Böyle yüce ülkülerin gerçekleşmesine ışık tutan bir yer olduğu için mason localarına «mabet» denir.

Mason mabedi dikdörtgen biçiminde büyük bir salondur. Mabede bu dikdörtgenin kısa kenarlarından birine bitişik olan bekleme odasından girilir. Bekleme odasındaki bir masada üyelerin ve ziyaretçilerin imzalamaları için konulmuş listeler ve beyaz deriden önlükler görünür. Üyeler, toplantı saati gelince, karnı örtecek büyüklükteki bu önlükleri kuşanıp, beyaz eldivenler giyerek mabede girerler. Önlük, çalışkanlığın ve lekesizliğin simgesidir.

Mabedin giriş kapısının bulunduğu kısa kenarına batı, bunun karşısındaki kısa kenarına doğu adı verilir. Sağ uzun kenarına güney, soldakine kuzey denir. Masonlara göre mabedin boyutları doğudan batıya, kuzeyden güneye dek uzanır; yüksekliği gök kubbeye benzer, evren gibi sonsuzdur. Simgesel olarak düşünülürse, bir gün tüm insanlar bu sonsuz kardeşlik kubbesi altında, masonluk ailesi içinde birleşeceklerdir.

Mabede girilince kapının sağ ve solunda, birkaç adım ilerisinde iki sütun göze çarpar. Süleyman mabedinin sütunlarını simgeleyen bu sütunlardan sağdaki güney sütu-

nudur, üzerinde (J) harfi yazılıdır. Soldaki kuzey sütununun üzerinde (B) harfi vardır. İki sütunun üzerlerinde yapılmış narlardan süsler görünür. Nar taneleri masonlar arasındaki birliğin simgesidir.

Salonun döşemesi, satranç tahtası gibi, kara ve ak desenlidir. Kare biçimindeki ak fayanslar bilinen gerçekleri; karalar, henüz bilinmeyen gerçekleri düşündürür.

Kapının iç yönünde, elinde yalın bir kılıç bulunan «koruyucu», dışında «gözcü» yer alır. (B) sütununun önüne, yerden bir basamakla yükselen bir kürsü konulmuştur, burada «I. Nazır» oturur. Onun bir adım sağ ilerisinde «Muhakkik»in koltuğu vardır. (J) sütununun bir adım sol ilerisindeki koltuk «I. Tören Üstadı»nın yeridir.

Salonun güney (sağ) ve kuzey (sol) kenarları boyunca, geriye doğru basamak basamak yükselen koltuklar görülür. Kalfalar ve ustalar güney sütununda (yönünde), Çırak masonlar kuzey sütununda otururlar. Güney sütunundaki oturma yerlerinin başında «II. Nazır»ın kürsüsü yer alır.

Salonun, güney ve kuzey sütunlarından üç basamakla ayrılmış bulunan bölümüne doğu adı verilir. Bu bölümün ortasında ve geride bir basamakla çıkılan kürsü «Sayın Üstat»ın (loca başkanı) yeridir. Bu kürsünün sağ ve soluna, duvar boyunca, sıralanmış koltuklara muhterem üstatlık yapmış masonlar otururlar.

Masonların aşama sırasına göre oturmalarının da simgesel bir anlamı vardır. Doğuda oturan ustalar (üstatlar), güneşin doğduğu yönden gelen ışıklara benzeyen düşünceleriyle insanları aydınlatırlar. Çırak masonlar, ışığın az olduğu kuzeyde otururlar, çalışıp öğrenerek kalfa olunca, güneydeki üstatların yanına geçerek ışık kaynağına yaklaşırırlar.

Sayın Üstad'ın, I. ve II. Nazır'la sekreter ve (hatibin) kürsüleri üçgen prizma biçimindedir. Üçgen sonsuzluğu ve sonsuz olan Tanrı'yı anlatır.

Sayın Üstad'ın bulunduğu doğuya çıkan basamakların yakınında ant kürsüsü görülür. Bu kürsünün üstünde çalışma sırasında açık bulundurulmuş kutsal kitaplar (Kur'-

an, İncil, Tevrat) ile bir gönye ve bir pergel vardır. Gönye doğruluğun; pergel tüzenin (adaletin) ve hakseverliğin simgeleridir. Ant kürsüsünün çevresine bir üçgen oluşturacak biçimde yerleştirilmiş, başlarında ampul bulunan üç şamdan göze çarpar. Bunlar, «kuvvet», «bilgelik» ve «güzellik»in simgeleridir.

Sayın Üstat'la nazırların kürsüsü üstünde tek kol- lu bir şamdan, bir ucu iki başlı şimşir çekiç (matraka, mitraka) ve bir kılıç bulunur. Türk mason localarında Sayın Üstad'ın oturduğu kürsünün sağında bir Türk sancağı yükselir. Yıllık büyük tatilden sonraki ilk toplantıda, otu- rum açıldıktan sonra, düzenli duruma (saygı duruşuna) geçilerek sancak selâmlanır. Aynı saygı duruşu, yıllık bü- yük paydosa girme kararı verilen son toplantıda da yine- lenir.

Doğuda, Sayın Üstad'ın oturduğu kürsünün arkasın- daki duvarda, üçgen bir çerçeve içinde ışıklandırılmış bir göz görünür. Bu fiziksel anlamda güneşi, tinsel an- lamda Tanrı'yı simgeleyen Tanrısal gözdür. Duvarın gü- ney sütununa bakan yönüne ışıklı bir güneş, kuzey yönü- ne de ışıklı bir hilâl yerleştirilmiştir. Güneş, masonluğun sunduğu «nur ve ziya»dır. Hilâlin biraz üstünde, içinde (G) harfi yazılı «ışık saçan yıldız», bilimin ve dehanın sim- gesidir.

Mabedin tavanı, gök mavisine boyanmış rengi ve ışı- ldayan yıldızlarıyla gök kubbeyi andırır. Duvarların üst yö- nünde, tavanın biraz altından başlayan yaldızlı bir kor- don deseni, yer yer halkalar yaparak, tüm mabedi çevi- rir ve batıda, uçları püskül biçiminde aşağı sarkar; bu, kardeşlik bağının simgesidir.

Mabedin ışıkları Sayın Üstad'ın kürsüsünden yakılıp söndürülür. Mabet, törenin, ya da çalışmanın gereğine göre loşlaşır, aydınlanır. Kimi zaman tatlı, kimin zaman üzgünlük verici bir müzikle dolup taşar.

Locada Oturumun Açılışı

Türkiye’de mason locaları on beş günde bir resmi toplantı yaparlar. Toplantılarda siyasa, din ve mezhep konuları dışında düşünsel ve toplumsal çalışmalar yapılır. Mason locaları düşünce alış verişi yapılan, özellikle masonluk eğitimi veren bir okul gibidir.

Toplantı gündemleri Sayın Üstat’ça hazırlanır, gündem, toplantıdan bir hafta önce bir levha (yazı) ile üyelere bildirilir. Üyeler, beyaz deri önlükler kuşanıp, biju ve kordan gibi masonluk belirtilerini takarak toplantılara katılırlar. Koyu renk giysi ve beyaz eldiven giymek, boyunbağı bağlamak da masonluğun geleneklerindendir.

Toplantı saati gelince üyeler locadaki yerlerini alırlar. II. Tören Üstadı görevlilerin gelmek üzere olduğunu bildirince ayağa kalkarak görevlileri karşılarlar. Görevliler salona girerken locanın dışında görev yapan «gözcü» kapıyı açar. En önde «koruyucu», bir müziğin tatlı ezgileri arasında, mabede girer, elinde kılıcı ile kapının sağında durur. Görevliler, ritüelde belirtilen sıraya göre locaya girerler. En arkada Sayın Üstat, elinde bir asa bulunan I. Tören Üstadı’nı izleyerek, doğudaki yerine gider. Sayın Üstad’ı orununa dek götüren I. Tören Üstadı’yla görevliler yerlerini alırlar.

Sayın Üstat çalışma zamanının geldiğini, toplantıyı açacağını, kardeşlerinin hazır olmalarını bildirir. I. Tören Üstadı, önce II. ve I. Nazır’ları, ardından Sayın Üstad’ı orta sütunların önüne getirir. Sayın Üstat’la nazırlar, sütunların önünde dururlar. Her biri, sırayla kendi şamdının ışığını yakar. Sayın Üstat ant kürsüsüne gider,

SAYIN ÜSTAT — Mabedimizi yapmak için akıl bize yol gösterebilir. (Kendi sütununun ışığını yakar).

I. NAZIR — Kuvvet işimizi yürütsün. (Kendi sütununun ışığını yakar).

II. NAZIR — Güzellik onu süslesin. (Kendi sütununun ışığını yakar).

Sayın Üstat ant kürsüsüne gider. Kürsü üstündeki kutsal kitapların (Kur’an, İncil, Tevrat) üstündeki örtüyü

kaldırır, kitapları açar. Bu sırada önceki Sayın Üstad'ın sesi duyulur: «Dileriz ki çalışmalarımız düzenle başlasın, ahenkle yürüsün, gönül rahatlığı içinde sona ersin».

Sayın Üstat'la nazırlar yerlerine dönerler.

SAYIN ÜSTAT — Evren'in Ulu Mimarı'nı (Yüce Tanrı'yı) anarak, Türkiye Büyük Locası'nın bana verdiği yetkiyle No.lı Locasını, özgür masonluk yolunda çalışmak üzere, cıracak derecesinde, açıyorum.

Şimşir çekiciyle önündeki ağaç tablaya bir kez vurur. Nazırlar da çekiçleriyle önlerindeki tablaya vurarak açılış işaretini yinelerler. Bu vuruşları içeriden «koruyucu» ve loca dışındaki gözcü, kılıçlarıyla kapıya vurarak yinelerler.

SAYIN ÜSTAT — «Oturalım kardeşlerim. Toplantı açılmıştır. Mason, dışarıdan gelecek hiçbir güce ve yardıma güvenmeksizin kendi kendini yüceltmeye çalışmalıdır. Arasına günlük yaşamın kaygılarından uzaklaşarak düşünceye dalmalı, vicdanının sesini dinlemelidir. Ancak böyle zamanlarda iyilik ve güzelliğin kaynağını görebileceğimiz geniş ufuklar gözlerimizin önünde açılır. Düşüncelerimiz Evrenin Ulu Mimarı dediğimiz Yüce Varlık'a doğru yükselmeye başlar. Dileyelim ki bu yükselişte etbirliğiyle yapacağımız çalışmalar bize yeni güçler bağışlasın. Kardeşlerim, uyanık ve dikkatli olunuz; görevlerinizi her an düşününüz. Kalplerinizi kardeşlik duygu ve güvenine açık tutunuz. Burada geçireceğimiz saatler, ancak böylece hepimiz için yararlı olacaktır».

Sayın Üstat, bu açılış konuşmasından sonra gündemi uygulamaya başlar. Türkiye Büyük Locası, Localar Genel Tüzüğü'ne göre çalışmalar şu sırayı izler :

1. Türkiye Büyük Locası'nın kabul ettiği ritüele göre oturumun açılması,
2. Ziyaretçi kardeşlerin mabede alınması.
3. Bir önceki oturum tersimatının (tutanağının) okunması ve kabul edilmesi,
4. Büyük Loca'dan ve hemşire (kardeş) localardan gelen levhaların (yazıların) okunması,

5. Gündemde bulunan işlerin sırayla görüşülmesi ve sonuçlandırılması,

6. Masonluğun genel ve locaların özel çıkarları konusunda kardeşlere söz verilmesi,

7. Teklif kesesiyle dul kesesinin (sadakaların atıldığı kese) dolaştırılması,

8. Oturumun yöntem ve ritüele uygun olarak kapatılması.

Gündemde konferanslara da yer verilir. Konuşmacılar felsefe, bilim, teknik, yazın (edebiyat), sanat konularında konuşmalar yaparlar. Özellikle masonluk eğitimiyle ilgili konuşmalar üzerinde durulur. Ana amaç, masonluk kültürünün geliştirilmesi ve çırak masönlarin eğitimidir.

Türkiye Büyük Locası Tüzüğü'ne göre, localarda siyasa, din ve mezhep konularının tartışılması kesin olarak yasaktır. Vicdan özgürlüğünü ilke edinmiş olan masonluk tüm dinlere ve inançlara karşı saygılıdır.

Gündem değiştirilmeden uygulanır. Gündemde olmayan konular üzerinde görüşme açılabilirse de karar verilemez. Kararlar salt çoğunlukla alınır. Konu dışına çıkan, ya da düzene aykırı konuşan bir üyenin sözünü Sayın Üstat'tan başkası kesemez. Sayın Üstat, çekiciyle önündeki ağaç tablaya vurduğu zaman, kim olursa olsun, susmak zorundadır. Oturumda görüşülenler loca dışında tartışılmaz ve hiçbir kimseye söylenemez. Mason locasında hiçbir kuruluştaki görülmeyen bir sıklıkla (disiplin) içinde oturum sürdürülür.

Bunu sağlayan, masonların düşünce özgürlüğüne karşı gösterdikleri hoşgörü, birbirlerine karşı besledikleri sevgi ve saygıdır.

Locanın Yönetimi

Masonlar «loca» adı verilen kollar halinde çalışırlar. Localar özerk kuruluştardır. Türkiye Büyük Locası Tüzüğü'yle, Localar Genel Tüzüğü hükümlerine göre kendi kendilerini serbestçe yönetirler.

Her loca; usta dereceli üyeleri arasından locayı yönetecek olan görevlileri seçer. Gizli oyla yapılan seçimler her yıl yinelenir. Loca görevlileri şunlardır :

1. Sayın Üstat (loca başkanı),
2. I. Nazır,
3. II. Nazır,
4. Hatip,
5. Kâtip,
6. Muhakkik,
7. I. Tören Üstadı,
8. İkinci Tören Üstadı,
9. Hazine emini,
10. Hasenat emini,
11. Koruyucu,
12. Gözcü,
13. Sancaktar,
14. Mühürdar,
15. Arşiv ve kitaplık memuru,
16. Yönetim memuru,
17. Şölen memuru.

İlk beş görevliye envar (ışıklar) denir. Bunlar locanın yönetiminde birinci derecede yetkili olanlardır. Bir locayı üçler yönetir (Sayın Üstat'la iki nazır); beşler aydınlatır (envar denilen beş görevli); yediler tamamlar (envarla birlikte iki çırak mason). Bir loca bu yedi üyeye çalışabilir.

Sayın Üstat, locanın başkanı ve temsilcisidir. Yıllık çalışma programını ve toplantı gündemlerini hazırlar. Resmî oturumları yönetir, çalışmaları denetler. Her konu üzerinde kendisiyle düşünce alış verişi yapılırsa da, kararlarına ve yürütme yetkisine karışamaz, son söz onundur.

Nazırlar, loca oturumlarının yönetiminde Sayın Üstad'ın yardımcılarıdır. Üyeler, ilgili nazırdan söz almadıkça konuşamazlar. Locada çalışma düzeninin korunmasından sorumlu olan nazırlar, çırak masonların eğitimini sağlamakla da yükümlüdürler.

Hatip, masonluğun yöntem, düzen ve yasalarının koruyucusudur. Sayın Üstat toplantı sırasında, gerekli görürse, hatibin yasal düşüncesini sorar. Hatip, görüşünü bildirdikten sonra konuyu üyelerin «oy»una sunar. Çoğunlukla verilen karar «tersimat»a (tutanağa) geçirilir.

Kâtip, Sayın Üstad'ın buyruğu altında yazışmaları yönetir. Resmî «levha»ları (yazıları) hazırlar, Sayın Üstat'la birlikte imzalar. Toplantı gündemlerini oturumdan önce üyelere gönderir. Toplantılarda verilen kararları tersimatta geçirir.

Muhakkik, çalışmaların güven içinde akışından sorumludur. Nazırlara ve nazırlar bulunmadığı zaman Sayın Üstad'a vekillik eder. Masonluğa kabul ve nafaka arttırma (bir üst dereceye yükseltme) törenlerini hazırlar.

I. Tören Üstadı, yardımcısı olan **II. Tören Üstadı**yla birlikte locada törenleri yönetmekle görevlidir. Ziyaretçileri ve delegeleri mabede alır ve yer gösterir.

Hazine emini, gelirleri toplar, gelir ve giderlerin muhasebe yöntemine göre defterini tutar. Sayın Üstad'ın buyruğuyla gerekli giderleri öder. Locanın hazine durumunu gösteren yıllık bilançoğu hazırlayıp Sayın Üstad'a sunar.

Hasenat emini, iyilik işlerine ayrılacak olan bağışları toplar. Her oturumda loca üyeelrinin dul kesesine attıkları sadakayla birlikte hesaba geçirir. Locanın yaptığı yardımları gösteren raporu yıl sonunda Sayın Üstad'a sunar. Kişilere yapılan yardımlarda ad belirtilmez. Masonluk anlayışına göre yapılan yardımın, alan kimseyi utandırmayacak, vereni böbürlendirmeyecek ölçüde olması gerekir.

Koruyucu, mabedi korumak için kapının yanında oturur. Herhangi bir nedenle oturum açıldıktan sonra toplantıya gelen üyeleri ve ziyaretçileri, **I. Nazır**'ın buyruğuyla, mabede alır. Mabede girenler, iki sütun arasında düzenli duruma geçip locayı selâmlarlar. Sayın Üstad'ın: «Yerinize geçiniz kardeşlerim» demesi üzerine, sessizce yerlerine oturup görüşmeleri izlerler.

Gözcü, oturum sırasında mabet kapısının dışında bulunur ve her toplantıda ayrı seçilir.

Locanın tüm görevlileri, usta masonlar arasından, her yıl yeniden seçilir. Sayın Üstatlığa seçilebilmek için bazı koşullar aranır: Usta derecesinde en az iki yılı doldurmuş bulunmak, locanın bir yıllık eylemli üyesi olmak ve locanın bulunduğu kentte oturmak gerekir. Birbiri ardınca iki yıl süreyle Sayın Üstatlık yapmış olanlar, aradan bir yıl geçmeden aynı locada bu göreve seçilemezler.

Ziyaretçiler

Bir haricî, masonluğa alınma töreninde ant içerken, loca çalışmalarına sürekli olarak devam edeceğine de söz verir. Bir çırak masonun yalnız kendi locasının değil, başka locaların da çalışmalarını izlemesi, masonluk eğitimi bakımından pek yararlı olur. Usta masonlar da kardeşlerini tanımak, düşünce alış verişinde bulunmak için başka localara ziyaretçi olarak giderler. Her mason, «ziyaretçi» olarak istediği locaya girebilir. Yalnız, kendi derecesinin üstündeki çalışmalara katılamaz.

Ziyaretçi niteliğiyle başka locaya giden bir mason, o locada kendisini tanıyan bir kardeşi yoksa, görevlilerden birini görür, kardeşlerden olduğunu söyler. Gerekli görülürse kendisinden «yıllık sözcük» (yıllık kelime, parola) sorularak kardeş olduğu saptanır.

Her yıl değişen gizli sözcüğü Türkiye Büyük Locası, locaların sayın üstatlarına gizli olarak bildirir. Sayın üstatlar, bu sözcüğü özel bir törenle kardeşlerin kulağına fısıldayarak duyururlar. Sözcüğü unutan, kendi locasındaki bir kardeşine bile soramaz, yalnızca Sayın Üstat'tan öğrenebilir.

Bazı ziyaretçiler localara törenle alınırlar: Türkiye Büyük Locası Büyük Üstadı ile yardımcısı; Büyük Kurul üyeleri ve onun adına ziyarete gelen delegeler; Türkiye Fikir ve Kültür Derneği (Yüksek Şûra) Başkanı bunlar arasındadır.

Türkiye Büyük Locası Büyük Üstadı ile Türkiye Fikir ve Kültür Derneği (Yüksek Şûra) Başkanını mabet ka-

pısında dokuz üye karşılar. Bu üstatlar, iki yanlarında locanın iki tören üstadı olmak üzere, locaya alınırlar. Loca üyeleri ayağa kalkarak düzenli duruma geçerler. Dokuz üyenin kılıçlarla oluşturdukları takın altından geçerek doğuya doğru ilerlerler. Bu sırada nazırlar çekiçlerini masaya vurarak, üyeler de kılıçlarını birbirinin kılıcına çarpıp şıkırdatarak bu büyük üstatları selâmlarlar. Locanın Sayın Üstad'ı, ziyaretçi Büyük Üstad'ı başkanlık kürsüsü basamaklarında karşılar. Oturumu yönetmesi için elindeki sayın üstatlık çekicini uzatır. Büyük Üstat oturumu yönetmek isterse locanın Sayın Üstad'ı, Büyük Üstad'ın sağındaki koltukta yer alır. Büyük Üstat, «çalışmayı sürdürünüz kardeşim» derse, kürsünün sağındaki koltuğa oturarak çalışmaları izler.

Büyük Üstat yardımcısı yedi üyece karşılanarak mabede alınır. Büyük Kurul üyeleriyle Büyük Üstat adına locayı ziyaret eden delegeler için de tıpkı tören uygulanır. Hepsi de yedi kılıç takı altından geçerek doğudaki yerlerini alırlar.

Türkiye Büyük Locası'na bağlı locaların delege kurulları, tören üstadına yardım eden üç üyenin oluşturduğu kılıç takı altından geçerek mabede girerler. Locanın sayın üstadı da oturum açıldıktan sonra locaya gelirse tıpkı törenle karşılanır. Kendisine vekillik eden nazır, çekici Sayın Üstad'a verir.

Locanın sayın üstadı yukarıda belirtilen ziyaretçilere, ziyaretlerinden ötürü locası adına teşekkürlerini bildirir, onurlarına loca kardeşlerini alkışa çağırır.

Oturum, ritüellerde belirtilen yöntemlere göre, kendine özgü törenle kapatılır.

Masonlukta Aşama Sırası (Hiyerarşi)

Türkiye'de masonluk, «Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti»nin aşama sırası uyarınca otuz üç derece üzerine kurulmuştur. Derecelerin yükselişi otuz üç basamaklı bir piramidi andırır. İlk üç dereceye simgesel (remzî, sem-

bolik) dereceler, ya da «mavi atölyeler» (localar) denir. Bu üç derece üzerine çalışan localar, Türkiye Büyük Locası'nca yönetilir.

Dördüncüden otuz üçüncüye kadar olan derecelere «felsefe dereceleri», ya da «yüksek dereceler», «yüksek karargâh» adı verilmiştir. Bu dereceler Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'nin (Yüksek Şûra) yönetimine bağlıdır. Her derecenin kendine özgü erişirme törenleri (ikaf), simgeleri, işaretleri, tanıtma amacıyla kullanılan «kutsal sözcük»leri vardır.

Simgesel atölyeler (localar), aşama piramidinin birinci, ikinci ve üçüncü derecelerini oluşturur. Bunlar, eylemli masonlukta olduğu gibi çırak (müptedi), kalfa (refik) ve usta (üstat) dereceleridir. Masonluğun düşünceleri, temel ilkeleri, ülküsü, çalışma yöntemi ve ruhu bu derecelerde gizlidir. Bunlar, XVIII. yüzyıldan önceki masonluğun bozulmamış, temiz ve arı töreleridir. Masonluk yapısının temeli olan bu üç derecenin en üst derecesi «ustalık» (üstatlık)tır. Dördüncüden otuz üçüncüye kadar olan yüksek dereceler, bu temel üzerine kurulmuş derinleşme ve inceleme çalışmalarıdır. Nitekim, piramidin doruğunu oluşturan otuz üçüncü dereceye değin tüm masonların sanı (ünvanı) üstatdır.

Yüksek derece atölyelerinde çalışan üyelere bilimsel çalışmalar istenir. Bilim, felsefe, masonluk tarihi ve öğretisi gibi konularda araştırmalar yapılır. Çalışmalar resmî otúrumlarda tartışmalı konuşmalarla kardeşlere aktarılır, ya da sav (tez) olarak Türkiye Fikir ve Kültür Derneği Başkanlığına sunulur.

Bu düşünce alış verişi, simgesel locaların da en önemli konusudur. Yüksek derecelerin belirgin yönü, her derecenin ayrı bir masonluk dersi vermesidir. Masonluğun felsefesi, tüm ezoterik (gizli) öğretilerde olduğu gibi, bu derece mahfillerinde (atölyelerinde) öğretilir.

1717'de kurulan düşünsel masonlukta yalnızca çırak, kalfa, usta dereceleri vardı. Fransız yazarı Ramsay (Ramsay [1686-1743]), İskoç masonluğuna, bunlardan başka üç derece (şövalye dereceleri) getirilerek bir örgüt değişikli-

ğ i yapıyor. 1758'de Paris'te kurulan Saint-Jean Büyük ve Egemen Locası, yeni bir rit ortaya koyuyor, masonluk derecelerini 25'e çıkarıyor. Amerikalılar da 1786'da bu dereceleri 33'e çıkarıyorlar.

Dereceler	Loca Adları	Masonluk Sanları
1.	Mavi localar (*) (Simgesel Atölyeler)	Çırak (müptedi)
2.		Kalfa (Refik)
3.		Usta (Üstat)
4-14.	Olgunlaşma locaları (atölyeleri)	
15-18.	Kırmızı Atölyeler (Şapitr'ler)	
19-30.	Felsefe Atölyeleri (Areopaj'lar)	
31.	Haysiyet Kurulu	
32.	Yüksek Danışma Kurulu	
33.	Hâkim Büyük Genel Müfettiş	
Simgesel (sembolik, remzi) Derecelerinin Sanları (unvanları)		
1. derece	Çırak (müptedi)	
2. »	Kalfa (refik)	
3. »	Usta (üstat)	
Yüksek Karargâhın (Olgunlaşma Mahfillerinin) Sanları		
4. »	Sır üstadı	
5. »	Mükemmel (erkin) Üstat	
6. »	Mahrem (gizli) Sekreter	
7. »	Nazır ve Hâkim (egemen ve yüksek yönetici)	
8. »	Bina Emni (örgüt yönetim müdürü)	
9. »	Dokuzların Seçilmiş Üstadı	
10. »	Onbeşlerin Seçilmiş Hâkimi (buyrukçusu)	
11. »	Yüce Şövalye	
12. »	Büyük Mimar Üstadı	

(*) «Loca, atölye, mahfil» anlamdaş sözcüklerdir.

13. derece Royal Arş Şövalyesi (Krallık Şövalyesi)
14. » Yüce Üstat
Kırmızı Atölyeler (Şapitr'ler)
15. » Doğu Şövalyesi
16. » Kudüs Prensi
17. » Doğu ve Batı Şövalyesi
18. » Roz-Krua Şövalyesi (Chevalier Rose - Croix)
Areopaj'lar (aréopage) (Felsefe Atölyeleri)
19. » Yüce İskoçyalı
20. » Sayın Büyük Üstat
21. » Prusya Şövalyesi
22. » Lübnan Prensi
23. » Tabernakl Şefi
24. » Tabernakl Prensi
25. » Tunç Yılan Şövalyesi
26. » Trinitar İskoçyalı
27. » Kudüs Mabedinin Hâkim Âmiri
28. » Güneş Şövalyesi
29. » Sen-Andre (Aziz Andre) Büyük İskoçyalısı
30. » Büyük Seçilmiş Kadosh Şövalyesi
31. » Büyük Müfettiş (Yüksek Haysiyet Kurulu'nu oluşturanlar)
32. » Mukaddes Sır Yüce Prensi (Yüksek Danışma Kurulunu oluşturanlar)
33. » Hâkim Büyük Genel Müfettiş

Yüksek Şûra (Yüksek Meclis)

Hâkim Büyük Genel Müfettiş (Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'nin Yönetim Kurulu'nu oluşturlar).

Türkiye Fikir ve Kültür Derneği Yönetim Kurulu'nun başkanı (Hâkim Büyük Âmir) tüm yüksek derecelerin genel başkanı ve buyrukçusudur.

Yüksek derecelere yükseltmek için yapılan törene «îkaf» (vâkıf olma, bilme, öğrenme) denir. Her derecenin kendine özgü bir töreni, simgeleri ve eğitimi vardır. Üyeler, kendi derecelerinin üstündeki derecelerin toplantıla-

rına katılamazlar. Yükselme, çalışarak ve basamak basamak ilerleyerek sağlanabilir. İkf töreni «4, 9, 14, 15, 18, 22, 27, 29, 30, 31, 32.» derecelere yükseltilirken yapılır. Bunların aralarındaki dereceler atlanır. Örneğin, bir mason dördüncü dereceden sonra «9, 14, 15.» kollara yükseleir. Aradaki derecelerin verdiği masonluk dersi kendisine bildirilir.

Yukarıdaki aşama sırasında gösterilen şövalye ve prens adları ile dinsel sanlar (unvanlar) şövalyeliğin ve Hristiyan kilisesinin masonluğun içine girdiği çağlardan kalmıştır. Geleneksel olduğu için, masonluğun tüm simgeleri gibi korunmaktadır. **Türk masonluğunun genel başkanı ve tek yetkesi, Türkiye Büyük Locası'nın da başkanı olan Büyük Üstat'dır.**

Masonluğun Simgeleri (Sembolleri)

Birçok insanbilimcilere (antropologlara) göre, simgelerin kaynağı mitler ve dinsel törenlerdir. Simge, insanlığın tarih boyunca kullandığı güçlü bir anlatım aracıdır. Mitlerde, masallarda, epopelerde, dinsel kitaplarda insan soylarının bilinçaltında uyuyan duyguları ve istekleri simgelerle anlatılmıştır.

Simgecilik (sembolizm); ruhumuzla evren arasındaki gizelri (sırları) açıklayan bir sanat akımıdır. Edebiyatçılar, ressamalar, müzisyenler, genel anlatım dilinden daha güçlü olan bu dilden, yüzyıllar boyunca, yararlanmışlar; insanları derinden etkilemeyi bu dille başarmışlardır. Bu etkiyi, bu anlatım zenginliğini XIX. yüzyıl Avrupasında doğan «sembolizm» adı verilen sanat akımında somut olarak görebiliriz.

Sembolik şiir bir ilüminasyon, bir ışık donanması, bir içe doğuş, bir esindir. Gece içinde parıltılar, parlayıp sönen gizli görüntüler, varlıkları gönül gözüyle görüş; kısacası, gizlerle dolu bir rüya dekorudur sembolizm. Bu dekor içinde ozanın ruhu güzel bir koku gibi yayılır, okuyucunun benliğini sarar, büyüler. Anlamı açık ve berrak

olmayan, ama duyguları ve hayali ürperten bir müziktir sembolik şiir. Gerçekle kendisi arasındaki bağları koparmış, sonsuza doğru açılan, hülyanın kanatlarında uçan bir şiir ve sanat akımıdır.

Simgelerin, sembolik şiirde gördüğümüz bu güçlü dili, yüzyıllar boyunca tüm dinlerin, tarikatların, «yazın»ın (edebiyatın) kullandığı dildir. Hermesçilik; Tevrat'ın mecaz anlamlarını açıklayan Kabala; Hristiyanlık, İslâm gizemciliği (tasavvuf) hep bu dilden yararlanmışlar, düşüncelerini ve öğretilerini simgelerle yaymışlardır.

Masonluğun gizli öğretisi de simgelerle aşılanır. Bu yüzyılların geliştirip olgunlaştırdığı kapalı bir dildir. Sözcükler, işaretler, dokunuşlar ve devinimlerle anlatılan, her biri başka bir anlam ayrımı taşıyan güçlü ve esnek bir anlatım yoludur. Masonluk eğitimi, ruhta esinlemeleri (ilhamları) yaratan bu simgelerle verilir.

Bazı gizleri açıklayarak, gizli bir törenle masonluğa kabul etme töreni (tekris, inisiasyon) sırasında bazı simgeler öğretilir; bunlar, «haricî»de (mason olmayan kimse) bir iç esin uyandırmaya yarar. Haricî, bu simgelerin iç anlamlarını tekris sırasında kavrayamaz. Onların gerçek anlamlarını, mason olduktan sonra, düşünce düşünce, anlamaya çalışacak, zamanla «Tanrısal gerçeği» içinde bulacak; masonluğun kendisine aşıladığı bilgiye ulaşma, sınırsız doğru ilerleme yoluna girecektir. **Çünkü masonluk, sürekli olarak ardından koşulması gereken bir ülkü, haricinin kendi çalışmasıyla erişebileceği bir felsefe birleşimi (sentezi)dir.**

Simgeler, masonluğun ruhsal ve tinsel (manevî) çalışmalarının yolunu aydınlatan sağlam bir dildir. Başlıbaşına bir kitap oluşturacak ölçüde zengin olan bu kapalı simgeler, tüm masonlara da açık sayılamaz (*). Çünkü otuz üç dereceli İskoç Riti'nde her derecenin kendine özgü işaretlerden, sözcüklerden oluşan simgeleri vardır.

Örneğin, «Du.K.Ço.» simgesi, «dul kadının çocukları

(*) Tanju Koray, «Çıracık, Kalfa, Usta», İstanbul 1987, César Rigo Basımevi.

bana yardım ediniz» anlamına gelir. Dul kadın, Kral Süleyman'ın (İ.Ö. 960) Kudüs'te yaptırdığı mabedin mimarı, masonların büyük ustası Hiram'ın anasıdır. Birbirleriyle kardeş olan tüm masonlar kendilerine «**dul kadının çocukları**» derler.

E.U.M., «Evren'in Ulu Mimarı», evrenin yüce yaratıcı Tanrı'dır.

Locanın doğu duvarındaki üçgen içine yerleştirilmiş ışıklı göz, Tanrı'nın simgesi ve ruhu; başka bir anlamda, işi kavuşmuş insandır.

Üçgen, masonluğun bu temel simgesi, Hristiyan dininin «teslis»ini düşündürür. Üçgenin kenarları; «özgürlük, eşitlik, kardeşlik»tir. Açıları; «akıl ve bilgelik, kuvvet, güzellik»tir.

Gönye, işleri doğrulukla yapmayı simgeler; dikey kolu «bilim yolunda ilerleme»yi; yatay kolu, «doğru uygulama»yı öğretir.

«Yaş» sözcüğü masonluğun derecelerini belirtir: Çıkarak masonun yaşı üç, kalfanın beş, dördüncü derecedeki masonun yaşı ise ikinin küpüdür. Diğer dereceler de böyle simgesel yaşları vardır.

Mason locasında ant kürsüsünün adı mihrap, locanın adıysa «mabet»tir. Kılıç, mason adayını kutsama aracıdır. Locanın sayın ustası, «haricî»yi masonluğa kabul etme töreni sonunda, kılıcı adayın başının üzerine uzatır, elindeki şimşir çekiçle kılıcın namlusuna üç kez vurur, onu kutsar, mason olduğunu tüm dünyaya duyurur.

Yeşil, dış dünyasın gerçekler dünyasına geçişin rengi; ateş, insanı yakıp kül eden bencilliktir. Toprak, ölümü simgeler, insan yaşamının geçici olduğunu düşündürür; bir masona, toprağa ekilen tohumun filizlenmesi gibi, yaşamı boyunca iyi işler yapması, benliğini yüceltmesi gerektiğini hatırlatır.

Masonluğun, yetenekli olmayanlara kapalı olan gizli öğretisi (doktrini) bu ilginç simgelerle aşılanır.

Masonluğun kendine özgü alfabesi de simgeseldir :

Fransız Dizgesi Alfabe

Fransız Dizgesi Alfabe

a b c d e f g h i l m n

o p q r s t u x y z

Anahtar

ab	cd	ef
gh	il	mn
op	qr	st

x
y
z

Bu alfabede k, j, v, w harfleri yoktur.
Bunlar yerine (c, i, u) harfleri kullanılır.

Masonluk Törenleri

Masonluğun kendine özgü çok ilginç törenleri vardır: Resmî toplantılarda oturumlar törenle açılır ve kapanır. Bir haricînin masonluğa kabulü; «agap» denilen resmî şölenler; mason ailelerine açık bir oturum olan «tönüblanş» (tenueblanche); isat; iykaaf; cenaze ve matem törenleri bunlar arasında sayılabilir.

İsat Töreni

İsat, yükseltme anlamına gelen Arapça bir sözcüktür. Masonluk sözlüğünde, göreve başlatma törenine verilen adtır. Localar, her yıl 16 Aralık gününü izleyen ilk oturumda yönetim görevlilerini seçerler. Seçilenler, seçimi iz-

leyen ilk oturumda yapılan bir törenle göreve başlar. Buna İsat denir. Localar Genel Tüzüğü'ne göre isat olunmadıkça göreve başlanamaz.

Loca, yeni bir sayın üstat (başkan) seçince, önceki sayın üstat, görevi teslim alan kardeşini isat eder: Kuşandığı eşarbi ve önlüğü, sayın üstatlık kürsüsü önünde yeni kardeşine takar, birinci çekici verir, kardeşini üç kez öper, kutlar, başarı ve mutluluk dileklerini sunar.

Yeni seçilen sayın üstat da teşekkürlerini bildirir, önceki sayın üstada ve kendisini seçen kardeşlerine yaraşır bir görev anlayışıyla çalışacağını belirtir; yardımlarını esirgememelerini rica ettikten sonra ant içer: «Türkiye Büyük Locası Tüzüğü'ne ve masonluk yasasına uyaacağına» söz verir. Görevi üstlendiğini belirten yazıyı imzalar, sayın üstatlık kürsüsüne oturur.

Locanın seçtiği öteki görevlileri yeni sayın üstat isat eder. Önce sıra ile birinci ve ikinci nazırları doğuya çağırır, çekiçlerini verir, başarılar diler. Ardından öteki görevlileri, toplu olarak isat eder. Her görevli, görevi üstlendiğini belirten yazıyı imzalar. Görevlilerin isat edildiği, Türkiye Büyük Locası'na bir levha (yazı) ile bildirilir. Oturum kapandıktan sonra seçilen görevliler onuruna bir şölen verilir, buna «agap» denir.

Agap

Agap, dostlar arasında yenilen yemek anlamına gelir. İlk Hristiyanların, İsa Peygamber'in havarilerle yediği son yemeğin anısını yaşatmak için, kendi aralarında yedikleri akşam yemeğidir. Bu yemekte barış öpücüğü verilir. Agaplar, daha sonraları, aşırı gidildiği için, kilise tarafından kesin olarak yasaklandı (*).

Masonlukta agap, kardeş sofrası, sevgi sofrası anlamına gelir. Localarda yılda bir kez yapılan yönetim görevlileri seçimi, tönüblanş (teunue-blanche) denilen aile

(*) Petit Larousse Illustré, voir partie Histoire: Agap.

celsesi ve tekris törenlerinden sonra kardeşler arasında yenilen akşam yemeğidir. Bu şölenler, masonluğun geleneklerine uygun bir tören içinde geçer. Mason lokallerinden başka bir yerde ve mason olmayanların yanında yapılamaz.

Resmi oturumdan sonra üyeler, yemek salonunda hazırlanmış kardeş sofrasındaki yerlerini alırlar. Sofranın baş köşesinde locanın yeni ve eski sayın üstatları (loca başkanları) oturur.

Türkiye Büyük Locası Büyük Üstadı, ya da görevlendirdiği kimse agaba katılmışsa, baş köşede yer alır. Locanın eski ve yeni sayın üstatları onun sağında ve solunda otururlar.

Kardeşler sofrada yerlerini aldıktan sonra locanın sayın üstadı, Türkiye Cumhuriyeti'nin sayın devlet başkanı ve eşleri onuruna kadehini kaldırır. Herkes ayağa kalkarak sayın üstadın çağrısına katılır. Ardından Türkiye Büyük Locası Büyük Üstadı ve eşleri onuruna kadeh kaldırılır. Sıra ile locanın sayın üstadı ve yeryüzündeki tüm masonlar onuruna birer yudum şarap içilir.

Agaplarda genellikle masonlukla ilgili konuşmalar yapılır, şiirler okunur, tatlı ve yararlı söyleşiler içinde kardeş sofrası sona erer.

İsatlardan sonraki agaplarda, önceki sayın üstat, yeni sayın üstadı kutlar, başarılar diler. Yeni sayın üstat da teşekkürlerini sunar, o gecenin anlamını belirten bir konuşma yapar; konuşmak isteyen kardeşlere söz verir. Böylece, düşünsel bir çalışmanın yorgunluğu, kardeşlik sevgisinin tatlılaştırdığı söyleşiler içinde eriyip gider.

Tönüblanş (Tenue blanche)

Hariciler mason lokallerine alınmazlar. Locaların oturumları da mason olmayanlara kapalıdır. Yalnız, her loca yılda bir kez mason aileleri için özel bir oturum düzenler; buna «tönüblanş» (açık oturum, aile oturumu) denir. Bu oturumlar, mason ailelerinin mason mabedini gör-

meleri, oradaki tinsel havayı koklamaları için düzenlenir. Tönüblanşa yalnızca masonların eşleri, anaları, kız kardeşleri ve on dokuz yaşını doldurmuş kızları katılabilir.

Çağrıya katılan mason aileleri locanın bekleme salonuna alınırlar. Tören üstadı onları birer birer locaya alır: «Sayın hemşiremiz Bayan X» diye tanıtır, kendilerine salonun güney sütunundaki yerlerini gösterir. Loca üyeleri, güney sütununun karşısındaki kuzey sütununda «hemşire»lerini ayakta, alkışlayarak karşılarlar. Hemşireler mason mabedinin kendine özgü dekoru, ışığı, müziği ve ilginç atmosferi içinde yerlerini alırlar.

Locanın sayın üstadı oturumu açar; mabedi onurlandıran hemşirelerine loca kardeşleri adına teşekkürlerini ve saygılarını sunar, kendilerini aralarında görmüş olmanın mutluluğunu belirtir; eşlerinin bu locada hangi amaçlarla toplandıklarını açıklar. Masonluk geleneği olduğu için Süleyman Peygamber'in efsanesi anlatılır. İsteyen hemşireler de konuşur, o gecenin kendilerinde uyandırdığı izlenimi anlatırlar.

Tönüblanşa resmî bir gündem ele alınmaz. Tanışma töreninden sonra hemşireler, onurlarına verilen şölene katılır, kardeş sofrasını süslerler. Sofrada bir ailenin sıcak ve temiz havası içinde söyleşiler yapılır. Kardeşliğin kopmaz bağları masonluk ailesini sarar, birlik zinciriyle onları birbirine bağlar.

Cenaze ve Matem Töreni

Bir mason öldüğü zaman bağlı olduğu locanın sayın üstadı durumu telefon zinciriyle kardeşlerine bildirir. Locanın birkaç üyesiyle, ölen kardeşin evine gider; eşine ve yakınlarına başsağlığı diler, locasının duyduğu üzüntüyü bildirir. Gerekli olan tinsel ve maddesel ödevler yerine getirilir.

Locanın tüm üyeleri cenaze törenine katılmakla yükümlüdürler. Hep birlikte, borçlu oldukları son görevi yapmak için, dinsel törenin yapılacağı camiye gider, sayın

üstadın çevresinde toplanırlar. Sonsuzluğa göç eden kardeşlerini toprağın bağrına emanet eder, ailesinin acılarını paylaşırlar.

Her locada yılda bir kez, Mart ayı içinde, bir matem töreni düzenlenir. Sonsuzluğa göçmüş (ebediyete intikal etmiş) olan tüm kardeşlerin anıları sevgi ve saygıyla yaşıatılır. Törene bir dinsel müziğin ruhları uygulandıran havası içinde başlanır. Sayın üstadın görevlendirdiği üyeler, ölen kardeşlerinin anılarını, üstün niteliklerini, yitirilişlerinden duyulan acıyı özlü bir dille anlatırlar.

Mabedin (locanın) yası yansıtan ışığı ve dekoru içinde ölmüş olan kardeşler, birer birer, adlarıyla çağrılır: **Salonun ortasındaki masa üzerinde alev alev yanan mumların önüne, çağrılan her kardeş için bir demet mor menekşe bırakılır.** Bu çiçekler, sonsuzluğa göçmüş olan kardeşlerin tinsel varlıklarına sunulan sevgilerdir; ruhun ölümsüzlüğüne inanan masonluğun, anıları mason mabedinde uçuşan kardeşlerine armağanlarıdır.

Bu tören bir gözyaşı değil, sevilen bir dostu tatlı bir gülümseyişle anıştır. **Masonluğun ülküsü gerçeği aramaksa ölüm bir gerçek değil mi? Gerçeği kabul etmek, İncil'in buyurduğu gibi, «özgürlük» değil mi?**

Masonların İç Dünyası

Maşonluğun çirak derecesinden yüksek derecelerine değin, tüm ritüellerde bir masonun kazanması gereken ruh anlatılır. Bu ruhu benimsemiş, benliğine sindirmiş, sözün tam anlamıyla olgun bir masonun iç dünyasını anlatmak çok güç; çünkü mason, kafamızda yaşatabileceğimiz örnek insandır: Doğruluk, iyilikçilik, acıma ve sevgiyle bezenmiş bir varlık; hoşgörölü, aydın, güneş gibi çevresini aydınlatan ve ısıtan pırıl pırıl bir ruh, bir erkinlik (mükemmellik) anıtı nasıl anlatılabilir? Gönlü sevgiyle dolu böyle bir insanı büyük Türk gizemci ozanı Yunus Emre'nin şu dörtlüğüyle dile getirebilirim :

**Kim bize taş atar ise güller nisâr olsun (saçılısın) ana
Urmaklığa kast edenin düşem öpem ayağını
Her kim bana söver ise her dem dua kılam ana
Çırağıma kast edenin Hak yandursun ocağını.**

«Tanrı, ışığı sönürmek isteyen ocağını tütürsün» diyecek duruma gelebilmek için, kutsal kitapların ruhuna uygun bir insan sevgisine erişmiş olmak gerek. Dünyamız bu insan sevgisinden ne denli yoksundur. Ama masonluğun ülküsü, bağına bastığı insanları bu duruma getirmek, tüm insanlar arasında sevginin egemen olmasını sağlamaktır.

Alçak gönüllü olması ve kendini bilmesi gereken masonlar böyle bir olgunluğa eriştiklerini hiçbir zaman ileri sürmemişlerdir. Çünkü bu, ermişlerin erebileceği bir aşamadır. Bir masonun izleyeceği yol, önce kendini tanıyıp yetiştirmek, insanları aydınlatacak bir erkinliğe ulaşmak; insan kişiliğine saygının, yardımlaşmanın yayılmasına çalışmaktır.

Sevgi tohumunun yeşermesiyle tüm insanları birleştiren bir sevgi mabedi kurulacak, insanların yardımlaşma ve barış içinde yaşayacakları bir kardeşlik cenneti doğacaktır. Bu, kötü tutkuları, bilgisizliği, bağnazlığı ortadan kaldırmakla gerçekleşebilecek bir eğitim savaşıdır. **Masonluğa göre bağnazlık bir «düşünce körlüğü»dür.** Bu körlük, sevgi ve ışıkla iyileştirilebilir. Bir masonun görevi, bilimin ve erdemın ışığıyla çevresini aydınlatmaktır. Bunun için kendi tutkularını yenmesi, «gerçek»i korkusuzca koruması ve yayması gerekir.

«Mason, düşünce ve duygularına doğru bir yön vermekle görevini tamamlamış olmaz. Düşünce ve duyguların bilimsel ve yapıcı bir güce dönüşmesine, topluma yararlı olmasına çalışır. Bunun için önce kendisini, sonra da toplumu tanımak zorundadır. Masonluğun kendisinden beklediği beceriklilik ve erdem budur».

«Mason; güzele, iyiye, doğruya koşan kişidir. Amacına varmak için tüm gücünü kullanır. Ahlâk bozguncularıyla savaşır. Halkın öfkesi, bağnaz yöneticilerin kıyıcı

baskısı onu yıldırmaz. Rehberi şu dokuz ışıktır: Doğruluk ve içtenlik, yüreklilik, özveri, bağlılık (sadakât), ulugönüllük, tok gönüllülük, yiğitlik, yurtseverlik» (*).

«Mason, kıyıcılığın, korkaklık ve cimriliğin karşısındadır. Çıkarları uğruna küçük hesaplara kapılmayan, kendi düşkünlüklerine karşı güçlü olan ahlâklı ve yiğit insandır. İnsanlık için bir ülkü mabedi kurmak çabasına katılır. Gerçeği özgürce söylemekten korkmaz. Hak ve erdem yolundan ayrılmaz. Bağlı olduğu temel ilke, insanlığın mutluluğu ve esenliği için çalışmaktır» (**).

Masonluğa göre acıma ve iyilikseverlik en büyük ibadettir. İçimizdeki iyilik duygusunu olgunlaştırmadıkça gerçek bir ülkeye varamayız. Mason o ülkeyi uzak yerlerde değil, kendi benliğinde ve kendi çabalarıyla bulacak, usun (aklın) ve ahlâkın gelişmesi için duygularını iyi kullanmayı öğrenecektir. Mason, mutluluğu gönül rahatlığında, sevgide, doğru düşüncede ve erdemin coşkunluğunda arar. Mutluluğu engelleyen tutkuların baskısından kendini kurtarmaya çalışır, tutkuları aşağılar. **Bir masonun davranışlarının eksenini kendisi değil amacıdır.**

Mason ağırbaşlı, temiz niyetli, güvenilir insandır. Gerçeğin ve erdemin dostu, haksızlığın ve kötülüğün düşmanıdır. Yasaya aykırı baskılardan ve haksızlıklardan halkı korumak görevindedir. İnsanların sosyal haklarını kazanmaları için uğraşır. Ödevi halkı sevmek, onların acılarını dindirmek, erdemli ve anlayışlı olmalarına çalışmak, adaletten ayrılmamaktır. Çünkü o, toplum güvenliğinin bunlara bağlı olduğunu bilir.

«Zenginlik, ün ve yüksek oruna geçmek isteği insanı acınacak duruma düşüren üç tutkudur. Bunları anlayış, kültür ve akılla yenmek ve insanların iyiliği için çalışmanın tadını yaşamak gerekir. Mason, insanların zenginlik ve yüksek kata geçme tutkularıyla da savaşmak göre-

(*) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği 9. Derece Çalışma Kılavuzu (Ritüeli), İstanbul 1970, C. Rigo Basımevi, s. 18, 23.

(**) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği 9. Derece Çalışma Kılavuzu, İstanbul 1970, C. Rigo Basımevi.

vindedir. Zengin olma tutkusu iyi duyguları ve ilişkileri boğar, kötü davranışları körükler, güveni ortadan kaldırır, düşüncenin gelişmesini güçleştirir. Ama insanlara karşı beslenen sevgi bencillikten daha üstün olursa, zenginlik mutsuzluk kaynağı olmaktan çıkar».

«Bir mason şunu hiçbir zaman akıldan çıkarmamak zorunluğunu duyar: Bugün bizim olan şeyler daha önce başkalarının malıydı. Bu nedenle para başkalarına yardım etmek için değil de, insanların zararına kullanılacaksa zengin olmayı istememek gerekir» (*).

«İyi orunlara geçme tutkusu ise zihni bulandırır, kalbi katılaştırır, insanı ikiyüzlülüğe götürür. Hiçbir mason, iyi kullanma gücünü kendinde görmedikçe yüksek bir oruna geçmek istememelidir. Kendini anlamaya çalışmayan, kendi tutkularını önleyemeyen insan bu güce sahip olmaktan uzak kalmalıdır» (**).

«Kıskançlık, kendini beğenmişlik ve gurur kardeşlik sevgisini yıkar. Bunlar öyle yorucu zorluklar çıkarır ki insan başkalarının tutsağı olur. Alçakgönüllülükle çalışarak hayırlı işler yapmanın yolu ise onur verici bir mutluluktur.

«Mason, insanlar arasında yardımlaşmayı sağlamak ve iyilik mabedini kurmak için çalışan erdemli insandır. Görev, bir masonun pusulasıdır. Mason karşılık beklemeden yurduna ve dostlarına karşı görevlerini yapar. İyice anlamadan bir görevi benimsemez. Taşıyamayacağı yükün altına girmez. Sözünde durur. Görev duygusu onun için alınyazısı gibi kaçınılmazdır. Bu duygu, saatlerin birini kovalaması gibi, bir masonun içinde sürüp gider; kentlerin gürültüsünde, kırların sessizliğinde ölüm düşüncesi gibi amansızdır onun içinde. Bu yasaya karşı kırmak ölümdür» (***).

(*) İkinci Derece Çalışma Rehberi, Türkiye Büyük Locası yayınlarından, Ankara 1959, s. 16.

(**) İkinci Derece Çalışma Rehberi, Türkiye Büyük Locası yayınlarından, Ankara 1959, s. 17, 18.

(***) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği 4. Derece Çalışma Kılavuzu (Ritüeli), İstanbul 1970, C. Rigo Basımevi, s. 13.

Mason, Tanrısal varlığa ve ruhun ölümsüzlüğüne inanır. Düşünce ve inanç özgürlüğüne sıkı sıkıya bağlı olduğu için tüm dinlere saygılıdır. Hangi dinden ve mezhepten olursa olsun ahlâklı ve erdemli insanları kardeş sayar. Yaşadığı ülkenin yasalarına uymayı görev bilir. Halkın rahatını kaçıran, topluma zarar veren kargaşalara, bozguncu eylemlere katılmaz. Ülkesinin çıkarlarını ve onurunu kendi çıkarlarından ve onurundan üstün tutar. Toplum düzenini koruyan barışsever bir yurttıştır.

Bir mason, ailesine ve yakın çevresine karşı yükümlülükleri bulunduğunu göz önünde tutar. Eşine ve çocuklarına bağlıdır, onların onurunu ve sağlığını korumayı görev bilir. Masonluğun ve dostlarının sırrını büyük bir titizlikle saklar. Sıkı ağızlılık, dayanışmayı sağlayan sıkı düzen (disiplin), itaat ve bağlılık da masonun uyacağı geleneksel niteliklerdir. Masonluğa bağlılık, onun için, insanlık ilkelerine bağlılık demektir.

Her mason, kardeş sevgisiyle birbirine perçinlenmiş dünya masonluk zincirinin bir halkasıdır. Kardeş olan masonlar, bir masonun ve ona bağlı olanların haysiyetini ve hayatını korumakla yükümlüdürler. Ailesinden ayrılanlara gözkulak olur, yardım ederler.

Bir mason bu sevgiyi, bu yardım duygusunu tüm insanlara karşı göstermeyi görev sayar. O, şu bilincin insanıdır: **İnsan onurunun korunmadığı, insan haklarının tanınmadığı yerde düşmanlık doğar.** Bu nedenle din, mezhep, soy, zenginlik, yoksulluk, toplumsal durum ayrımı gözetmeksizin tüm insanları kardeş sayar.

Mason, kendi öz tutkularına karşı dayanıklı; «gerçek»i yaymada ve korumada korkusuzdur.

Bu niteliklerle yoğrulmayan, bu ilkelere göre çalışmayan kimse mason olamaz.

Tüm insanlar, masonluğun insan sevgisiyle ruhlarını doldurdukları, masonluğun ahlâk ve erdemlerine sahip oldukları zaman dünya bir barış ve mutluluk cenneti olacaktır.

2) $\mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n) \subset \mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n)$ and $\mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n) \subset \mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n)$.

3)

4) $\mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n) \subset \mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n)$

5) $\mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n) \subset \mathcal{H}^1(\mathbb{R}^n)$

MASONLUĞUN GELİŞMESİ

ve

DÜNYAYA YAYILIŞI

Fransa'da Masonluk

Yurdu İskoçya ve İngiltere olan Katolik kilisesine bağlı Stuart'çı masonluk Fransa'da büyük bir gelişme gösterdi. Bunun nedeni siyasaldı: İngiltere, İskoçya ve İrlanda kralı Charles I'in (1600-1649) zorba yönetimi toplumda ve parlamentoda büyük tepkiler uyandırmıştı. Bu durum, kısa bir zamanda İngiltere'yi bir iç savaşa sürükledi. Parlametontun koruyucusu Cromwel (1599-1659), Charles I'i idam ettirdi (1649). Charles I'in karısı Henriette de France, Fransa kralı Louis XIV'in (1643-1715) çağrısına uyarak Fransa'ya geçti. Cromwel'e karşı olan ve onu devirmek isteyen İskoçyalı soylular da Fransa'ya kaçtılar, Fransız mason kuruluşlarına girdiler; onun gizleyici perdesi arkasında, İngiltere'deki masonlarla ilişki kurarak Cromwel'le boğuşmalarını sürdürdüler.

Bunun yanında, İskoçya ve İrlanda'dan Fransa'ya göç etmiş olan Stuart hanedanı yanlısı masonlar da 1688'de Saint Germain locasını kurdular; bu, tarihi kesin olarak bilinen ilk locadır.

Fransa'da Stuart'çı İskoç masonluğuna bağlı locaların yanı sıra, 1717'de kurulan İngiltere Büyük Locası'nın ilkelerini benimseyen localar da kuruldu. Böylece Fransa'da iki mason kuruluşu gelişti: Biri, Katolik mezhebine bağlı Stuart'çı İskoç masonluğu; öteki, Katolik gelenek-

İlerini değiştirmek isteyen Orange'cı (Oran'cı), Protestan İngiliz masonluğu.

İskoç masonları 1726'da Paris'te Saint Thomas locasını kurdular. Daha sonra, Stuart'cı olan bu locanın yerini, siyasal nedenlerle, Orange kral ailesinden olan Louis d'Argen locası aldı (1729). Bu yıllarda Fransa'da on kadar ana loca vardır, 1771'de ise 500'e yakın locanın çalıştığı görülüyor; 1780'de bu sayı 1000'e yaklaşıyor. Soy-lular, parlamento üyeleri, rahipler, subaylar, düşünürler ve yazarlar bu localarda çalışıyorlar.

Anatomi profesörü Guillotine (Kiyotin), Condorcet, La Fayette, Mirabeau bunlar arasındadır. Aydın düşün-celi Fransız masonlarının yaydığı «özgürlük, eşitlik, kar-deşlik» kavramları Fransız Devrimi'nin (1789-1799) dü-şünce yapısını oluşturmakta etkili oluyor. Ama ne yazık, Mirabeau'nun dediği gibi «devrim kendi çocuklarını yi-yor». Fransız Devrimi'nin Konvansiyon yönetimi sırasın-da Jakobenlerin gösterdikleri düşmanlık karşısında ma-sonlar toplantılarına son veriyorlar (1793). Bununla bir-likte masonluğun gelişmesi durmuyor, mason olan Fran-sa İmparatoru Napolyon (Napoléon, 1769-1821) İtalya, İs-panya ve Portekiz'de masonluğun yayılmasını sağlıyor.

Kralların zorba yönetimi ve Avrupa'da yayılan öz-gürlük sevgisi masonluğun gelişmesini kolaylaştırıyor, aydınlarla ünlüleri mason localarına çekiyor. Bu gelişme-de devlet yönetimini elinde tutanların masonluğu koru-ması da büyük ölçüde etkili oluyor. Prensler, dükler, mar-kiler, üst düzeydeki papazlar locaların kurucuları, ya da masonluğun büyük üstatları olarak bu gelişmeyi sağlıyor-lar.

Fransız Masonluğunun Özelliği (İskoççuluk)

İskoççuluk, Fransa'da kurulup gelişmiş olan İskoç masonluğuna verilen addır. Stuart kral ailesiyle Fransa'ya geçen İskoçma masonları, orada yeni localar kurdular. Temel ilkeleri, siyasal ayrılıkları bir yana bırakmak, ma-

sonluğun eski kurallarını ve ahlâkını yaşatmaktı. Çünkü XVIII. yüzyılın başlarında, İskoçya dışında, İskoç masonluğunun gelenekleri bozulmaya başlamıştı. Bunun nedeni, masonluğun aradığı niteliklere sahip olmayan kimse-lerin derneğe sızmış olmalarıydı. Masonluğu, içine düşmüş olduğu bu bunalımdan kurtarmak için yeni bir yasanın egemen olması gerekiyordu. Bu anlayış, Fransa'da «İskoççuluk» adı verilen yeni bir öğreti (doktrin), yeni bir rit doğurdu (1728).

Yeni bir duyuş, düşünüş ve kuruluş değişikliği olan İskoççuluğu Fransız masonluğuna kazandıran Ramsay (Ramse)'dir. Fransız ansiklopedi sözlüğünde (Larousse) bir Fransız yazarı olarak tanıtılan Ramsay (1686-1743), İskoçya'nın Ayr kentinde doğdu. Edinburg Üniversitesi'ni bitirdi. Fransa'da Saint-Germain'de öldü. Anglikan dinindendi. Ünlü Fransız düşünürü ve yazarı Fénelon'la (1651-1715) tanıştı.

Cambrai kenti başpiskoposu olan Fénelon, sekincilik'i (quiétisme) mezhep edinmiş bir Katoliktir. Ona göre Tanrı'ya varmanın yolu sevgidir. **Tanrı sevgisi insanı dinsel yükümlülüklerden kurtaran, İncil ruhuna ve kurallarına uygun gerçek din yoludur.** Ramsay, İslâm gizemcileri (mutasavvıfları) gibi, Tanrı'ya sevgiyle varılabileceği inancındadır. Ramsay, Fénelon'dan aldığı esinle Katolikliği incelemiş, kabul etmiş; bunun sonucu olarak, tüm insanları sevgi yoluyla birleştiren böyle bir din anlayışını İskoç masonluğuna sunmuştur.

Ramsay, 1738'de yayımlanan söyleviyle Masonluğa yeni bir «yöntem ve gelenek» (=Rit), yeni bir çalışma dizgesi (sistemi) getirmiştir. Ramsay'e göre masonluğun dayanacağı ilkeler insan sevgisi, erdem, giz saklama, bilimsel araştırmadır.

Ramsay'e göre «Sevgi, evrensel kardeşliği doğurur. Bu bakımdan **dünya tek bir cumhuriyet ve her ulus onun bir ailesidir; masonluk bu gerçeği yaşatmak için kurulmuştur.** Ramsay, masonluğun tarihini, Müslümanların elinden Kudüs'ü kurtarmak için 1118'de kurulmuş bulunan Tampliye tarikatıyla başlatıyor; Tampliyeler gibi, tüm

insanları bilim, ahlâk ve kardeşlik sevgisiyle tek bir halk olarak birleştirmek gerektiğine inanıyordu. Masonluk, bu bakımdan, düşünce yapısıyla ele alınınca insanlığın bilim ve sanat yoluyla ilerlemesini sağlayan bir felsefe çalışmasına yönelmeliydi.

İskoççuluğun dayandığı bu görüşü masonluğa getiren Ramsay, örgütlenmede de değişiklik yapıyor: «Çırak, kalfa, usta» dereceleri üzerinde çalışan masonluğa, ayrıca, üç yüksek şövalyelik derecesi getiriyor.

Fransa'da Ramsay'nin koyduğu bu ilkelere, bu obediyanse bağlı yeni localar açılıyor. Örneğin Paris'te 1758'de Kudüs Saint-Jean Büyük Egemen Locası kuruluyor. Bu loca, masonluk aşamalarını yirmi beşe çıkaran yeni bir rit ortaya koyuyordu.

1761'de Amerika'ya giden Etienne Morin, İmparatorlar Kurulu'nun verdiği yetkiyle orada yirmi beş aşamalı İskoç Riti'nin yerleşmesini sağladı. 1786'da Amerikalılar bu aşamaları otuz üçe çıkardılar. 1801'de Amerika'nın Charleston kentinde, eski İskoç yöntem ve geleneği (usul ve âdabı) otuz üç derecesi yüce kurulu oluşturuldu. Bu iki yüksek kurul, «Eski ve Kabul Edilmiş İskoçya Yöntem ve Geleneği»nin kaynağı oldu.

«Kabul Edilmiş İskoçya Yöntem ve Geleneği» adı verilen mason örgütünü 1756'da Baron de Hund kurmuştu. 1782'de bu yöntem ve gelenek tüm Avrupa'ya yayıldı. 1785'te Lozan'da toplanan uluslar arası mason kurul-tayında saptanan şu temel ilkeler dünya masonluğunca kabul edildi :

«Masonluk, insanın toplum halinde yaşayışından be-ri var olan bir kardeşlik kurumudur. Öğretisi, Evrenin Ulu Mimarı adıyla simgelenen üstün bir gücün varlığını tanı-maktır». Masonluğun bu evrenselliği, 1953 kurultayında da yinelenmiş; insanlar arasında din, mezhep, soy ve sınıf ayrımı gözetmeyen bir kardeşlik kuruluşu olduğu belirtil-miştir.

Almanya'da Masonluk

İmparator Maximilien (1493-1519), Almanya'da mason localarının çalışmasına izin veriyor. İmparator Charles-Quint de bu hakkı tanıyor (1519). 1737'de Hamburg'ta ve Berlin'de localar açılıyor, Katolik dinine bağlı İskoç masonluğu geliyor, 1770'ten sonra tüm Avrupa'ya yayılıyor. Goethe, Beethoven, Mozart, Wagner, Haydn, Fichte, Kant gibi büyük sanat adamlarının ve filozofların mason oluşları bu yayılıştaki etkili oluyor.

1933'te Hitler yönetiminin kapattığı mason dernekleri İkinci Cihan Savaşı'ndan sonra çalışmaya başlıyor. 1933'lerde 70.000 üyesi bulunan Alman masonluğu bugün 500'ü aşan locasıyla eylemini sürdürüyor.

İtalya'da

1735'te İtalya'nın Roma, Venedik, Napoli gibi büyük kentlerinde mason locaları kuruluyor. İtalyan Birliği Savaşları sırasında büyük bir gelişme gösteriyor. Bunda, birliğin kurulmasına çalışan devlet adamlarının ve aydınların yardımı büyüktür: 1860'ta İtalya Kralı olan Victor Emmanuel ile başbakanı Cont Cavour ve Cumhuriyetçilerin başkanı Garibaldi masonudur. Ulusçu ve hümanist bir anlayışı savunan bu masonlar, İtalyan Birliği'ne karşı olanlarla amansız bir savaşa girerek birliğin kuruluşunu sağlıyorlar.

Rusya'da

Rus Çarı Büyük Petro (1672-1725), İngiltere'de 1685'te kral olan Jacques II zamanında mason olmuştur. İngiliz masonlarının büyük üstadı Christopher Wren'in tekris ettiği çar, 1717'de Rusya'da ilk locayı kuruyor. 1731'de İngiltere Büyük Locası, locaları yönetmek üzere, Rusya'ya bir «büyük üstat» gönderiyor. Puşkin, Dostoïevski, Kro-

potkin gibi büyük yazarlar mason derneklerine giriyor. Mason dernekleri, Çar Nicola I'e (1796-1855) yapılan can-nakıyma (suikast) girişimi yüzünden, 1825'te yasaklanı-yor. Bugün de komünist yönetim, tüm demokrasiye ay-kırı yönetimlerde olduğu gibi, mason localarının çalışma-sına izin vermiyor.

Amerika'da

Amerika'da ilk Büyük Loca 1733'te kurulmuş, XVIII. yüzyıl boyunca hızla gelişerek köklü bir örgüt durumuna gelmiş, toplumsal yaşamı büyük ölçüde etkilemiştir. Ame-rika Kurtuluş Savaşı'nı ve İnsan Hakları Bildirisi'ni ma-sonlar hazırlamıştır.

«Bugün yeryüzünde masonluğun yedi milyona yakın üyesi vardır. Bunun dört milyondan fazlası Amerika Bir-leşik Devletlerinde, 550.000'i de İngiltere'dedir. Amerika'-do 15.000'den fazla loca, her eyalette bir Büyük Loca ve iki de Yüce Konsey vardır. Bu «düzenli masonluğa» alın-mayan Zenciler Boston'da 1787'de özel bir örgüt oluşturuş-lardır. Prince Hall adını taşıyan bu kuruluşun da 5000 locası ve 3.000.000'a yakın üyesi vardır.

«Bu masonluk örgütünün yanı sıra gençler için Mo-lay Tarikatı, kadınlar için türlü kuruluşlar olmak üzere, birtakım örgütler vardır. Amerika'nın Bağımsızlık Bildiri-si'ni imzalayan elli altı kişiden elli üçü ve on altı devlet başkanı masondur.

«İngiltere'de ise 1960'ta, 1611'i Londra'da olmak üze-re, 6871 loca vardı» (*).

Avrupa'da

Avrupa'da masonluk 1720-1742 yılları arasında geniş bir yayılma gösteriyor. İskandinavya, Belçika, İspanya,

(*) Paul Naudon, çeviren Samih Tiryakioğlu, Masonluk, İst. 1968, Varlık yayınları, sayı 1380, s. 109, 110.

Portekiz ve Polonya'da localar açılıyor. Malta, Roma, Milano, Floransa, Varşova, Cenevre gibi büyük kentlerde eytemini sürdürüyor. İskoçya ve İngiltere'de masonların sayısı 550.000'i aşıyor.

Afrika'da

Afrika'da Hollandalılar 1772'de ilk locayı açıyor. İngilizler de o tarihlerde kendi sömürgeleri olan Afrika ülkelerinde mason locaları kuruyorlar.

Mısır'da

XIX. yüzyılın başlarında Fransızlar İskenderiye'de localar açıyorlar. İngilizler de 1860'tan sonra Mısır'da ve Sudan'da localar kuruyorlar.

Türkiye'de

Türkiye'de ilk mason locası Osmanlı Padişahı Ahmet III zamanında (1703-1730) İstanbul'da kuruluyor. Fransız obediyanına bağlı olan bu locaya, 1727'de Türkiye'de ilk basimevini kuran İbrahim Müteferrika ile Yirmisekiz Çelebizade Sait Efendi giriyor. Bunlar, bildiğimiz ilk Türk masonlarıdır (*).

1860'ta Türkiye Büyük Şûrası (Şûra-i Âlî-i Osmanî) kuruluyor. Bunun dışında, 1909'a kadar kurulan tüm localar dış obediyanlara bağlı, her biri kendi ulusal diliyle masonluk çalışmalarını yürüten örgütlerdir. Bunlar, 1909'da ulusal Türk masonluğu kuruluncaya kadar imparatorluğun büyük kentlerine yayılıyor (**).

(*) Kemalettin Apak, Türkiye'deki Masonluk Tarihi, İstanbul 1958, Türkiye Mason Derneği yayınlarından.

(**) Bkz. Türkiye'de Masonluk, s. 107.

Hindistan'da

Hindistan'da ilk locayı İngilizler Kalküta'da açıyorlar (1730). XVIII. yüzyılın ortalarında masonluk Madras, Bombay gibi büyük merkezlere yayılıyor. 1913'ten sonra Bengal'de Doğu Hint Adaları'nda, Seylan, Sumatra ve Borneo'da localar açılıyor.

1909'da Yunanistan'da, 1953'te İsrail'de 1950'de Japonya'da, 1859'da Romanya'da mason örgütleri oluşuyor. İzlanda'dan Seylan'a, Filipin adalarına değin dünyanın her köşesine yayılıyor. Bugün yeryüzünde yedi milyonu bulan masonlar, insan kardeşliği ülküsünü gerçekleştirmeye çalışıyorlar.

Dünyanın Ünlü Masonları

Düşünsel masonluğun kuruluş tarihi olan 1717'den bugüne dek birçok ünlü kişiler masonluğun gelişmesine ve yayılmasına yardım etmişlerdir. Bunlar arasında devlet başkanları, hükümdarlar, prensler, yüksek aşamalar-daki papazlar, büyük filozoflar, bilim ve sanat adamları vardır.

Hayrullah Örs'le Suha Umur'un birlikte yazdıkları «Bazı Meşhur Masonlar» adlı fasikülde dünyanın ve Türkiye'nin ünlü masonları tanıtılmıştır. Burada mesleklerine göre sıralanmış 710 masondan 12'si Nobel edebiyat, ya da barış armağanı kazanmış ünlülerdir. Hükümdar sayısı 49, cumhurbaşkanı sayısı, 16'sı Amerikalı olmak üzere 60'tır. Bu fasiküle ve öteki kaynaklara göre yurduna, ya da insanlığa yararlı olmuş bu değerlerin belli başlıları şunlardır :

Güstav IV, İsveç Kralı (krallığı 1792-1809).

George IV, Büyük Britanya ve İngiltere kralı (krallığı 1820-1830).

Edvard VII, İngiltere kralı (tahta çıkışı 1901).

Washington (George), Amerika'nın ilk cumhurbaşkanı (Devlet başkanlığı 1789-1797).

Frederic II, (Büyük Frederik), Prusya kralı (1712-1786).

Victor Emmanuel III, İtalya kralı, İtalyan Birliği'nin kurucularından (tahta çıkışı 1900).

Büyük Petro, Rus çarı (1672-1725).

Napoleon Bonaparte, Fransız imparatoru (1769-1821).

Cont Cavour (1810-1861), İtalya başbakanı ve İtalyan Birliği'nin kurucularından.

Garibaldi (1807-1882), İtalyan Birliği'nin kurucularından.

Danton (1759-1794), ünlü Fransız devlet adamı.

La Fayette (1757-1834), Amerika'nın bağımsızlığını kazanmasında büyük yardımı olan Fransız generali.

Bradley (James [1692-1762]), İngiliz astronomu.

Leibnitz (1646-1716), ünlü Alman filozofu.

Gillotin (Giyotin [1738-1814]), Fransız astronomi profesörü.

Condorcet (1743-1784), Fransız filozofu ve matematikçisi.

Goethe (1749-1832), büyük Alman ozanı.

Dante Alighieri (1265-1321), büyük İtalyan ozanı.

Diderot (1713-1784), Fransız filozofu, yazar, sanat eleştirticisi, ansiklopedi kurucusu.

Kant (1724-1804), büyük Alman filozofu.

Fichte (1762-1814), büyük Alman filozofu.

Lessing (1729-1781), Alman edebiyatçısı ve oyun yazarı.

Dannunzio (Gabriel [1863-1938]), İtalyan yazar ve ozanı.

Dickens, Charles (1812-1870), İngiliz romancısı ve yazarı.

Dostoievski (1821-1881), büyük Rus romancısı.

Kipling, Rudyard (1865-1936), İngiliz ozanı.

Voltaire (1694-1778), Fransız yazar ve düşünür.

Rousseau, Jen-Jacques (1712-1778), Fransız yazar ve düşünür.

Puşkin (1799-1837), büyük Rus ozanı.

Tolstoy, Leon (1828-1910), büyük Rus romancısı.
Scot Walter (1771-1832), İngiliz romancısı,
Twain (1749-1832), Amerikan yazarı.
Mozart (1756-1791), Alman kompozitörü.
Beethoven (1770-1827), Alman kompozitörü.
Wagner (1826-1894), Alman kompozitörü.
Haydn (1732-1809), Alman kompozitörü.
Liszt (1811-1886), Macar piyanisti ve kompozitörü.

Masonluk ve Kadınlar

Üyeleri yapı işçileri olan ortaçağın eylemli (amelî) masonları zanaat birliklerine kadınları almıyorlardı. Bu ilke, düşünsel (fikrî) masonluğun kuruluş tarihi olan 1717'-den sonra da benimsenmiş, İngiltere Büyük Locası'nın 1723'te yayımladığı Anderson Yasası'nda kadınların masonluğa alınmaması kuralı yer almıştır.

XVIII. yüzyılda İngiltere'de olduğu gibi Fransa, Almanya, Amerika v.b. batı ülkelerinde de, bu geleneğe uyularak, kadınlar mason derneklerine alınmıyordu. Çünkü bu yüzyılın ortalarına kadar masonluk, kuruluşu bakımından, gizli bir tarikattı. Zaman zaman hükümetlerce yasaklanıyor, masonlar hakkında soruşturma açılıyordu. Birçok mason kuruluşlarının kendilerine özgü yerleri yoktu. Otel salonlarında, lokantalarda toplanıyorlardı. Toplantı sonunda bir şölen düzenleniyor, içkili yemek söyleşileri gecenin geç saatlerine dek sürüyordu. Bu toplantılardan doğabilecek erkek ve kadın ilişkileri nedeniyle gizlerin saklanamayacağı düşüncesiyle kadınlar mason derneklerine alınmıyordu. Eski masonluğun bu geleneksel ilkesi, o günden bu yana, tüm mason yasalarında yer almıştır.

Nedenleri ne olursa olsun, kadın özgürlüğünü ve kişiliğini inciten bu anlayış, kuşkusuz, tepkiyle karşılaşacaktı. Nitekim özgürlüğünün ve kişisel değerinin bilincine varmış olan XVII. yüzyıl kadını, karşı konulmaz gücünü göstermekte gecikmedi. Kültürleri ve incelikleriyle göz kamaştırıcı salonlarında sanat ve edebiyat akımlarına yön

veren prensesler, düşesler masonluğa benzer tarikatlar kurdular.

1760'larda gelişen bu kuruluşları prensler, dükler, markiler de destekliyordu. Bu durum karşısında Fransa Büyük Locası, erkek localarına bağlı kadın locaları kurmak gereğini duydu. Masonluk deyimiyle, erkek locaları, kadın localarını «evlât edindiler». «Beyaz Loca» adı ile kütüklerine geçirdikleri kadın localarını bir nazırla (Loca-da başkandan sonra gelen yetkili) yönettiler ve hayır işleriyle görevlendirdiler.

Fransa kralı XVI. Louis'nin (krallığı 1774-1793) karısı Marie Antoinette ve dostları olan düşesler kadın localarına girdiler. 1780'lerde Marie Antoinette'in ve ünlü birkaç düşesin salonları kadın masonlarla dolup taşıyordu. Bunların ve daha sonra Napoléon Bonapart'ın karısı Josephine'in etkisiyle kadın locaları çoğaldı. Napoléon'un ölümünden (1821) sonra çalışmaları sona erdi ise de, XX. yüzyılın başlarında yeniden canlandı. Çırak, kalfa, usta dereceleri üzerinde İskoç yöntem ve geleneğine göre çalışan bu localar, Paris'te Fransız Büyük Kadın Locası'nı kuracak ölçüde varlıklarını tanıttılar.

XIX. yüzyılın sonlarında yalnız Amerika'daki kadın masonların sayısı üç milyonu aşan bir düzeye ulaştı.

Kadın localarının kendilerine özgü tekris (masonluğa alma) törenleri vardı. Mason tarikatına alınmasına karar verilen bir kadın, derneğe çağrılır, karanlık bir odaya alınır. Kılavuz olarak görevlendirilen bir kadın mason, aday kadına, «tarikata kendi isteğinizle mi giriyorsunuz?» diye sorardı. Adaydan «evet» yanıtını alınca, ona, bir deneyden geçeceğini söyler, korkmamasını ve rehberine güvenmesini salık verirdi.

Bundan sonra adayın çorap bağını çözer, eldivenini çıkarır, gözlerini bağlar, elinden tutarak locanın kapısına getirir, kapıya beş kez vururdu. Çırak derece üzerinde çalışan bir locaya girmek için kapıya üç kez vurulduğundan, dışarıda bir «haricî»nin (yabancıнын) bulunduğu anlaşıldı. Locanın sayın üstadı, gelenin kim olduğunu so-

rar, kılavuz kadının verdiği güvence üzerine «harici»yi, gözleri bağlı olarak, içeriyi alırdı.

Locanın dekoru zamanımızdaki localarinkine benzerdi: Salonun ortasında bir halı. Halının üstünde, su üzerinde yüzen Nuh'un gemisini ve Yakub Peygamber'in asma merdivenini gösteren simgeler. Sayın üstadın oturduğu kürsünün arkasında bir masa, üzerinde kara bir muşamba, muşambanın üzerinde bir insan iskeleti; kabartma olarak yapılmış ve gövdesine yılan sarılmış meyvalı bir elma ağacı, ağacın bir yanında Havva, öteki yanında Âdem; sayın üstadın sağında ve solunda, ellerinde yanmakta olan meşaleler bulunan, iriyarı, korkunç kılıklı iki erkek; sayın üstadın oturduğu yere yakın bir sandalye üzerinde ispiro ve tuz; arkadaki duvarda ışık saçan yıldız.

Sayın üstat, mason adayına, «locaya kendi isteğinizle mi geldiniz, tarikata girme konusunda kararlı mısınız?» diye sorar. Olumlu yanıt alırsa adayın koluna girilir, loca içinde kuzeyden batıya doğru üç kez dolaştırılır, sonra kadının eli, yanmakta olan ispiro alevinin üzerinde şöyle bir gezdirilirdi.

Kadının göz bağı açılır; yüzü, masa üzerindeki Havva ile Âdem'i simgeleyen ağaca ve iskelete döndürülür. Bu, «aday»a önce ne olduğunu, ilerde ne olacağını sezdirmek içindir. Bu sırada sayın üstadın yanında bekleyen iki korkunç adam, ellerindeki meşalelerle kadının sağında yer alır, adayın yüzünü, kapalı kızıl bir perde arkasına yerleştirilmiş ışık (nur ve ziya) saçan yıldızla doğru çevirirlerdi. Bundan sonra aday, sayın üstadın yanına götürülür, masonluğun gizlerini saklayacağına ant içer, kadın masonlar arasına karışırdı.

Kanımca, bugün kadınların mason kuruluşlarına alınmaması, onlara giz verilemeyeceği anlamına gelmeyeceği gibi masonluğa erkekler kadar yararlı olamayacaklarını da göstermez. Doğrusu aranırsa masonluk gizli değil, kapalı bir kuruluştur. Gizliliği, beктаşi gibi, öğretisindedir. Bununla birlikte, masonluğun geleneklerini koruyan merkezler kadınların mason localarına alınmasına izin vermezler. Bunlar İngiltere, İskoçya, İrlanda Büyük Loca-

ları, Amerika Birleşik Devletleri Güney ve Kuzey Juridik-siyonları gibi kuruluşlardır. Bu obediyanlar, dünyanın her-hangi bir yerinde kurulacak mason örgütüne berat veren, masonluğun tapu kütüğünü ellerinde bulunduran yetke-lerdir. Amaçları masonluğun eski geleneklerini korumak-tır. Onların izni olmaksızın oluşan bir mason kuruluşu «dü-zensiz» (yasa dışı) sayılır. Ayrıca, bir masonluğun dünya masonluğunca tanınması için bu merkezlerin ortaklaşa kabul ettikleri ilkelere de uymak gerekir. Bunlar, Tanrı'-ya ve ruhun ölümsüzlüğüne inanmak, insan kişiliğine say-gı, siyasaya karışmamak, kadınların masonluğa alınma-ması ve alan kuruluşlarla ilişki kurulmaması gibi ilkeler-dir.

Dünyanın hemen hemen tüm büyük locaları ve yük-sek şûralarıyla tanışmış bulunan Türkiye Büyük Locası da, dünyanın tüm «düzenli» mason kuruluşları gibi, ka-dınları kendi ailesi içine almaz.

Bugün Avrupa ve Amerika'da pek çok kadın locası varsa da, ülkelerinin büyük localarınca düzenli (yasal) sa-yılmıyorlar. Ama kadın masonlar, buna hiç de önem verir gibi görünmüyor; insanlara yardım etmenin, onları aydın-latmanın mutluluğunu yaşayarak masonluk ödevlerini sür-dürüyorlar.

Konu, masonluğun evrensel felsefesi olan insanlığın yükseltilmesi açısından ele alınırsa bu kuruluşlar, sözün tam anlamıyla, masondurlar. Kanımca, bilimin ve sanatın her dalında uzmanlaşmış, toplumun en yüksek düzeyin-deki çalışmalara katılmış olan çağımız kadınlığı mason-luk için büyük bir güç kaynağıdır. Ülküsü, bilimsel gerçe-ği aramak ve insanlar arasında dayanışmayı sağlamak olan masonluk, milyonlarca aydın kadının bu amaç için çalışmasından yoksun kalmaz; ergeç onları bağrına ba-sacaktır.

Fransa'da 420 locası ve 25.000 üyesi bulunan Grand Orient'in Büyük Üstadı Fred Zeller, bir gazeteciyle 1972'-de yaptığı bir konuşmada şunları söylüyor:

«Siyasal ve toplumsal yaşama kadınların girmeleri XX. yüzyılın en büyük devrimidir».

«Bugün bir kadın masonluğu doğmuştur. Büyük Kadın Locası'nın (Grande Loge Féminine) 2000 hemşiresi var. Zaman zaman karma toplantılar ve törenler yapılmaya başlanmıştır. Hatta karma bir mason locası da var. **Adı İnsan Hakkı (Droit Humain)**. Matrikülünde kadın ve erkek masonları biraraya getiriyor. Şimdilik bir yenilik; belki, ileride başlıbaşına bir kol (obediya) olacaktır» (*).

(*) Paris-Match Dergisi'nin 27 Mayıs 1972'de, «Grand Orient Basına Kapılarını Açtı» başlıklı röportajı'nın Tahsin Yaşamak kardeşçe yapılan çevirisinden alınmıştır.

MASONLUĞA KARŞI TEPKİLER

Hristiyan Kilisesinin ve Zorba Yönetimlerin Tepkisi

«Özgür masonluğun amacı, tüm insanlalararasında kardeşlik bağlarının kurulması, insanlığın özgürlük ve ahenk içinde ilerlemesi, gelişmesi ve gerçeğin araştırılmasıdır» (*).

Böylesine yüce bir ülküyü gerçekleştirmeye çalışan masonluk, ne yazık, tarih boyunca düşmanlıklarla karşılaşmıştır. Masonluğa karşı ilk saldırıların kiliseden gelmesi ise şaşırtıcıdır. Çünkü ortaçağın eylemli masonluğu Katolik kilisesine sadık olduğu gibi, düşünsel Batı masonluğu da, tüm yasalarında, Tanrısal varlığa inandığını açıkça ve ilke olarak belirtmiştir ve Hristiyanıdır.

Masonluğa karşı ilk tepkiler ortaçağda başlar. Bunların ilki Tampliye'ler (Templiers) tarikatına karşı gösterilen düşmanlıktır.

Tampliye'ler (Templ Şövalyeleri) dinsel ve süel bir tarikattir. Haçlı Savaşları (1096-1270) sırasında, 1118'de Fransız şövalyelerince kurulmuş, özellikle Filistin'de gelişmiş, kısa bir zamanda tüm Fransa'ya yayılmıştır. Tarikatın üyeleri, katedralleri ve manastırları yapan yapı işçileri ve mimarlardı.

(*) Masonluğun Temel Prensipleri ve Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü, İstanbul 1974, Yenilik Basımevi, s. 7.

Bu masonların bir mesleği de askerlikti. Çünkü tarikat, Haçlı ordularının yanında Müslümanlarla savaşmak ve onların elinden kutsal Kudüs'ü almak amacıyla kurulmuştu.

Haçlı savaşları yenilgisinden sonra binlerce Tampliye eri Fransa'ya döndü. Kilisenin verdiği yetkilerden de yararlanarak kuruluşlarını genişlettiler. Almanya, İskoçya, İtalya ve İspanya'da korporasyonlar kurdular. Tarikata bağlı bu işçi birliklerinin başında bulunan ustalar, mimarlar her yerde aranır oldu. Bunun sonucu pek geniş topraklara, birçok prenslerden ve papalarda daha fazla zenginliğe kavuştular.

Fransa Kralı Philipp IV, Le Bel (1268-1314), bu zenginlikleri ele geçirmek ve Tampliyeler'in korkunç gücünü yıkmak istiyordu. Tarikatın büyük üstadı (grand maître) Jacques Molay'ı ve Fransa'daki tüm şövalyeleri tutuklattı. Hepsini, adaletsizce yapılan bir yargılamadan sonra, odun yığını üzerinde yakılarak idam edildiler. Kralın ayartmasına kapılan Papa Clément V, 1312'den sonra tarikatı ortadan kaldırdı.

Yalnız ortaçağda değil, XVIII. ve XIX. yüzyıllarda da, zaman zaman, papalar masonluğu aforoz ettiler. 1738'de Papa Clément XII, masonluğu aforoz etti. Buna neden olarak masonluğun Hannover hanedanının siyasasını güden gizli bir kuruluş olduğunu ileri sürüyor; ayrıca, söylemek istemediği bazı nedenler de bulunduğunu, dinsiz olan masonların cezalandırılmaları gerektiğini söylüyordu. Papa ne derse desin, tarihçiler, papanın bir türlü söyleyemediği bu nedenin siyasal olduğu kanısında birleşmişler, yapılan haksızlığı ortaya çıkarmışlardır.

Fransa Kralı Louis XV de (1710-1774) masonluğu yasaklıyor. Farmason localarına giren soylulara sarayının kapılarını kapatacağını bildiriyor. Paris'te otel salonlarında, meyhanelerde, lokantalarda izinsiz yapılan mason toplantılarını polis izliyor, kuşkuluyor, toplantıları yasaklıyor. Masonlara salonlarını açan otellerin, meyhanelerin, lokantaların kapatılacağını bildiriyor. Gerçekten, bu

karara uymayan lokantalar kapatılıyor, sahipleri yüksek para cezasına çarptırılıyordu.

Masonlar bu durum karşısında Anten Dükü'nü Fransız masonluğunun büyük üstatlığına (grand maître) seçtiler (1736). O tarihte yüksek düzeydeki papazlar, ünlü aydınlar, tüccarlar mason localarının temel direklerini oluşturuyorlardı. Bu bakımdan, kralın buyruğu gibi papanın aforozu da her yerde yeterli derecede etkili olmadı. Polonya, İspanya, İtalya gibi katolik ülkelerde papanın buyruğu uygulanmış, bazı masonlar işkenceye uğramış, kürek cezasına çarptırılmıştı. İngiltere, Amerika, Almanya gibi ülkelerde ise masonluk eylemini sürdürüyordu. Pek çok papaz, mason localarına giriyor, yüksek dereceleri yönetiyordu. Manastırlarını mason locası yapan papazlar olduğu gibi, üyeleri yalnızca papaz olan localar da vardı; ancak masonluğa karşı düşmanlık sürüyordu.

1757 yılında Papa Benoit XIV (1740-1758) mason derneklerine giren Katoliklerin aforoz edilmiş sayılacağını bildirdi. Papa Léon XII (1823-1829), masonluğu «usçuluk» ve doğacılıkla (natüralizm) suçlayarak aforoz etti.

Katolik kilisesinin bu davranışı bazı kez siyasal, çoğu zaman da dinseldir. Özellikle Katolik kilisesinin tanrıbilim (teoloji) anlayışıyla, ritüellerinde Katolik kilisesine bağlı olmak koşulu bulunmayan mason kuruluşlarının tanrıbilim görüşü arasındaki ayırım buna neden olmuştur.

Ortaçağ Hristiyan kilisesi Aristotaliscidir, fizikötesidir (metafizik). Fizikötesi düşünüşe göre tanrıbilimden gayri bilim yoktur. Bu teoloji anlayışına göre «akıl»ın yetmediği yerde inanmak gerekir. Usun (akıl) yolu, ussal açıdan dinsel dogmaları açıklamaktır. Bu, bilimsel tartışmaya ve deneye yer vermeyen dogmatik bir din anlayışdır. XVIII. ve XX. yüzyılların Katolik kilisesi de, ortaçağ kilisesi gibi, tanrıci (teist)dir. Tanrıci din anlayışına göre Tanrı evreni yaratan, evrendeki tüm değişimleri kendi istemine göre yöneten, insanın alinyazısını çizen, her yerde ve her şeyde var olan (hazır ve nazır) yüce varlıktır. Masonluk, Evrenin Ulu Mimarı diye adlandırdığı Tanrı'ya ve ruhun ölümsüzlüğüne inanır; ama dine usçu (akıl-

cı) bir görüşle bakar. Dogmayı ve akıl dışı verileri kabul etmez. Doğalcı (natüralist) olduğu için de deney, gözlem ve bilimsel inceleme yoluyla «gerçek»i arar. Masonluğa göre dinde dogmacılık ve bağınazlık aklın tutsaklığı, özgürlüğün ölümüdür. Çünkü masonluk bağınazlığın, din ve mezhep ayrılıklarının, dogmacılığın insanlığın başına açtığı dertleri görmüş, insanların birleşmesine engel olduğuna inanmıştır.

1723'te Londra Büyük Locası'nın yayımladığı Anderson Yasası'na göre yalancı tanrılara tapan, Tanrı tanımaz bir kimse mason olamaz. Bu yasada mason olacak kimselerin Tanrı'ya inançları yeter görülmüş, Katolik kilisesine bağlı olmalarından söz edilmemiş, geniş bir videdan özgürlüğüne yer verilmiştir. Bu, hoşgörölü, laik, nedentanrıci (deist) bir din anlayışıdır. Daha önce görüldüğü gibi, Katolik kilisesine bağlı mason kuruluşları bu din anlayışını benimsememiş, Londra Büyük Locası'nın Hristiyanlığı zedelediğini ileri sürmüştür. Gerçek şudur: «İnanç düşünceden önce gelir» diyen Katolik kilisesinin fizikötesi (metafizik) din anlayışı masonluğu dinsizlikle suçlamıştır. Oysa suçladığı mason kuruluşları da Hristiyandır.

Nitekim «York Yasası yöntem ve geleneği» denilen İngiliz masonluğu da din anlayışı bakımından, Katolik kilisesi gibi tanrıci (teist) dir. Bu yasaya göre bir mason «kutsal kitap olan İncil'in buyruklarına uyacak, Tanrı'ya karşı ödevini ondan öğrenecektir; **gerçek masonluk Tanrı'ya inancı sağlamaktır**». Bu tanrıci anlayışı Amerikan mason kuruluşlarında da görüyoruz.

Tüm mason yasaları masonluğun Hristiyanlığa ve Tanrı'ya bağlılığını apaçık belirtirken, Katolik kilisesinin iki yüz elli yıl masonluğu dinsizlikle suçlaması haksız ve anlamsızdır. Katolik rahipler Tanrı ile kul arasına girmişler, kendi yardımları olmadıkça insanların Tanrı'ya ulaşamayacakları düşüncesini yaymışlar, dinsel inançlara egemen olmak istemişlerdir.

Papaların aforoz ettiği «Hristiyan masonluk» Yüce Tanrı'ya ve ruhun ölümsüzlüğüne inanıyor, Hristiyanlığın tüm mezheplerini saygıyla karşılıyordu. Yalnız, tek Tan-

rı'ya inanan Musevilik, Müslümanlık dinlerini de kutsal sayıyordu. Bu, vicdan özgürlüğünü ve insanların hukuk bakımından eşitliğini kabul etmek demektir. Masonluğun insanları birleştiren bu hoşgörölü din anlayışı, Katolik kilisesinin çıkarlarını engellemiş, elinde tuttuğu ayrıcalıkları zedelemiştir.

Hristiyan olan Batı masonluğu dine değıl, Katolik rahiplerin bağınazlığına karşı direnmiştir. Bu, ancak zamanla anlaşılmış, masonları serbest bırakan yasalar kabul edilmiştir. Şunu da söylemek gerekir: «Günümüzün Hristiyan kilisesi masonluğun savaştığı kilise değildir; kendisine bağılı dindarların mason olmalarını yasaklayan buyrukları gevşemiştir».

Masonluğa karşı tepki son yıllarda İslâm ülkelerinde de görölmüştür. İslâm Birliğı, 1973 yılında yaptığı genel toplantıda, masonluğun siyonizm yanlısı bir kuruluş olduğı kanısında görüş birliğine varmış, masonların eylemlerine son verilmesini, kamu görevlerinden atılmasını İslâm devletlerine öğütlemiştir. Bu isteğe uyan Pakistan'da mason locaları kapatılmış, mallarına el konmuşsa da, bir süre sonra Pakistan Yüksek Mahkemesi bu kararı bozmuş, locaların yeniden açılmasına izin vermiştir.

İslâm Birliğı'nin ileri sürdüğü siyonizm, Yahudilerin bir Yahudi devleti kurma ölküsüdür. Yahudiler, dünyayı saran ulusçuluk akımını benimsemiş, tüm uluslar gibi bir toprağa sahip olmayı, bir devlet kurmayı doğal bir hak saymışlardır. İkinci Dünya Savaşı (1939-1945) sırasında Almanya'da Hitler, Alman ırkının üstünlüğünü savunan nazizim siyasasını yürütüyor, Almanlara, başka ulusların zararına, birçok haklar sağlamak istiyordu. Bu sakat görüşle Almanya'daki Yahudilere haksız ve insanlık dışı işkenceler yapıldı. Pek çok Yahudi Almanya'dan kaçarak Filistin'e yerleşti. İkinci Cihan Savaşı'ndan sonra, 14 Mayıs 1948'de, Birleşmiş Milletler'in kararıyle İsrail Devleti kuruldu.

Siyonizm, 1896'da Theodor Herzl'in önderliğini yaptığı siyasal bir ölküdür. Yirminci yüzyılın başında güçlenmiştir. Masonluk, siyonizmden iki yüzyıl önce amaçları

saptanmış, siyasayla hiçbir ilgisi bulunmayan bir öğreti (doktrin)dir. Yahudilerin ulusal ve siyasal konusu olan siyonizmle masonluğu bağdaştırmak tarihsel ve düşünsel bir yanılgıdır.

Sırası gelmişken şunu da belirtmek isterim: Irk, din, mezhep ayrımının insanların birleşmesine engel olduğuna inanan masonluk Yahudilere düşman olamaz; tüm uluslara açık olan kolları Yahudileri de kucaklar. Dünyanın her yerinde olduğu gibi Türk mason derneklerinde de Yahudi, Rum, İngiliz, Fransız, Alman üyeler vardır; hepsi de kardeşirler. Masonluğun felsefesi insan sevgisini, kardeşlik duygusunu yayarak mutlu bir dünya kurmaktır.

Masonluk düşmanlığı papaların propagandasıyla başlamış; Fransa, İtalya, Hollanda gibi Katolik ülkelerde filizlenip büyümüş, misyonerler ve yayın aracılığıyla Türkiye'ye de bulaşmıştır. Özellikle Abdülhamit II döneminde (1876-1909), Avrupa'yı kaplayan kilise yanlısı yayımlar Türkiye'ye de giriyor. Masonluğa karşı uyandırılan soğukluk yaygınlaşıyor, zamanla birçok aydının ve halkın kafasında bir önyargı olarak yerleşiyor. Oysa masonluk dine, yurt sevgisine ve ahlâka büyük değer veren bir kuruluştur. Amacı tüm insanları kardeş sevgisiyle birleştirmek, insanlığın özgürlük içinde gelişmesini sağlamak ve «gerçek»i aramaktır. Bugün dünyanın dört bucağında her din-den, her ulustan milyonlarca mason bu doğru ve güzel ülküyü yaymak için çalışıyor; insanlar arasındaki din, mezhep ayrımını ortadan kaldırmak, dünyada barışın egemen olmasını sağlamak istiyor. Masonluğun tüm dinleri kutsal tanımasını, tüm ulusları ve insanları sevgiyle bağrına basmasını bağnaz dincilerle şovenler hoş görmüyor; onu dinsiz, inançsız, kökü dışarıda bir kuruluş olarak göstermeye çalışıyorlar.

Bakınız şu satırlar Müslümanlığın da dinler arasında ayrım gözetmediğini ne özlü anlatıyor :

«Masonluğun prensipleri İslâmiyete aykırı düşmek şöyle dursun, onunla büyük bir yanıklık gösterir. Masonluğun akla, bilgiye baş yeri veren, Allah'la kul arasında aracı tanımayan ve İslâm'ın peygamberi Hazret-i Muham-

med'in hayatı boyunca talim ettiği eşitlik, hürriyet ve adalet prensiplerinin daima tatbikini ve halka indirilip yayılmasını telkin eden bir felsefesi vardır. Dinler arasında ayrıcalık yapmaz; bütün dindarları, inanç sahiplerini, aynı ülküde, Allah'ın varlığı ve birliği ülküsünde, birleştirir. Kardeşliği esas alır. Kıyamet gününe, ölüm sonrası hayata inanır» (*).

Mason düşmanlığının yayılmasında kuşkusuz zorba yönetimlerin de büyük payı vardır. Özellikle Hitler ve Mussolini'nin faşist yönetimleri mason derneklerinin kurulmasına izin vermemiştir. Rus çarlığı ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri gibi demokrasi ilkelerini yadsıyan yönetimlerin eylemleri de böyledir. 1922 yılında toplanan IV. Komünist Enternasyonal, masonluğun siyasal kimlik taşıyan burjuva kuruluşu olduğunu ileri sürmüştü, mason olan komünistleri partiden kovmaya karar vermiş, Rusya'da mason derneklerinin kurulmasını yasaklamıştır. Şu çelişkiye bakınız ki nazi Almanya'sı da masonluğu komünizm yoluna sapmakla suçlamıştır. Gerçek şudur: Masonluk siyasa ile hiçbir ilgisi olmayan bir «düşün ve kültür derneği»dir. İnsanlığın özgürlük içinde gelişmesi amacını güden öğretisi (doktrini) ile evrensel bir kuruluştur. Bu ilkeyi benimseyen ve «gerçek»i araştıran tüm ahlâklı ve erdemli insanlara kapıları açıktır.

Masonluk Gizli Bir Kuruluş mudur

Bektaşî sırrı gibi masonluğun da bir «giz»i (sırrı) olduğu benimsenmiş bir görüştür. Mason olmayanlar bu «giz»in ne olduğunu merak ederler. Zaman zaman, «masonların toplantıları neden gizlidir? Çalışmalarının amacı nedir?» gibi sorular sorarlar. Önce şunu söylemek gere-

(*) Erbudak Macit, Erman Sahir, Gökdoğan Mukbil, Örs Hayrullah, Umur Ziya üstatlarca hazırlanan ve kardeşlere duyurulmasına karar verilen **Masonluk Üzerine**'den alınmıştır. İstanbul 1976, Yenilik Basımevi, s. 16.

kir: Türk masonluğu yasal bir kuruluştur. İlkelerini, amaçlarını, yönetim organlarını belirten tüzükleri Danıştay yüksek mahkemesince onaylanmış; bir düşün ve kültür derneği olarak cumhuriyet hükümetlerince kabul edilmiştir. Üyelerinin kimlikleri, toplantı yerleri, hükümetin yetkili organlarınca bilinmektedir.

İlk ulusal mason örgütü olan Türkiye Yüksek Şûrası (Şûrâ-i Âlî-i Osmanî) 1861'de kurulmuş, bazı nedenlerle eylemini sürdürememiş, 1909'da ulusal bir kuruluş olarak yeniden çalışmaya başlamış, yasal varlığını bugüne dek sürdürmüştür.

Türk masonluğunun ilkesi, «Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü»nde şöyle belirtilmiştir :

«Özgür masonluğun amacı, tüm insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması; insanlığın özgürlük ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesi ve «gerçek»in araştırılmasıdır» (*).

Görülüyor ki Türk masonluğu siyasal, ya da gizli amaçlar güden bir kuruluş değil, bir düşün ve kültür derneğidir. Bu dernek, özgür, namuslu, iyi, ünlü, aydın erkekleri tekris (inisiye) ederek üyeliğe alır. Masonluğun temel ilkelerini benimseyecek ve yayacak düzeyde olmayan kimselere ise kapalıdır.

Masonluğun gizli olan yönü kuruluşu değil, öğretisi (doktrini)dir. Başka bir söyleyişle, masonluk bir anlamda gizli, yani içrek (ésotérique - ezoterik - bâtinî) bir kuruluştur. İçreklik (ezoterizm), «gizli bilim» anlamına gelir. Yalnızca belli bir topluluğun üyesi olan yetenekli kişilere öğretilebilecek olan «gizli bilgileri» anlatır.

Gizlilik (ezoterizm), insanın yalnızlık içinde kendi iç dünyasına dönüp düşünmesinden, gerçeği aramasından doğar. Bu, hiç düşünmeden «gerçek» diye benimsediğimiz bilgilerin gizli anlamlarını düşünme ve araştırma merakıdır. Bu yöntem, tarih boyunca dinlerin, tarikatların, öğretilerin (doktrinlerin) izlediği yoldur. Usla (akılla) çatışan

(*) Hür ve Kabuk Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü, İstanbul 1974, Yenilik Basımevi, s. 7.

düşünceler herkese açıklanamaz, ancak yetenekli kişilere öğretilir.

Gerçekleri kavrayabilecek bir düzeye gelmemiş, basmakalıp düşüncelere, inançlara körükörüne saplanmış kimselere bazı düşünceleri anlatmak çok güç, belki de olanaksız ve sakıncalıdır. Ahlâk biliminin babası Sokrates'in (İ.Ö. 470-339) felsefeyi ıııklandıran düşüncelerini toplum anlayabilmiş midir? Sokrates, ruhun tinsel (manevi) bir varlık olduğuna ve ölümsüzlüğüne inanıyordu. Ona göre Tanrı, en yetkin kıvamına gelmiş akıldı. Tanrı, bu tek ve kişisel varlık, dünyayı aklın yasalarına göre yönetiyordu. Dinsizlikle suçlanan Sokrates ölüm cezasına çarptırıldı. Eski Yunan'ın 'bu güçlü kafası, cezaya boyun eğdi, ağıotur (baldıran) suyunu içerek sonsuzluğına göçtü.

İslâm gizemcisi Şeyh Bedreddin (1357-1420), «her bilgi kendi aşamasında haktır» der. Hermes de, «her insan gerçeğı kavrayamaz, bu nedenle gerçeğı gizlemek gerekir» diyerek aynı düşünceyi savunur. Toplumun düşünceleri, duyguları ve inançlarıyla çatışan bilgilerin yalnızca anlayabilecek kimselere öğretilmesi zorunludur.

Hermes İ.Ö 3000'lerde Mısır'da yaşamış bir terzidir. Kur'an'a göre ise üçüncü peygamber İdris'tir. Yunanlılar, onun için «üç kez bilgin» sanını vermişlerdir. Hermesçilik eski Mısır öğretisinin (doktrininin) adıdır. Hermes, «insanlar ölümlü, tanrılarsa ölümsüz insanlardır» diyor. Hermesçiliğe göre tüm evren «tek» bir varlıktır. Evrende görülen her varlık, bu «tüm»ün bir parçasıdır. Bu görüş, Hristiyan ve İslâm gizemciliğinin ileri sürdüğü «varlık birliğı» inancının temelidir.

Hermesçilik, masonluğun düşünce yapısının kuruluşunda etkili olmuştur. Mason gizliliğinin (ezoterizminin) Hermesçilikten ve Hristiyan ezoterizminden geldiğı birçok yazarlarca benimsenmiştir. Masonluğun gizli törenlerle, «giz»ler öğreterek üye alma (tekris, inisiasyon) geleneğini Hermesçilikte de buluyoruz. Ortaçağda ve Rönesans'ta Hermesçi derneklerle mason dernekleri işbirliğı yapmışlar, birbirlerinden yararlanmışlar ve yardımlaşmışlardır. Batılı

yazarlara göre, mason geleneklerinin yüzyıllarca sürüp gitmesinde Hermesçiliğin payı büyüktür.

Tarihi İ.Ö. 3000'lerde başlayan Mısırlıların dini de gizli (içrek, ezoterik)dir. Bu din, iki temel ilkeye dayanıyordu: Erdemli ve ahlâklı bir insan olmak; öldükten sonra dirilip yaşamak. İnançlarına göre, ölümler tanrısı Oziris yer altında ölümleri yargılar. Hiç kimseye kötülük etmemiş, yaşamı boyunca doğru ve ahlâklı davranmış olanlar yeniden doğar, tanrıların yanında rahat bir yaşama kavuşurlardı.

Efsaneye göre Oziris'le İsis ikiz kardeşirler. Ana karınında birleşmiş olduklarından İsis, Oziris'in hem kardeşi, hem de karısıdır. Oziris'i kardeşi Seth öldürür. İsis büyü yaparak Oziris'i diriltir. Mısır tapınaklarındaki tanrı heykellerini ve eşyalarını koruyan rahipler, bu «ölüş» ve «diriliş» törenini sahneye konulan bir oyun yapıtı gibi canlandırırılar. Dine kabul edilecek aday bu gizli törene katılır. Bu, tüm gizli (içrek, ezoterik) tarikatlarda gördüğümüz tekris (inisiasyon - initiation) törenini hatırlatır ve, ezoterik bir dinin tüm özelliklerini ortaya koyar. Aşılınmak istenen duygu şudur: İnsan ölümsüzdür; öldükten sonra dirilip yeni bir yaşama kavuşacaktır.

Masonluğun usta (üstat) derecesine yükseltme töreninde de Hiram efsanesi canlandırılır. İ.Ö. 1000'lerde Süleyman Peygamber'in mabedini yapan, masonluğun büyük mimarı Hiram'ın dirilişi simgesel olarak ortaya konur. Amaç, Tanrı'nın varlığını ve insanın öldükten sonra yine dirileceğini düşündürmektir.

Bu açıklamalar, masonluk gizlerinin eski dinsel geleneklerden ve toplumsal bir kaynaktan çıktığını gösterir, öğretisinin neden gizli olduğunu ortaya koyar.

Yahudi gizemciliğinin adı olan Kabala da (Fr. Cabole-Kabol) içrek (gizli, ezoterik) bir öğretilir. Bu öğreti, Yahudilerin kutsal kitabı Tevrat'ın mecaz (alagorik) anlamlarını yorumlar. Kabala'ya göre Tanrı tinsel (manevî) bir varlıktır. Hiçbir biçimde simgelenemez, tanımlanamaz. Görülmez, ulaşılmaz ve sonsuzdur. O, evren olarak kendini gösterir. Bu görünüşüyle maddesel bir varlıktır. Bütün evrenleri kapsayan bir «tüm»dür. Evrende görülen canlı ve

çansız varlıklar bu tümün parçaları değil kendisidir. Varlık «tek»tir. Bu bakımdan Tanrı örnek insandır.

Bu görüş İslâm gizemciliğinin (tasavvufunun) «tek varlık» (vahdet-i vücud) anlayışını sezdiren kamutanrıci (panteist) bir görüştür. Kamutanrıçılığa (panteizme) göre varlık «bir»dir. İnsan o tek varlığın, o «tüm»ün bir parçası, bir yansıması olduğu için bir Tanrı'dır. İslâm gizemcisi Hal-lac Mansur (858-922), bu «varlık birliği» inancını benimsemiş, evrendeki her varlığın, Tanrı'nın bir parçası, bir be-lirishi olduğuna inanmış, «ben Tanrı'yım» (enelhak) dediği için idam edilmiştir.

Yahudi gizemciliği (kabala), ortaçağın ve Rönesans'ın içrek (gizli, ezoterik) kuruluşlarını etkilemiş; simgeleri, din-sel törenleri ve gizemci görüşü o çağlardaki mason der-neklerinin öğretisine geçmiştir.

Hristiyan ezoterizmini de St. Jean'ın (Yohanna'nın) İncilinde, mektuplarında görüyoruz. Giz vererek tarikata alınan eylemli masonların St. Jean'ın koruyuculuğuna si-ğimnaları, masonluğun gizlerini saklayacaklarına İncil üze-rine ant içmeleri buradan geliyor.

Gizler öğreterek, gizli törenlerle tarikata alma (inisi-asyon) nın amacı, bir iç esin (ilham) yaratarak kişide kut-sallığa erişme duygusunu uyandırmaktır. Aday böylece sim-gesel olarak öldükten sonra, yine dirildiğini, yeni bir ya-şama kavuştuğunu sezecek, «gerçek bilgi»ye yönelecek-tir. Masonluk gizli törenle tarikata aldığı adayın benliğin-de ruhsal bir ışık yaratmak amacını güder; bu, Tanrı'nın buyruğuyla evreni aydınlatan ışıktır. Bu tinsel (manevî) ışık simgesini benimseyen masonlar kendilerine «ışığın çocuk-ları» adını vermişlerdir. Tinsel ışıkla aydınlanmak, «Tanrı-sal gerçeği», salt varlığı (mutlak'ı) sezmek yoluna girmek-tir.

Tarikata alma töreni sezgiye dayanır. Törenin sahne-ye konuş biçimi ve ilk öğretilen simgeler bu sezgiyi, bu «iç esini» uyandırmak içindir. Aday bu simgelerin (sembol-lerin) iç anlamlarını tören sırasında anlayamaz. Çünkü on-lar önceden saptanmış gizler değil, bir öğretinin (doktri-nin) dilidir. Masonluğa alınan kişi bu simgelerin «öz»ün-

deki bilgiyi zamanla anlamaya çalışacak; kendi çabasıyla, düşünce düşünce «Tanrısal gerçek»i kendi benliğinde bulabilecek durma ulaşacak, yetenekliyse «ermiş» bir kişi olacaktır.

Hristiyan içrekliğinde (ezoterizminde) «gerçek»e varmak için bu sezgi, bu «iç esin» gerekliydi. Hermesçiliği aşıl原因 yazılarda da görülen bu «iç esin», İncil'de büyük bir yer kaplar. İsa Peygamber, kendisine inanan Nikademos'a: «Sen yeniden doğmadıkça Allah'ın saltanatını ve ruhlar dünyasını göremezsin» (*), der. Bu söz «iç esin»i pek özlü anlatır; nitekim büyük peygamberin kendisi de gerçeğe varma yolunu ışık dolu gönlünde bulmuştur.

Giz vererek gizli törenle tarikata alma yolu dediğimiz «inisiyasyon»u masonluk da benimsemiş; felsefenin, dinlerin ve tarikatların bu geleneğini sürdürmüştür.

İşte mason 'gizi (sırrı) budur. Bu klmliğiyle masonluk gizli değil, kapalı bir kuruluştur. Onun felsefesini anlayacak yetenekteki tüm erdemli kişilere kapıları açıktır.

Masonluk ve Din

Masonlar Batı ülkelerinde, ortaçağdan bu yana, zaman zaman dinsizlikle suçlanmış, locaları kapatılmış, çalışmaları yasaklanmıştır. Bunun iki ana nedeni vardır: Biri, bilgisizliğin doğurduğu bağnazlık; öteki, masonluğun yaydığı özgürlük ve eşitlik düşüncesinden zorba yönetimlerin (monarşinin) duyduğu korkudur. Ortaçağda Katolik kilisesinin etkisiyle başlayan ve yayılan mason düşmanlığı önemli bir nedene dayanmadığı gibi, tarihsel gerçeklerle de bağdaşamaz.

Masonluk bugün dünyanın her köşesine kol salmış, yedi milyona yakın aydın insanı bağrına basmış evrensel bir örgüttür. Türkiye'de ve dünyada bu kuruluşa bağlı, yurduna ve insanlığa yararlı olmuş bunca insanın dinsiz ve yurt sevgisinden yoksun olduklarını söylemek aklın alma-

(*) İncil, s. 94, bap 3/3.

yacağı bir şav (iddia) dır. Örneğin, Amerika'nın ilk cumhurbaşkanı Washington, Prusya kralı Büyük Frédéric, Napolén Bonapart gibi büyük devlet adamları masonudur. Dante, Dostoievski, Tolstötü, Goethe, Beethoven v.b. dehalar masonudur. Türkiye'de padişah Murat V, Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi, Namık Kemal, Sadrazam ve düşünür Ahmet Vefik Paşa, Tanzimat Edebiyatının kurucusu Şinasi, Türkçülüğün felsefesini yapmış olan Ziya Gökalp, ulusal ozan Mehmet Emin Yurdakul masondurlar. Bunların dinlerine ve yurtlarına ne denli bağlı olduklarını gösteren değerli yapıtları ortadadır.

Bunlardan daha önemlisi masonluk tarihinin verdiği bilgidir. Ona şöyle bir göz atarsak, masonluğun, dinsizlik şöyle dursun, dinsel bir temel üzerine kurulduğu açıkça görülür: İlkçağların Roma kolejyaları, derneklerinin kurucusu olduğuna inandıkları tanrılara taparlar, onlara kurbanlar keser, dinsel bir nitelik taşıyan şöenler verirlerdi.

VII. yüzyılın işçi birlikleri jiltler ve manastır dernekleri de Hıristiyan kilisesine bağlı, usta mimarları papazlardan oluşan mason kuruluşlarıdır. XI. ve XII. yüzyılların konfreri (kardeşlik) dernekleri, franmason denilen özgür duvarcılar, Tampliye şövalyeleri tarikatı, hepsi de Katolik kilisesinin koruduğu mason birlikleridir. Hıristiyan dünyasının bu eylemli (amelî, operatif) masonları, İncil yazarı St. Jean'ın (Yohanna'nın) koruyuculuğuna sığınır ve locaya kabul edilirken İncil üzerine ant içerlerdi.

El işçilerinden oluşan eylimli masonluk gibi düşünsel (fikrî, spekülatif) masonluk da dine bağlıdır. 1693 tarihli York Yasası'nda masonların «Tanrı'ya ve kutsal kiliseye bağlı olmaları» ilkesi yer alır. Londra Büyük Locası'nın 1723'te yayımladığı «Anderson Kitabı» da masonluğun dış karşısındaki görüşüne şöyle değinmiştir: «Bir mason, hiçbir zaman, budala bir Tanrı tanımaz, dinsiz, imansız bir kimse olamaz».

1875'te Lozan'da toplanan uluslararası mason kurulu, Tanrı'nın varlığını masonluğun kabul ettiğini tüm dünyaya bildirmiş, yanlış bir gidiş ve anlayış yolunu kapatmıştır. Hıristiyan ülkelerde kurulan mason dernekleri Hıristiyan

dinine bağlıdırlar; Tanrı'ya ve ruhun ölümsüzlüğüne inanmayı mason olmanın ilk koşulu sayarlar.

«York yöntemi ve geleneği (usul ve adabı) adı verilen İngiliz yöntemleri çok anlamlıdır. Mason adayına, kabul töreni sırasında, «mason sırlarına nasıl erişebileceğinizi umuyorsunuz?» diye sorulur. Locanın ileri gelenlerinden biri, şu yanıtı vermesini «aday»a fısıldar: «Tanrı'nın yardımıyla»; yoksa aday kabul edilmez. Sonra dua edilir. Locanın sayın üstadı (başkanı) «aday»a şu öğüdünü verir: «Günün bir parçasını her şeye gücü yeten «Kadir-i Mutlak» Yüce Tanrı'ya dua ederek geçiriniz. Kutsal kitap şaşmaz rehberimizdir. Tanrı'ya karşı ödevinizi ondan öğreneceksiniz. Bu ödev, Tanrı'nın adını saygıyla anmaktan ve yaradılanın yaradana borçlu olduğu saygıdan başka bir şey değildir» (*).

Görülüyor ki Anglo-Sakson masonluğunun da, Katolik kilisesi gibi, tanrıcı (teist) bir din anlayışı vardır. İngiltere Birleşik Büyük Locası, Uruguay Büyük Locası'na son zamanlarda gönderdiği bir mektupta şöyle diyor:

«Masonluk, Tanrı'nın varlığına inancı koruyup yaymak; masonların yaşayışlarıyla hal ve gidişlerini - hangisi olursa olsun - kendi öz dinlerinin ilkeleri üzerine ayarlamaları amacını güden bir tapınıştır. Fakat bu din, adayın üzerine el basarak tarikata bağlılık andı içebileceği kutsal bir kitabı olan, tektanrıcı bir din olmak gerektir (**).

Bu tanrıcı (teist) din anlayışını Amerikan masonluğunda da görüyoruz. 1924'te New York Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası genel kurulu toplantısında şu mason inancı (amentüsü) ilân edilmiştir: «Tek bir Tanrı vardır, bütün insanların babasıdır. Kutsal Kitap masonlukta büyük ışık'tır; inançta ve dinin buyruklarını yerine getirmekte kural ve rehberdir. İnsanoğlu ölümsüzdür. Hal ve gidiş alinyazısını belirtir. Tanrı sevgisinden sonra insan

(*) Masonluk, Paul Naudon, çeviren: Samih Tiryakioğlu, Varlık yayınları, İstanbul 1968, sayı 1387, s. 157.

(**) Masonluk, Paul Naudon, çeviren: Samih Tiryakioğlu, Varlık yayınları, sayı 1387, İstanbul 1968, s. 158.

sevgisi, insanoğlunun birinci ödevidir. İnsanoğlunun Tanrı'yla kaynaşması (haşir-neşir olması) demek olan ibadet en büyük yardımcısı» (*).

1954 yılında Viyana'da, uluslararası elli yedi «Büyük Loca»nın katıldığı kurultay, masonluğun eski geleneklerine ve Yüce Tanrı'ya bağlılığını, bir kez daha, tüm dünyaya duyurmuştur.

Türk masonluğu da, Batı masonluğu gibi, Tanrı'ya inanır, dinsizleri ailesi içine almaz. Haricî (mason olmayan kişi), gözleri bağlı olarak katıldığı masonluğa giriş töreninde loca başkanının şu sorusuyla karşılaşır: «Siz Tanrı'ya inanıyor musunuz?» Haricî, «evet, inanıyorum» derse loca başkanı töreni şu sözlerle sürdürür: «Bu sözünüze çok sevindik. Yüce varlığa inanmayan insan ne kendisine ne de topluma yararlı olamayacağı için aramıza giremez» (**).

Locanın sayın üstadı (başkanı), Tanrı'nın adını anarak oturumu açar: «Evrenin Ulu Mimarı'nı (Yüce Tanrı'yı) anarak, Türkiye Büyük Locası'nın bana verdiği yetkiyle 8 No.lı Sevgi locasını, masonluk yolunda çalışmak üzere, çırac derecesinde açıyorum» (***).

Locanın birinci nazırı, oturumu kapatırken Tanrı'nın adını anar: «Evrenin Ulu Mimarı'nı (Yüce Tanrı'yı) anarak, sayın üstadın buyruğuyla 8 No.lı Sevgi locasının çırac derecesindeki çalışmasını kapıyorum» (****).

Oturum kapandıktan sonra bir önceki sayın üstat, tüm kardeşleri adına Tanrı'nın yardımına sığınır: «Dileriz ki Evrenin Ulu Mimarı bizlere ve yeryüzündeki tüm kardeşlerimize yardım etsin, kardeşlik sevgisi her yana yayılsın» (*****).

(*) Aynı yapıt, s. 161.

(**) Türkiye Büyük Locası Çırac Derecesi Ritüeli, İstanbul 1971, Yenilik Basımevi, s. 27.

(***) Aynı ritüel, s. 46.

(****) Türkiye Büyük Locası Çırac Derecesi Ritüeli, s. 47.

(*****) Aynı ritüel, s. 13.

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü, Tanrı'ya inancı en önemli ilke sayar :

«.....üyelerinin dinsel inançlarına ve kutsallık duygularına saygı gösteren özgür masonluk, Evrenin Ulu Mimarı adını verdiği Yüce Varlığı ve ruhun ölümsüzlüğünü kabul eder. Çalışmalarına Evren'in Ulu Mimarı'nın (Yüce Tanrı'nın) adını anarak başlar» (*).

Türkiye Büyük Locası ile Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'nin (Yüksek Şûra'nın) yayımladığı tüm ritüellerin üzerinde «Ev.Ul.Mi.'nı Anarak» (Evrenin Ulu Mimarı'nı Anarak) simgesi görülür.

Açıkça görüldüğü gibi Türk masonluğu, dünyanın birçok mason kuruluşlarıyla birlikte Tanrı'ya ve ruhun ölümsüzlüğüne inanır, tüm dinlere saygılıdır. Masonluğa alınma töreninde, masonluğun ilkelerine bağlı kalacağına sağ elini Kur'an üzerine basarak şeref ve namusu üzerine ant içen bir Türk aydınının dinsiz olabileceği akla sığar mı? Türkiye'de ve dünyanın hemen her yerinde yayımlanmış mason yasalarında Tanrı'ya inanç, dine saygı, masonluğun vazgeçilmez ilkesidir.

İnsan özgürlüğünü dünyaya yaymayı amaç edinen masonluk, din ve vicdan özgürlüğüne saygılıdır. Onu dinsiz olarak tanıtmaya çalışanlar, bu özgürlüğü kabul etmeyen, iyi düşünemeyen bağnazlardır. Din, Tanrı ile kişi arasındaki ilişkilere dayanan bir inanç bağıdır. Bu nedenle dindar bir insan, dinin gereklerini yerine getirmeyen bir insanın inançlarına karışamaz, onu ibadete zorlayamaz. Dinin buyruklarını yerine getirmeyen bir insan da bir dindarın dinsel duygularına dokunamaz, onu kınayamaz; çünkü din kutsal bir müessesedir.

Bir insanın kendi dinsel inançlarını başkalarına zorla kabul ettirmeye çalışması vicdan özgürlüğüne aykırıdır. Çağımızın laik devletleri, din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşmesi bakımından yansızdırlar, devlet işleriyle din işlerini ayırmışlardır. Laik devlet, belirli bir dinin

(*) Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü, İstanbul 1974, Yenilik Basımevi, s. 7, II.

gereklerine göre devleti yönetmez. Masonluk, Atatürk'ün Türkiye'ye armağan ettiği pek büyük bir devrimi, «laiklik devrimini» kabul etmiştir; devletin dinsel yasalara göre yönetilmesini isteyen yobazların zorbalığına karşı olduğu gibi, dinin aleyhinde olanların despotluğuna da karşıdır. Laik toplum, özgür toplum demektir. Laiklik olmayan yerde özgürlükçü demokrasi de olamaz. «Dine saygı» sözünü bu anlamda benimsemek gerekir.

Masonluk ve Yurt Sevgisi

Türkiye'de masonluğa düşman olanlar, zaman zaman, masonluğun dinsiz ve yurt sevgisinden yoksun olduğu düşüncesini aşıl原因 kitaplar yayımlamışlar; masonluğu, ulusal değerleri tanımayan, «kökü dışarıda» bir kuruluş olarak tanıtmaya çalışmışlardır. Masonluğun son iki yüzyıllık çalışması ve ritüelleri incelenirse bunun gerçek olmadığı çok iyi anlaşılır.

Düşünsel (fikrî) masonluğun başlangıç tarihi olan 1717'den bu yana yayımlanmış tüm mason yasaları, bir masonun yurduna bağlı olmasını buyurur. 1717'de kurulan Londra Büyük Locası, masonluğun tarihini, Landmarklar adı verilen eski törelerini, ilkelerini incelemiş, 1723'te masonluğun bağlı kalacağı yasaları içeren «Anderson Kitabı»nı yayımlamıştır. Bu yasaya göre, Tanrı'nın varlığına inanmayan, yurduna bağlı olmayan bir kimse mason olamaz. Ahlâklı bir insan olması gereken masonun, yurdunun mutluluğu ve yükselmesi için çalışması ve yalancı tanrılara tapan bir kimse olmaması gerekir.

İki yüz elli yıldanberi, Batı'da ve bizde, hazırlanmış tüm ritüellerde masonların yurtlarına bağlı olmaları ilkesi yer almış, uluslararası mason toplantılarında üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. 1800'de Amerika'nın Charleston kentinde toplanan mason kuruluşları «kökü dışarıda» kanısını kökünden söküp atan şu kararı alıyor: «Her ülkenin mason kuruluşları o ülkenin yönetimi altındadır». Bu konu, 1927'de Paris'te toplanan uluslararası

mason kurultayında da ele alınmış, enternasyonal bir mason kuruluşu oluşturmak yolunda yapılan çalışmalar benimsenmemiş, her ülkedeki mason kuruluşlarının kendi ulusal örgütüne bağlı kalması gerekli görülmüştür.

1875'te Lozan'da, uluslararası mason delegeleri toplantısında «Lozan Prensipler Bildirisi» kabul edilmiş, masonluğun bağlı kalacağı temel ilkeler saptanmıştır: «Tanrı'nın varlığına inanç, yurda bağlılık ve sevgi, her ülkedeki locaların özerkliği karara bağlanmıştır.

Bugün dünyanın her yerindeki Büyük Localar ve Yüksek Şûralar ulusal ve bağımsız obediyanlardır. Hepsi de Tanrı'nın varlığına inancı ve ruhun ölümsüzlüğünü temel ilke olarak kabul etmiş; yurda bağlılığı - vazgeçilmez bir anlayış olarak - benimsemiştir.

Uluslararası bir mason örgütü yoktur. Bu nedenle masonluk enternasyonal değil, dünyaya yaygın öğretisi (doktrini), ülküsü ve düşünceleriyle evrenseldir.

Türk masonluğu da ulusal ve bağımsız bir örgüttür. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ve Dernekler Yasası'nın verdiği izne dayanarak kurulmuştur. Çalışma yeri, tüzükleri, üyelerinin kimlikleri, kuruluşun amaçları, gelir ve giderleri devletin yönetim organlarıncı bilinmektedir. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü, Türk masonlarının yurtlarına bağlılığını ve kökü dışarıda bir kuruluş olamayacağını apaçık belirtmektedir.

«Büyük Loca, Türk masonluğunun yönetiminde, içerde ve dışarıda, kendisinden üstün ve kendisine eşit hiçbir kuvvet tanımaz» (*).

«Özgür masonlar, bir mason ve yurttaş olarak, ülkelerinin yasalarına uymak, yurtlarına şerefle hizmet etmek zorunluğundadırlar. Her mason yurduna sadakatle bağlıdır. Ülkesinin yararlarını, bağımsızlık ve özgürlüğünü, dirlik ve düzenliğini korumayı kutsal bir görev bilir» (**).

(*) Büyük Loca Tüzüğü, İstanbul Yenilik Basımevi, İstanbul 1974, s. 13, madde 1.

(**) Masonluğun Temel Prensipleri ve Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü, İstanbul 1974, s. 9, paragraf VIII.

Türkiye'de mason olmasına karar verilen bir Müslüman aday, masonluğa alınma töreninde sol elini kalbinin üstüne koyar, sağ elini Kur'an üzerine basarak şöyle ant içer :

«Ben S. ARIÇ, Evren'in Ulu Mimarı'nın (Yüce Tanrı'nın) katında ve burada toplanmış bulunan masonların önünde, kendi isteğimle, şeref ve namusum üzerine ant içerim ki yurduma ve aileme bağlı kalacağım, onlar için elimden gelen hiçbir fedakârlığı esirgemeyeceğim» (*).

Türk masonluğunun yüksek derecelerini yöneten Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'nin statüsünde de yurtseverlik duygusu, değişmez bir ilke olarak yer alır :

«Derneğin ülküsü, yasalara bağlı, gelenek ve görenek, din, mezhep ve inançlara saygılı, düşünce ve vicdan özgürlüğüne açık, hoşgörölü, örnek ve sadık bir yurttaşlık sevgisi yaratmak,.....» (**).

Türk mason derneğinin 9. Derece Ritüeli'nin masonlara verdiği ders yurtseverliktir :

«Bu derece, hiçbir çıkar ve karşılık gözetilmeksizin temiz bir yurtseverlik duygusu içinde halkın yönetimi ve aydınlatılması işinin önem ve yüceliğini belirtmek amacıyla düzenlenmiştir; bunlar, sizin de beğenerek benimsediğiniz ödevlerdir» (***).

Ailesine ve yurduna büyük bir duyarlılıkla bağlı olmayan kimse masonluk ailesine giremez. Türk masonluğu ulusal ve bağımsız bir kuruluştur. Ulusal onura, ulusal değerlere saygı göstermeyi temel ilke olarak kabul etmiştir. Ama masonluk, ulus sevgisini çevresine aşılarken, şovenlik dediğimiz kör bir bağnazlık duygusundan uzaktır. Aklın egemenliğini ve insan özgürlüğünü tanımayan her türlü yetkenin karşısında olmayı görev sayar. Başka ulus-

(*) Türkiye Büyük Locası Birinci Derece Ritüeli, İstanbul 1971, s. 33.

(**) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği Statüsü, İstanbul 1968, s. 1, madde 02, G. Rigo Matbaası.

(***) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği 9. Derece Çalışma Kılavuzu, İstanbul 1968, s. 21, paragraf 3.

ların haklarını çiğneyen, onları yok etmek isteyen şoven bir anlayışı benimseyemez. Tüm insanların barış içinde, kardeşçe yaşamalarını ister. Her ulusun özgürlüğüne, bağımsızlığına, yaşama hakkına saygılıdır, ve, bu evrensel anlamda ulusçudur.

TÜRKİYE'DE MASONLUK

Birinci Dönem: (Başlangıcından 1909'a Kadar) Dış Obediyanslara Bağlı Locaların Kuruluşu

Türkiye'de ilk mason locası Osmanlı padişahlarından Ahmet III zamanında (1703-1730) İstanbul'da açılıyor. Fransız obediyansınca kurulduğu söylenen bu locaya Türkiye'de 1727'de ilk basımevini kuran İbrahim Müteferrika ile Yirmisekiz Çelebi Zade Sait Efendi giriyorlar. Adı bilinmeyen bu locanın 1789 yılına kadar çalıştığı sanılıyor (*).

Bunları başka yabancı localar izliyor. Dış ülkelere bağlı Büyük Loca'ların XVII. yüzyılda Türkiye'de kurduğu localar, XIX. yüzyılın ikinci yarısında önemli ölçüde çoğalıyor. İzmir, Halep, İstanbul, Selânik, Serez, Ankara, Kayseri gibi illerde mason locaları açılıyor. Fransız, İngiliz, Alman, İtalyan, İspanyol ve Polonya obediyanslarınca kurulan bu localar kurucusu olan ulusun diliyle masonluk çalışmalarını sürdürüyorlar. Türkler, ulusal Türk masonluğunun kuruluş günü olan 1909 yılına dek bu localara giriyorlar. Padişah Abdülaziz (1861-1876) ve Abdülhamit II (1876-1909) dönemlerinin monarşi havası içinde bunalar Türk aydınlarına masonluğun «özgürlük, eşitlik, adalet» ilkeleri umut verici bir sığınak gibi görünüyor, meşrutiyet yönetimini kurma yolunda giriştikleri özgürlük savaşında ruhsal güçlerini canlandırıyordu.

(*) Kemalettin Apak, Türkiye'deki Masonluk Tarihi, İstanbul 1958.

Dr. Alexandre Schinas adlı bir masonun 16 Nisan 1863 tarihinde Fransa'ya göndermiş olduğu mektup, bu dönemde masonluğun Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde hiç de hoş karşılanmadığını anlatması bakımından önemlidir (*).

«.....Ben İstanbul'a 1842 yılının başında geldim. O tarihlerde hiçbir loca yoktu. Bazı kardeşler tanıdım. Ama sayıları bir loca kuracak kadar değildi. Bu memlekette masonluğun adı bile dehşet, korku ve nefret uyandırıyor. «Mason» kelimesi ihtilâlcî, dinsiz mânâsına geliyordu. Masonları cehennemlik diye adlandırıyorlardı. Rumlar, Ermeniler, Katolikler, Museviler ve Türkler, masonları dinsiz, imansız, uğursuz sayıyorlardı. «Bugün bile (1863) aşağı tabaka, kötü bir adamı anlatmak için mason olduğunu söylüyor. Bu peşin hüküm ve aptalca taassuba karşı yapılacak her müdahaleyi, rezilce bir davranış olarak görür ve masonların cehennemlik cemiyetine mal eder».

Bu mektup, 1842 yıllarında Türkiye'de yabancı locaların yerleşmemiş olduğunu gösteriyor. Ama bu hükmü bozan kaynaklar da var: Paul Nodon'un Masonluk adlı yapıtında, 1738'de İzmir'de ve o zaman Osmanlı İmparatorluğu'nun bir şehri olan Halep'te localar kurulduğu bildiriliyor (**). Aynı tarihte İzmir ve Halep'te; yabancı obediyanlara bağlı localar bulunduğunu, Alman yazar Karl Becker de doğruluyor. Şunu da söylemek gerekir ki Abdülmecit'in (1839-1861) tahta çıktığı yıllarda Türkiye'de localar bulunduğu yolundaki bilgiler kesin olarak bilinmiyor.

«Türkiye'de resmî olarak tanınmış ilk loca 3 Şubat 1748'de, Alexandre Drumond'un yönetiminde, İstanbul'da kuurlmuştur. Mason tarihçisi Gould, bu locanın İskoçya Büyük Locası defterinde kayıtlı ilk yabancı loca olduğuna

(*) Siyah punto ile yazılmış olan aşağıdaki paragraflar, Türkiye Büyük Locası Büyük Sekreterlerinden Suha Umur üstadın özel incelemelerinin fotokopisinden kendi izinleriyle alınmıştır.

(**) Paul Nodon, *Masonluk*, çeviren: Semih Tiryakioğlu, Varlık yayınları, İstanbul 1968, s. 104.

dikkati çekmektedir. Bununla birlikte bu localara ait pek az şey bilinmektedir. Bu ilk locaların üyeleri, daha ziyade, geçici bir zaman için Türkiye'de bulunan yabancılar ve elçilik ileri gelenleri olmalıdır.

«1760'lı yıllarda Marsilya Ana Locası'nca şu localar açılmıştır: İstanbul'da Saint Jean d'Ecosse de la Parfaite Union; İzmir'de Saint Jean d'Ecosse des Nations Reunies; Selânik'te Saint Jean d'Ecosse de Amitié. Ayrıca şu yabancı localar da çalışmaktadır: 1768'de İstanbul'da Cenevre Büyük Maşırığı'na bağlı Saint Jean du Levant; 1784'te İstanbul'da Polonya Büyük Maşırığı'na bağlı Morgenröte von Zarcgrad; İzmir'de La Victoire locaları. Bu locaların üyelerini Müslüman olmayan Osmanlı unsurları ve Türkiye'deki yabancılar oluşturunuyordu».

Masonluğun Türkiye'de gelişmesi 1856 Paris Kongresi'nden sonra başlar. Bu antlaşmayla Fransa, İngiltere ve Avrupa ile Osmanlı Devleti arasındaki siyasal ilişkiler gelişmiş, bu da Türkiye'de yabancı obediyanlara bağlı locaların açılmasında etkili olmuştur. Abdülmecit devrinin sonlarında açılan localar şunlardır:

«1856'da İstanbul'da İngiliz obediyanına bağlı Oriental Lodge; 1857'de İstanbul'da açılmış bulunan, Fransız Büyük Locasına bağlı Etoile du Bosphor; aynı yıl İzmir'de kurulan Türkiye Büyük Locası; 1860'ta Deutscher Bund adlı Alman localası; aynı yıl İzmir'de Homer localası; 1861'de İstanbul'da İngiliz Büyükelçisi Henry Bulver'in kurduğu Bulver Lodge en önemlileridir.

Yabancı obediyanlara bağlı localar Osmanlı Padişahı Abdülaziz devrinde (1861-1876) büyük bir gelişme gösteriyor. XIX. yüzyılın sonlarına doğru İstanbul, Selânik, İzmir vb. kentlerdeki locaların sayısı altmışı buluyor. Bunların en önemlileri şunlar:» (*)

«1862'de İstanbul'da Fransız elçisinin açmış olduğu L'Union d'Orient ve Hamburg Büyük Locası'na bağlı Germania am Golden Horn locaları.

(*) Türkiye Büyük Locası Büyük Sekreteri Suha Umur Aştadın özel incelemelerinin fotokopisinden alınmıştır.

1863'te İstanbul'da İtalia ve Fenice İtalyan locaları, 1864'te İstanbul'da Areti Rum locasıyla La Gloir adlı Fransız locası. Yine o yıl içinde İzmir'de St. Georg's, St. John's; Fransızca çalışan La Victoir; Ermenice çalışan Dekran; Efes'te Eleusinian locaları ve bunları yöneten yersel bir Büyük Loca.

1866'da İstanbul'da Areti Rum locasıyla La Gloir Fransız locası ve Fransız Büyük Locası'na bağlı Ermenice çalışan SER locası; aynı yılda Selânik'te Makedonya locası. 1865'te İstanbul'da İskoç Büyük Locası'na bağlı Caledonian locası.

1868'de Speranza, Fenice, Sincerita localarının birleşmesiyle, İtalyan Büyük Locası'na bağlı olarak kurdukları La Tre in Una locası (daha sonra bu locanın adı Aziziye olarak değiştirilmiştir).

1868'de İtalya Büyük Locası'na bağlı İtalia Rizorta ve İzmir'de Orhaniye locaları; 1873'te İstanbul'da Büyükdere'de Luc d'Oriente locası kurulmuştur.

Bu devirde açılmış locaların en önemlilerinden biri, 12 Ocak 1868 tarihinde kurulan Proodos locasıydı. Fransız Büyük Locası'na bağlı olan ve Rumca çalışan bu locada VELİAHT MEHMET MURAT EFENDİ (PADİŞAH MURAT V) ile iki kardeşi Şehzade Nurettin ve Şehzade Kemal Efendi'ler masonluğa kabul edildiler. Bu locanın kurucuları arasında tek Müslüman Türk, Abdurrahman Hilmi idi. 1868 yılından 1872 yılına kadar loca matrikülünde başka Türk ismine rastlanmıyor. Veliaht Murat Efendi'nin «tekris» edildiği 20 Ekim 1920 tarihine kadar on iki Müslüman Türk tekris edildi, üç kişi de başka localardan bu locaya katıldılar. Loca bundan sonra çalışmalarını Türkçe olarak sürdürdü. 24 Şubat 1872'de Ali Şefkati ve Namık Kemal ile Seyit Bey bu locada masonluğa kabul edildiler».

Abdülaziz zamanında kurulan locaların büyük bir çoğunluğu Abdülhamit II (1876-1909) döneminde de eylemlerini sürdürdüler. Abdülhamit II, güttüğü dış siyasa gereği mason localarını kapatmıyorsa da, sıkıca gözetiminde bulunduruyor, çalışmalarını aksatıyordu. İstanbul'daki mahfillerde çalışan Türkler Abdülhamit'in kıyıcılığından kork-

tukları için localardan çekiliyorlar, buna karşın, padişahın özgürlüğü boğan zorba yönetiminden uzak olan yerlerdeki mason kuruluşları eylemlerini sürdürüyordu. Özellikle «bas-kı»nın daha az duyulduğu Selânik, Serez gibi kentlerimizde masonluk çalışmaları hızlanıyor. Abdülhamit II'yi devirmek, meşrutiyet yönetimini kurmak için çalışan İttihat ve Terakki Cemiyeti masonluğun içine girmiş, monarşiyi yıkmak için örgütlenmiş, Jöntürkler'i ve aydınları bağrına basmıştır. Siyasal parti kimliğine bürünmüş olan localar, meşrutiyet yönetimini kurmak için savaşıyor; Selânik'teki mason locaları siyasa konusunda ve önemli birçok işlerde kararların verildiği bir merkez haline geliyor.

Tanınmış Türk aydınlarını da içine alan yabancı büyük localara bağlı bu mahfillerin yayılışı 1908 yılına dek sürdü. **3 Mart 1909'da Türkiye Yüksek Şûrası'nın kuruluşu ile Türk masonluk yaşamında yeni bir dönem başladı.**

İKİNCİ DÖNEM: (1909'dan 1935'e kadar)

Ulusal Masonluğun Kuruluşu ve Türkiye Yüksek Şûrası

«Dış ülkelere bağlı masonluğun kuruluşu» bölümünde görüldüğü gibi, Türkiye'de masonluk 1908 yılına kadar büyük bir gelişme göstermiş, dış ülkelerin yüksek şûralarına bağlı mason locaları Osmanlı İmparatorluğu'nun belli başlı kentlerine yayılmıştı. Bunlar birbirinden ayrı, bağlı bulundukları ritlere göre tek başlarına eylemlerini sürdüren kuruluşlardı. Bu localarda çalışan Türk masonları, Türkiye'deki tüm masonları tek bir yönetim altında toplayacak ulusal bir yüksek şûranın (süprem konsey, yüksek kurul) kurulması için girişimde bulundular.

Bu amaçla, 1908 yılı Ağustos ayında İstanbul-Beyoğlu Tokatlıyan Oteli'nde bir toplantı düzenlendi. O zaman Osmanlı İmparatorluğu'na bağlı olan Rumeli ve Makedonya'daki yabancı locaların delegeleri de bu toplantıya katıldılar. Üyeler, özellikle Ferit Aseo kardeş, Türk kardeşlerinin çok verimli masonluk çalışmalarını övdüler, ulusal Türk

masonluğunun kurulmasının gerekli olduğunu belirttiler, Türkiye Yüksek Şûrası'nın oluşmasına karar verdiler.

Yalnız, bir ülkede İskoç riti yöntem ve geleneğine göre çalışacak bir yüksek şûra kendi başına oluşamazdı. Onu başka bir yüksek şûranın doğurması (kurması) ve bu kuruluşu yabancı yüksek şûraların tanıması gerekirdi. Bu ilkeye uymayan bir mason kuruluşu dünya masonluğunca tanınmayacağı için bir çözüm yolu düşünüldü.

Toplantıya katılanlardan Forti kardeş, Türkiye Yüksek Şûrası'nın kurulması için, üyesi bulunduğu İtalya Yüksek Şûrası'ndan yetki aldı. Davit Kohen, Fransız Yüksek Şûrası'nın yardımını sağladı. Mısır obediyanasına bağlı masonlar, Mısır Yüksek Şûrası'nın aracılığına başvurdular. Belçika, Fransa, İtalya, Macaristan, İsviçre Yüksek Şûraları da Türkiye Yüksek Şûrası'nın kurulmasını önerdiler.

Böylece Belçika Yüksek Şûrası Suvren Gran Komandörü (Egemen Büyük Buyrukçu) ve Belçika Senatosu ikinci başkanı Comte Eugène Goblet'nin koruyuculuğu altında Türkiye Yüksek Şûrası'nın kurulması kararlaştırılıyor. Bunu sağlamak için Mısır Yüksek Şûrası görevlendiriliyor. Bu şûra da kendi üyelerinden, İstanbul'da Osmanlı ordusunda görevli bulunan Prens Aziz Hasan Paşa'ya yetki veriyor. Ayrıca, kuruluşu yardım etmesi için Belçika obediyanından Jozef Sakakini İstanbul'a yollanıyor.

Bu iki yetkili, Türkiye'de ve ona bağlı ülkelerde İskoç Rit'i'nin en yüksek egemen gücü olan Türkiye Yüksek Şûrası'nı (Şûra-i Âlî-i Osmani) kuruyorlar (3 Mart 1909).

Türkiye Yüksek Şûrası'nın ilk görevlileri şunlardır :

Büyük Başkan (Hâkim Büyük Âmir): Prens Aziz Hasan Paşa.

Büyük Başkan Kaymakamı (Hâkim Büyük Âmir Vekili): Mehmet Cavit (Maliye Vekili).

Genel Büyük Müfettiş: Mehmet Taltâ (Sadrazam Taltât Paşa).

Genel Büyük Hatip (Sözcü): Midhat Şükrü.

Genel Büyük Kâtip: Davit J. Kohen.

Türkiye Yüksek Şûrası'nın kuruluşu ve görevlileri dış ülkelerin yüksek şûralarına bildiriliyor. Onlar da bu kuru-

luşu «düzenli» (yasal) sayıyorlar. Yalnız İngiltere ve İskandinavya yüksek şûraları onaylamıyorlar.

Gerçekte, Türkiye Yüksek Şûrası (Şûra-i Âli-i Osmani) 1861'de İstanbul'da kurulmuş, Amerika Birleşik Devletleri'nin Charleston kentindeki «Güney Juridiksiyonu»na onaylanmış, masonluk beratı verme yetkisi olan bu kurulca kabul edilmiştir. Bu nedenle bugün Türk masonluğunun yüksek derecelerini yöneten Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'nin (Yüksek Şûra'nın) kuruluş tarihi 1861 yılıdır.

Türkiye Büyük Maşrıkı'nın Kuruluşu

Genel olarak masonlukta iki kuruluş vardır: Biri, ilk üç derece (çırak, kalfa, usta dereceleri) üzerine çalışan locaları yöneten Büyük Maşrık (Gran Loj - Büyük Loca); öteki, dördüncü dereceden otuz üçüncüye kadar olan felsefe dereceleri üzerine egemen olan Yüksek Şûra.

Türkiye Yüksek Şûrası (Şûra-i Âli-i Osmani), 3 Mart 1909'da kurulduktan sonra, Türkiye Büyük Maşrıkı'nın kurulması için hazırlıklara başladı. Böylece ilk üç derece üzerine çalışan locaları yönetecek bağımsız ve yetkili bir mason gücü kurulmuş olacaktı.

Bu amaca varmak için, Türkiye Yüksek Şûrası, Türkiye'deki tüm localara Fransızca yazılmış bir sirküler (genelge) gönderdi. Genelgede, 13 Temmuz 1909 günü İstanbul'da Nordonkyan Hanı'nda, Davit J. Kohen'in yazıhanesinde, büyük maşrıkın kurulması için yapılacak toplantıda bulunulması isteniyordu.

Toplantıya Fransız, İtalyan, İspanyol obediyanlarından on dört delege katıldı. Görüşmeler sonunda Türkiye Büyük Maşrıkı'nın kurulması, ilke olarak, kabul edildi. Bununla birlikte, ileride bir tartışma konusuyla karşılaşılması için, yeter sayı olmadığı gerekçesiyle toplantı 1 Ağustos 1909 gününe ertelendi. Türkiye Yüksek Şûrası Hâkim Büyük Âmiri Prens Aziz Hasan Paşa'nın ve Büyük Genel Sekreter Davit Kohen'in imzalarını taşıyan ikinci bir genelgeyle toplantı günü ve gündemi localara bildirildi. Gün-

demde şu konular yer alıyordu: İlk üç dereceyi yönetecek olan Büyük Maşrık'ın kurulması, görevlilerin seçimi, Büyük Maşrık tüzüğü'nün onaylanması ve kuruluşun dış obediyanlara bildirilmesi.

Yalnız, toplantıdan önce çözülecek bir konu vardı: Bir büyük maşrıkın oluşması için yedi ulusal locanın kurulmuş olması gerekiyordu; oysa Türkiye'de Yüksek Şûra'ya bağlı beş tane ulusal loca vardı. Türkiye Yüksek Şûrası'nı kuran Mısırlı Prens Aziz Hasan Paşa ve yardımcısı Belçika obediyanından Joseph Sakakini'nin çalışmalarıyla bu problem de çözüme bağlandı. Türkiye'deki Fransız Büyük Locası'na bağlı Rönesans Locası'nın Türk üyelerinden bir bölümü, localarının izniyle, Terakki ve İttihat-ı Hakiki Muhipleri (Yükselme ve Gerçek Birlik Dostları) locasını kurdular. Mısır obediyanına bağlı Uhuvvet-i Osmaniye (Osmanlı Kardeşliği) locasının sayın üstadı Nadra Mourton da kendi locasını Türk obediyanına bağladı. Böylece, büyük maşrıkın oluşumu için gerekli olan yedi ulusal loca kurulmuş oluyordu.

1 Ağustos 1909 günü Türk ve yabancı locaların seçtikleri yirmi dokuz delege toplantıya katıldı. Önce, Türk obediyanına katılmış bulunan Terakki ve İttihad-ı Hakiki Muhipleri locasıyla Uhuvvet-i Osmaniye locasının ant içme törenleri yapıldı ve, masonluk yöntemlerine uygun biçimde **Türkiye Büyük Maşrıkı (Gran Loj - Maşrık-ı Azam-ı Osmani)** kuruldu (1 Ağustos 1909). Gizli oyla şu görevliler seçildi :

Büyük Üstat: (Üstad-ı Azam) Mehmet Talât.

Sai Paşa (seçildiği sırada Mebusan Meclisi ikinci başkanı).

Büyük Üstat yardımcısı: Miralay (albay) Galip (İandarın genel komutanı Galip Paşa).

Birinci Büyük Nazır: Dr. Miralay (albay) Mehmet Ali Baba.

Birinci Büyük Nazır yardımcısı: Edvard de Nari.

İkinci Büyük Nazır: Eczacı Osman Fehmi (özgürlük kahramanı Niyazi beyin kardeşi).

İkinci Büyük Nazır yardımcısı: Nadra Mourton.

Büyük Hatip: Dr. Rıza Tevfik (şair ve felsefeci).

Büyük Hatip yardımcısı: Mişel Noradunkyan.

Büyük Kâtip: Avukat Osman Talât.

Büyük Kâtip yardımcıları: Solon Kazanova, Feyzi Menahem, Errera Dario.

Büyük Hazine Emini: Sârım Kibar.

Büyük Hazine Emini yardımcısı: Dr. İlyas Modyano.

Büyük Yönetim Memuru: Dr. Jak Suhami.

Büyük Birinci Muhakkik: Nail Reşat.

İkinci Büyük Muhakkik: Dr. Bohur Kamhi.

Üçüncü Büyük Muhakkik: Victor Algranti.

Dördüncü Büyük Muhakkik: Tevfik.

Birinci Büyük Teşrifatçı: Rafello Ricci.

İkinci Büyük Teşrifatçı: Diran Kelekyan.

Üçüncü Büyük Teşrifatçı: Osman Saip.

Seçim sonunda Büyük Üstat Mehmet Talât Paşa, isat

töreninde ant içerken, Eski ve Kabul Edilmiş İskoç Riti'nin

yöntem ve geleneğine uyacağına söz veriyor, ve Büyük

Maşrık'ın, Türkiye'de biricik egemen mason gücü olan

Yüksek Şûra'nın koruyuculuğu altında kurulduğunu kabul

ediyordu.

Bu seçimden sonra Türkiye Yüksek Şûrası ile Türkiye

Büyük Maşrıkı arasında bir konkordato (anlaşma) yapıyor.

Anlaşmayı Hâkim Büyük Âmir (Yüksek Şûra başkanı)

ile Büyük Üstat (Büyük Maşrık başkanı) imzalıyorlar (1 Kasım 1909).

Bu anlaşmaya göre Osmanlı İmparatorluğu'nda ve ona

bağlı ülkelerde ilk üç simgesel derecenin (cırak, kalfa, usta

dereceleri) biricik egemen gücü Büyük Maşrık'tır. Büyük

Maşrık, bu derecelerde loca açmak, kapamak, tekris

etmek yetkisine sahiptir.

Dördüncüden otuz üçüncüye kadar olan derecelerin

egemen yöneticisi ise Yüksek Şûra'dır. **Anlaşmanın dör-**

düncü maddesine göre: «Bu iki mason gücü, kendi yöne-

timlerine bağlı localarca bir törene çağırıldıkları zaman

birlikte locaya alınacaklar, aynı saygı töreniyle karşılanacaklardır».

Türkiye Büyük Locası Büyük Üstatlarından Nafiz Eke-

men, «Arşivlerimiz İçinde 1965 Olayları» adını taşıyan 487 sayfalık çok değerli yapıtında «konkordato» sözcüğünün özel hukukta, devletler hukukunda ve masonluk hukukunda ne anlama geldiğini açıklıyor. Hukukçu yazara göre masonluk hukukunda konkordato, «Büyük Loca ile Yüksek Şûra arasında eşit güç olarak yapılan anlaşma»dır (*).

Yüksek Şûra, daha sonraki yıllarda, konkordatoyu uygularken Büyük Maşrık'ın ilk üç derece üzerindeki egemenlik hakkına el uzatıyor. Bunu konkordatonun ikinci ve üçüncü maddelerine dayanarak yapıyor. Gerçekten, konkordatonun ikinci maddesinde şu anlatımı görüyoruz: «Büyük Maşrık, ilk üç derece için kendisine tefviz edilen (verilen) yönetim yetkisinin Yüksek Şûra'dan çıktığını onaylar».

Üçüncü maddeye göre de Büyük Maşrık'a egemen olma yetkisini veren Yüksek Şûra'dır: «Yüksek Şûra, Büyük Maşrık'a İskoç Riti'nin birinciden üçüncü dereceye kadar localar kurma ve bunların yönetimini üzerine alma yetkisini bahşeder»

Öyle anlaşıyor ki Yüksek Şûra'yı kuran Prens Aziz Hasan Paşa ile Sakakini, masonluktaki hukuk anlayışına önem vermeyerek Büyük Maşrık'ı Yüksek Şûra'nın koruyuculuğu altında kurmuşlardır.

Yüksek Şûra ile Büyük Maşrık arasında imzalanan bu konkordato 25 Kasım 1931'de, pek küçük bir düzeltmeyle, yeniden onaylanmış; yirmi iki yıl kardeşçe bir anlayış içinde uygulanmıştır. Ama 1965 yılında Yüksek Şûra, Büyük Loca'nın ilk üç derece üzerindeki dokunulmazlık yetkisine el uzatınca iş değişiyor. Türk mason ailesi içinde, hiçbir zaman baş göstermemesi gereken ileride göreceğimiz «1965 Olayları»nın alevlenmesine neden oluyor.

Türkiye Büyük Maşrık'ının 1 Ağustos 1909'da kuruluşundan sonra Türk masonluğunun gelişmesi için çalışmalar başlanmış, ama Osmanlı İmparatorluğu'nun içine yu-

(*) Nafiz Ekemen, Arşivlerimiz İçinde 1965 Olayları, İstanbul 1978, Yenilik Basımevi, s. 23.

varlandığı ağır siyasal bunalımlar yüzünden güçlendirilmesi sağlanamamıştır.

1911 Trablusgarp Savaşı, 1912 Balkan Savaşı, 1915'te Türkiye'nin içine sürüklendiği Birinci Dünya Savaşı ve, 1919-1923 Türk Kurtuluş Savaşı içinde geçen on iki yılın siyasal depremleri Türk masonluğunun gelişmesine engel olmuştur.

1923'te Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra Türkiye Yüksek Şûrası, Türkiye Yüksek Mason Cemiyeti adıyla çalışmasını sürdürüyor; Türkiye Büyük Maşrıkı da (Maşrık-ı Azam-ı Osmani) Türk Yükseltme Cemiyeti adını alıyor.

Türk Masonluğunun Uyuması (1935-1948)

«Uyuma», ya da «uykuya yatma» bir masonluk terimidir. Masonların geçici bir zaman için çalışmalarına ara vermeleri, localarını kendi elleriyle kapatmaları demektir. Türk masonluğunun bu zorunluğu duyduğu tarih 1935'tir.

Türkiye'de 1861 yılında kurulan masonluğun (Türkiye Yüksek Şûrası), iki yüz yıllık bir geçmişten sonra, çalışmasına son verilmiş; bu olay, o zamanın basınında masonluğu yeren birçok yazıların yayımlanmasına neden olmuş, «kamuoyu»nda masonluk hakkında çok yanlış düşünceler, olumsuz kanılar doğurmuştur. Ama bu olay masonluğun dünyaca benimsenmiş bir düşün kuruluşu olduğu kanısını çürütemez. Çünkü konu, sözün tam anlamıyla siyasaldır. Kemalettin Apak'ın Türkiye'deki Masonluk Tarihi adlı yapıtına göre, Türk masonluğu şöyle bir olayla karşılaşılıyor (*):

Atatürk döneminin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, merkezi İstanbul'da bulunan masonluğun en yetkili kişilerini Ankara'ya çağırıyor. Büyük üstat Muhittin Osman Omay,

(*) Kemalettin Apak, Türkiye'deki Masonluk Tarihi, İstanbul 1958, Türkiye Mason Derneği yayınlarından.

Hâkim Büyük Âmir Dr. İsmail Hurşit, Yüksek Şûra üyelerinden Dr. Fuat Süreyya Paşa, Muhib Nihad Kuran Ankara'ya gidiyorlar. Mason olan, o zamanın Ankara Valisi Nevzat Tandoğan ile Danıştay Başkanı Mustafa Reşat Mimaroglu ve milletvekillerinden Dr. Rasim Ferit de onlara katılıyor. Birlikte Şükrü Kaya ile görüşüyorlar.

Kendisi de en yüksek derecede bir mason olan Şükrü Kaya, ilk Türkiye Yüksek Şûrası'nın 1861'de ve ulusal Türk localarının 1 Ağustos 1909'da kurulduğunu biliyordu. Aradan geçen yirmi yedi yıl içinde «Türkiye Büyük Maşırıkı»na bağlı altmış beş locanın kapatılmasının acısını da yaşamış olmalıdır. Bununla birlikte, üzerine yüklenen ağır görevi yerine getirmek zorunluğunu duyuyor.

Şükrü Kaya, masonluk temsilcilerine diyor ki: «Yurdu yöneten siyasal parti (C.H.P.), masonluğun eylemini durdurmaya karar vermiştir. Hükümetimiz partinin kararlarını uygulamakla görevlidir. Masonluğun toplumsal ve düşünsel çalışmalarını Halkevleriyle ona bağlı kuruluşların yüklenmiş bulunması gerekçesiyle, mason derneğine gerek duyulmamaktadır. «Uykuya girme» kararı verilmezse yasal yollara başvurulacaktır».

Şükrü Kaya'nın çağrısına katılanlar, masonluğun dernekler yasasına göre oluşmuş yasal bir kuruluş olduğunu, masonluğun yetkili kurullarına danıştıktan sonra kararlarını bildireceklerini söylüyorlarsa da, Şükrü Kaya, hemen karar verilmesinin gerektiğini kesin bir dille anlatıyor.

Durumun siyasal inceliğini kavrayan masonluk temsilcileri, Türk Mason Cemiyeti'ni kapattıklarını belgeleyen bir bildiri imzalıyorlar (9 Ekim 1935). Bildiri Anadolu Ajansı'nca hemen o gün kamu oyuna duyuruluyor. Böylece, 1909'da kurulmuş bulunan ulusal Türk masonluğunun eylemi, devlet eliyle olmaksızın, donduruluyor. Gerçekte bu, devletin masonluğa karşı tepkisi değil, siyasal koşulların ortaya çıkardığı bir olaydır. Çünkü o yıllarda Türkocakları, Kadınları Himaye Cemiyeti, Öğretmenler Derneği gibi düşün dernekleri de kapatılmıştır.

Üçüncü Dönem: (1935'ten günümüze kadar) Türkiye Büyük Locası'nın Kuruluşu

1935 yılında Türkiye Büyük Maşırıkı'na (Büyük Mahfil, Büyük Loca) bağlı localar, masonluğun kendi eliyle kapatılmış, ama Türkiye Yüksek Şûrası için böyle bir işlem söz konusu olmamıştı. Masonluğun yüksek derecelerini yöneten bu kuruluş, hukuksal varlığını sürdürmektedir. Sahip olduğu yetkiye dayanarak, 1939 yılında İdeal, Kültür ve Ülkü localarının açılmasına izin veriyor. 5 Şubat 1948 yılında da, «Dernekler Yasası»nın tanıdığı hakka dayanarak Türkiye Mason Derneği kuurluyor. Valiliğe bildirilen kuruluş tüzüğünde derneğin amacı şöyle belirtiliyor: «Üyelerinin düşünsel, bilimsel ve ahlâksal evrimini sağlamak; özgürlük, eşitlik, kardeşlik ilkelerinin Türkiye'de yayılmasına çalışmak, ve hayır işleriyle uğraşmak».

1948 Şubatında, hükümetin izniyle, derneğin İstanbul'daki merkezi açıldı. Ardından Ankara ve İzmir'de birinci, ikinci ve üçüncü dereceler üzerine çalışan localar kuruldu.

Birinciden otuz üçüncüye dek tüm derecelerin Yüksek Şûra'ya bağlı olması yönetim bakımından güçlükler doğuruyordu. Eskiden olduğu gibi, ilk üç derece üzerine çalışan simgesel (sembolik) mahfillerin «Büyük Maşırık»a (Büyük Loca) bağlanması hem bu güçlükleri ortadan kaldıracak, hem de dünya mason kuruluşlarının yöntemine uyulmuş olacaktı.

Türkiye Yüksek Şûrası, 30 Eylül 1950 günlü toplantısında Türkiye Yüksek Şûrası'na bağlı «Büyük Mahfil Nizamnamesi»ni kabul etti. Bu tüzüğe göre, merkezi İstanbul olan Türkiye Büyük Mahfili (gran loj, büyük loca) kurulacak; bu mahfil Türkiye'deki tüm locaların delegelerinden oluşacak, Yüksek Şûra'ya bağlı olarak, simgesel locaların yönetim işlerini yürütecekti.

Bu karara uyularak 28 Ocak 1951'de Türkiye Büyük Mahfili kuruldu. Tüm simgesel localar bu kuruluşa bağlandı.

Bir zaman sonra, merkezi İstanbul olan Büyük Mah-

filie Ankara ve İzmir'deki mahfillerin yazışmalarında gecikmeler olduğu, localar arasındaki ilişkinin sağlanmasında güçlükler belirttiği görüldü. Yüksek Şûra, bu durumu önlemek için, bir «Ünite Yönetmeliği» hazırlayıp yürürlüğe koydu. Bu yönetmelik uyarınca Ankara ve İzmir'de Büyük Mahfil yetkisine sahip üniteler kuruldu. Bu «**ünite mahfillerinin**» başvurma yeri Yüksek Şûra olduğu için, İstanbul'daki Büyük Mahfil'le ilişkileri kesildi. Daha sonra İzmir ve Ankara'daki üniteler, Yüksek Şûra'ya bağlı yerel büyük mahfiller haline getirildi. Böylece her biri kendi kendini yönetme yetkisi olan üç ünite oluştu.

Masonluğun kuruluş ilkelerine aykırı olan bu «kendine özgü!» örgütleniş, Türk masonluğunun birliğini ve ahenkli çalışmasını zedeliyordu. Her zaman en doğru yolu seçmenin bilinci içinde bulunan Türkiye Yüksek Şûrası, tüm simgesel derecelerin delegelerini toplantıya çağırırdı. Amacı, bu locaları yönetecek tam yetkili ve bağımsız bir Türkiye Büyük Locası'nın kurulmasını sağlamaktı.

5 Şubat 1955 günü, yirmi sekiz simgesel mahfilin delegeleri İstanbul'da toplandı. Türkiye Büyük Locası'nın (Gran Loj) kurulmasına ve bununla ilgili tüzüğün hazırlanmasına karar verildi. İstanbul, Ankara ve İzmir localarının delegelerinden oluşan «Büyük Loca Daimi Heyeti», geçici olarak, seçildi. Bu Daimi Heyet, en çok bir yıl içinde yeni bir tüzük hazırlayıp konvane (delegeler toplantısına) getirecek, o zamana kadar da, eski Büyük Maşrık (mahfil) Tüzüğü'nü uygulayacaktı.

Bu kuruluşla İzmir'deki tüm mahfillerle Ankara'daki sekiz mahfilden ikisi katılmış, altı mahfil katılmamıştı; bunlar ayrı bir kuruluş olarak kaldı. Her iki kuruluşun ileri gelenleri, bu ayrılığı kaldırmak için gereken çabayı gösterdiler. «**Masonlukta ayrılık olamaz**» kanısında birleştiler. İzlenecek yol, tek bir Büyük Loca kurmak, Türkiye'deki simgesel locaları onun buyruğu altında toplamaktı.

16 Aralık 1956 günü İstanbul'da yapılan toplantıya tüm locaların delegeleri katıldı. Merkezi Ankara'da olmak üzere bir Büyük Loca'nın kurulmasına karar verildi. B-

yük locayla ilgili işleri yürütmek üzere yeni bir Daimî Heyet seçildi. Böylece tüm simgesel derecelerin (birinci, ikinci, üçüncü dereceler) başvurma yeri olan tam yetkili Büyük Loca kuruldu.

Daimî Heyetin 1 Şubat 1957 günlü genelgesiyle «Büyük Loca» adı, «Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası»na çevrildi. **Türkiye Büyük Locası'yla Türkiye Yüksek Şûrası arasında yeni bir anlaşma (konkordato) yapıldı (1 Nisan 1957).** Türkiye Büyük Locası simgesel derecelerin; Türkiye Yüksek Şûrası da felsefe derecelerinin tek yetkili ve egemen mason gücü oldular.

Türkiye Büyük Locası Büyük Daimî Heyeti, 1957 Ekiminde yürürlüğe giren Türkiye Büyük Locası Anayasası'nı hazırladı.

Daha sonra bu anayasa, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'yla karıştırılmaması için, «Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü adını aldı. Bugün Türkiye'de aynı masonluk ilkelerine bağlı iki dernek vardır: Türkiye Büyük Locası'yla Türkiye Fikir ve Kültür Derneği. Birincisi simgesel derecelerin, ikincisi yüksek derecelerin egemen yöneticisidir (bkz. Türkiye'deki Mason Örgütü, sayfa 129).

Türkiye Büyük Locası 16 Aralık 1956'da kurulduktan sonra dış ülkelerin düzenli büyük localarıyla tanışmak için çalışmalarına başladı. Büyük Loca ile Türkiye Fikir ve Kültür Derneği yöneticilerinin beraberce dış obediyanlarla yazışmaları ve karşılıklı ziyaretleri 1973 yılına dek sürdü. 1958'de Hollanda ile Amerika'nın Kansas Büyük Locası'yla kardeşlik ilişkisi kuruldu. Bunu, dünyanın düzenli masonluklarınca yetke (otorite) olarak tanınan beş büyük locayla tanışma çalışmaları izledi. Bir ülkede kurulacak bir büyük locanın düzenli (yasal) sayılması için berat verme yetkisi olan bu localardan İskoçya Büyük Locası'yla 1962'de tanışma sağlandı. Daha sonra New York, Massachussetts, İrlanda, İngiltere Büyük Locaları da Türk masonluğunu düzenli bir kuruluş olarak benimsediler. Bugün Türk masonluğu dünyanın yasal mason kuruluşlarının hemen hemen hepsi ile tanışmış, 101 ma-

son örgütü ile düşünce alışverişi yapan bir düzeye erişmiş, bağımsız ve egemen bir kuruluş olarak dünya masonluğu içindeki seçkin yerini almıştır.

1965 Olayları (*) ve

Süleyman Demirel'in Masonluğu

1965 yılı. Türkiye'deki siyasal partilerden Adalet Partisi Büyük Kurultayı, genel başkan seçimine hazırlanıyor. Bu sırada genel başkan adayının mason olduğu söylentileri parti delegeleri arasında yayılıyor. Genel başkan adayı Süleyman Demirel bunun gerçek olmadığını tanıtlamak yolunu arıyor. Çünkü kamuoyu, genellikle, masonluğu yadırgamaktadır. Bu anlayış, bir siyasal parti başkanının seçimi kazanmasını engelleyebilecek çok güçlü bir nedendir. Bunu pek iyi bilen siyasal parti başkan adayı bu haberi yalanlamak istiyor. Türk Yükseltme Cemiyeti (Mason Derneği) Ankara Şubesi Başkanlığı'na bir mektup yazıyor, Türk Yükseltme Cemiyeti'nin üyesi olup olmadığının bildirilmesini rica ediyor.

Mason Derneği'nin Ankara Ünitesi Büyük Locası bu başvuruya şöyle yanıt veriyor :

14.11.1964

«Sayın Süleyman Demirel,

İsteğinize uyularak yapılan incelemelere göre derneğimizde kaydınızın bulunmadığı anlaşılmıştır.

Saygılarımla.

İkinci Başkan».
(İmza)

Adı geçen siyasal partinin genel başkan adayı, bu

(*) Nafiz Ekemen, Arşivlerimiz İçinde 1965 Olayları, İstanbul 1978, s. 125-286, belge no. 22-69 (47 belge).

belgeyle mason olduğu yolundaki savları çürütüyor ve partisinin genel başkanlığına seçiliyor.

Bir siyasal partinin genel başkan adayına böyle bir mektubun verilmesi masonlar arasında pek büyük bir tepki yaratıyor. Çünkü bu, siyasayla uğraşmayı yasaklayan Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Tüzüğü'ne aykırıdır, ayrıca masonluğun siyasa ile uğraşmama ilkesiyle bağdaşmayan bir tutumdur. Daha önemlisi, mektubuna yanıt verilen siyasal parti başkan adayının mason olduğu bir gerçektir. Bu nedenle tüm localar resmî oturumlarında bu konuyu eleştiriyor, mektup olayından duydukları üzüntüyü Türkiye Büyük Locası'na bildiriyor, soruşturma açılmasını, sorumlunun cezalandırılmasını istiyorlar.

10 Ocak 1965'te merkezi İstanbul'da bulunan Türkiye Büyük Locası Daimî Heyeti (Yönetim Kurulu), Büyük Üstat Dr. Ekrem Tok'un başkanlığında toplanıyor. Olayı incelemek üzere üç kişilik bir soruşturma kurulunun Ankara'ya gönderilmesine karar veriyor.

Olayı inceleyen kurul, 14.3.1965'te düzenlediği raporu Büyük Loca'ya sunuyor. Bu raporu şöyle özetleyebilirim :

1. Söz konusu olan siyasal parti genel başkan adayı, 15.2.1956 gününde Ankara vadisindeki (bölgesindeki) sayın Bilgi Locası'nda tekris (insiyeye) edilerek masonluğa kabul edilmiş, 27.3.1957 gününde de refik (kalfa) derecesine yükseltilmiştir.

2. Adı geçen kişi, Devlet Su İşleri Genel Müdürü olduktan sonra bağlı bulunduğu Bilgi Locası'na devam etmemiş; istifa ettiğini, ya da masonlukla ilişkisinin kesildiğini gösteren bir belge de bulunamamıştır. Bu bakımdan masonluk ailesi içinde imiş gibi görünmektedir.

3. Söz konusu mektup ve ona verilen yanıt «Giren ve Çıkan Yazılar» defterine işlenmemiştir. Bir kardeş, Bölge Kâtipliğinden Türk Yükseltme Cemiyeti antetli bir kâğıt almış, parti başkan adayına verilen yanıtı ikinci başkana imzalatmıştır.

4. Söz konusu olan siyasal parti başkan adayının

Büyük Loca kütüğünde adı yazılı değildir. Bu nedenle mason olmadığı yolundaki düşünceler gerçektir.

5. Ortada bilerek, isteyerek işlenmiş bir suç yoktur. Yapılan «jestler» (raporda «jestler» sözcüğü kullanılmıştır) masonluk ailesini siyasaya karıştırmaktan çok uzaktır. Tam anlamıyla insancıl duyguların (masonluk duygularının demek isteniyor) etkisi altında, karşılıklı yardım amacına yönelik bir kimlik taşımaktadır.

Halit Arpaç, Saffet Rona, Hulusi Selek imzalarını taşıyan bu düşündürücü ve çelişkili rapor, Büyük Loca'nın resmî oturumunda ele alınıyor. Fazilet Locası'nın Türkiye Büyük Locası delegesi bu raporu doyurucu bulmuyor. Mektup olayı sorumluları hakkında gerekli işlemin yapılmasını, kendi locası adına, istemekte direniyor.

Büyük Üstat Dr. Ekrem Tok, Büyük Loca Kâtipliğindeki kütüklerde söz konusu siyasal parti başkan adayı Süelyman Demirel adına rastlanmadığını söylüyor; konunun kapatılmasını, bir daha bundan söz edilmemesini rica ediyor. Konu, o oturumda, kapanmış gibi görünüyor. Ama İzmir, Ankara ve İstanbul'daki localar olayın açıklığa kavuşturulmasını istiyor, gereğinin yapılması için direniyorlar.

Adı geçen siyasal parti genel başkan adayına mason olmadığını belirten mektubun verilışinden dört ay sonra yeni bir gelişme oluyor: Ankara'daki Türkiye Büyük Locası Genel Kurulu toplanıyor. Büyük üstatla Büyük Loca görevlileri seçilecektir. Tartışma konusu olan, siyasal parti genel başkan adayına verilen mektubu imzalayan Ankara Büyük Locası ikinci başkanı Necdet Egeran seçimi kazanıyor. Masonluğun en yüksek katı olan Büyük Üstatlığa seçiliyor.

Bu durum, mektup olayının uyandırdığı hoşnutsuzluğu alevlendiriyor. Erenler Locası, resmî bir oturumda, Büyük Loca seçimlerinin yönetime uygun olmadığını ileri sürüyor, mektubu imzalayan kişinin haysiyet kuruluna verilmesini istiyor.

İzmir vadisi (bölgesi) localarının muhterem üstatları (başkanları) da toplanarak bu konudaki görüşlerini birer

raporla Büyük Loca'ya bildiriyorlar. Onlara göre de siyasa karışmış bir insana mason olmadığı yolunda belge verilmesi, masonluğu siyasa çatışmalarının kucağına sürüklemek demektir. Masonluk ise siyasa ile uğraşmayı kesin olarak yasaklamış bir düşün ve kültür kuruluşudur. Bu bakımdan olay, kardeşler arasında kızgınlık yaratmış, şikâyetlere yol açmıştır. Masonluk ailesi içindeki sevgi düzenini sarsacak, ayrılık yaratacak bir durum başgöstermiştir. Büyük Üstad'ın böyle bir sanı altında görevini sürdürmesi, masonluk çalışmalarının gönül rahatlığı içinde yürütülmesine engeldir.

İzmir locası ve simgesel locaların Türkiye Büyük Locası'ndaki delegeleri de toplantılar düzenliyor; tıpkı görüşleri, loca kararı olarak, Büyük Loca'ya sunuyorlar.

Bunlara başka localar da katılıyor: Şefkat, İrfan, Gönül, Hürriyet, Sevgi locaları; Ülkü, Erenler, Delta, İdeal, Devrim locaları mektup olayını kınıyor ve Büyük Loca Umumi Heyeti'nin (Genel Kurul'un) toplantıya çağırılmasını istiyorlar.

Türkiye Büyük Locası üzerinde egemenlik kurmak isteyen Türkiye Yüksek Şûrası'nın tepkisi ise çok sert ve düşündürücüdür: Yüksek Şûra, Büyük Loca'ya gönderdiği mektupta, seçimlerin yönetime uygun yapılmadığı, masonluk ilkelerine uyulmadığı yolunda locaların şikâyetle bulunduklarını belirtiyor, bu durumun düzeltilmesini ve sonucunun Yüksek Şûra'ya bildirilmesini istiyor.

Türkiye Yüksek Şûrası Hâkim ve Büyük Âmiri Hazım Atıf Kansu ile Büyük Genel Kâtip ve Büyük Şansölye Muhittin Osman Omay'ın imzalarını taşıyan bu mektup, Yüksek Şûra ile Büyük Loca arasında yapılmış bulunan konkordatoya (anlaşmaya) aykırıdır. Çünkü 1 Kasım 1909'da iki taraf arasında yapılan anlaşmaya göre bu iki mason gücü hukuk bakımından eşit ve bağımsızdırlar, birbirlerinin işlerine karışma hakları yoktur. Bu durum 25 Kasım 1931'de yapılan ikinci bir anlaşma ile de perçinlenmiştir. Ayrıca o zaman yürürlükte olan Türkiye Büyük Locası Anayasası'nın dördüncü maddesine göre, «Türkiye Büyük Locası, Türkiye sınırları içinde Türk ma-

sonluğunun biricik salt egemen gücüdür. Franmasonluğun yönetimini ve denetleme gücünü kendinde toplayan en yüksek başvurma yeridir».

Bu görüşün bilinci içinde olan Türkiye Büyük Locası, Yüksek Şûra'nın mektubuna verdiği yanıtta, Yüksek Şûra'nın hukuksal durumunu açıklıyor :

«Türkiye Özgür ve Kabul Edilmiş Masonları Türkiye Büyük Locası Anayasası'na göre, Yüksek Şûra, Büyük Loca'nın yönetim ve denetimine karışamaz. Masonluk içindeki kargaşa doğal değildir. Çünkü seçimler yöntemine uygun biçimde yapılmıştır. Mektup olayında bir art düşünce, ya da siyasa söz konusu olamaz. Büyük Loca, Yüksek Şûra ile el ele vererek, birlik ve beraberlikle Türk masonluğunu daha mutlu günlere erdirmek istiyor, dış obediyanlarla tanışarak dünya masonluğu içindeki onurlu yerine oturmaya çalışıyor.

Türkiye Yüksek Şûrası 1861 yılında düzenli olarak kurulmamıştır. Bu nedenle, Büyük Loca'yı yıkmak, ona dayanan Yüksek Şûra'nın da yıkılması sonucunu doğurur. Yüksek Şûra'nın değerli üyeleri olan siz kardeşlerimizin kendilerine düşen görevi yerine getireceklerine inanıyoruz...», yolunda yanıtlar veriyor.

Büyük Loca, Yüksek Şûra'ya yazdığı bu konuyla ilgili tüm yazılarda masonluk yöntem ve geleneğine uygun bu nazik üslûbu kullanıyor. Ayrıca, sözlü ilişkileri kardeşçe sürdürüyor, Yüksek Şûra ile uzlaşma yolları arıyor. Buna karşın Yüksek Şûra sert tutumundan ve isteklerinden vazgeçmiyor.

Bu durum karşısında Büyük Loca masonluk içindeki uzlaşmazlığı yeniden dikkatle inceliyor. Konuya çözüm bulmak için resmî bir toplantı yapıyor. Bu toplantıda görevlilerin olayı değerlendirmelerini şöyle özetleyebilirim :

Kaynaşma doğal değildir. Ricalarla, buyruklarla, tüzüklerle çözülebilecek bir problem olmaktan çıkmıştır. Bunun iki ana nedeni vardır: Biri, localardaki kaynaşma; ikincisi, Türkiye Yüksek Şûrası'nın, Türkiye Büyük Locası'nın işlerine karışma isteği, üstünlük hevesidir.

Localardaki kaynaşmanın kökeninde mektup olayı yatmaktadır, ama ana neden bu değildir. Çünkü Büyük Loca'nın yaptığı incelemelere göre, kendisine mektup verilen siyasa adamının İstanbul ve Ankara'daki kütüklerde adına rastlanmamıştır. 1909-1935 yılları arasında uykuya giren Büyük Maşrık'ın ve ona bağlı locaların da Büyük Loca'da kütükleri yoktur. Kaynaşmanın temel nedeni siyasayla ilgili particiliktir. Bunun yanında, kişisel çıkarları olan bazı kişilerin baskıları yüzünden doğan gruplaşmalar da söylenebilir. Bu, masonluk bakımından acı verici bir olaydır.

Yüksek Şûra'nın, Büyük Loca'nın işlerine karışması ise yeni değildir. Yüksek Şûra ile konkordato (anlaşma) yapıldıktan sonra hazırlanan Yüksek Şûra Tüzüğü, anlaşma ilkelerine göre değiştirilmemiş, bu bakımdan Büyük Loca'nın bağımsızlığı «sözde kalmış»tır.

Büyük Loca bu doğru teşhisi koyduktan sonra şöyle bir karara varıyor: Türk masonluğunu içine yuvarlandığı bu düzensizlikten, bu «çekişme»den kurtarmak gerekir. **İzlenecek yol, masonluğun genel kuralı olan «akıl ve sağduyu rehberimiz olsun» özdeyişinin gösterdiği yoldur.** Yapılacak iş, görevlerimizden ayrılmak, yerlerimizi başka kardeşlere bırakmak, barışı ve kardeşliği, her zaman olduğu gibi, egemen kılmaktır.

Büyük Üstat Necdet Egeran, Büyük Daimî Heyet'in (yönetim kurulunun) oybirliğiyle verdiği «görevden bağışlanma kararı»nı uyguluyor. Türkiye'deki tüm localara gönderdiği «Allahaismarladık» mektubuyla Büyük Daimî Heyet'in istifa ettiğini bildiriyor. Büyük Loca Umumi Heyeti'ni (Genel Kurul'u) toplantıya çağırıyor; 5 Aralık 1965 günü yapılacak toplantıda seçimin yenileneceğini bildiriyor. Kendisi de masonluktan istifa ediyor.

Büyük Üstad'ın istifasını, bağlı bulunduğu Ankara vadisindeki (bölgesindeki) sayın Bilgi Locası kabul etmiyor. Büyük Üstat, locasının ricası üzerine istifasını geri alıyor.

5 Aralık 1965 günü Büyük Loca genel kurulu Büyük Üstat Dr. Necdet Egeran'ın başkanlığında toplanıyor. Kar-

deŖçe bir hava içinde yapılan gizli oyla seçim sonunda büyük üstatlığa Hayrullah Örs seçiliyor. Necdet Egeran, yeni büyük üstadı kutluyor ve isat ediyor. Ardından yeni Büyük Kurul görevlileri seçimi yapıyor.

Böylece, masonluğun kendine özgü hoşgörüsü ve kardeş sevgisiyle sular duruluyor; masonluk, «nur ve zi-ya» saçan akışını sürdürüyor.

TÜRKİYE'DEKİ MASONLUK ÖRGÜTÜ

Türkiye masonlarının bağlı oldukları iki kuruluş vardır: Biri, Türkiye Büyük Locası; öteki, Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'dir. Türkiye Büyük Locası, ilk üç derece üzerine (çırak, kalfa, usta dereceleri) çalışan locaları yönetir. Bunlara simgesel (sembolik, remzî), localar denir. Türkiye Fikir ve Kültür Derneği, dördüncüden otuz üçe kadar olan derecelerin (felsefe dereceleri) yöneticisidir.

Türk masonluğunun bağımsız bu iki birimi kendilerine bağlı atölyelerin (locaların) buyrukçusu olan iki mason gücüdür.

1. Türkiye Büyük Locası Örgütü

Franmasonluğun temel taşları olan localar, Türkiye Fikir ve kabul edilmiş masonlar Büyük Locası'nı kurmuşlardır. Localar masonların çalıştıkları özerk kuruluşlardır. Türkiye Büyük Locası şu üyelere oluşur :

- 1 — Eski Büyük Üstatlar,
- 2 — Bir önceki büyük sekreter ve büyük hazine emini,
- 3 — Türkiye'deki localardan her birinin serbest ve gizli oyla seçtikleri üçer delege.

Bunların en az üç yıldanberi üstat derecesinde bulunan eylemli üyeler olmaları gerekir.

Türkiye Büyük Locası, kendi üyeleri arasından «Büyük Kurul»u seçer. Büyük Kurul'da şu görevliler bulunur :

1. Büyük üstat (Türk mason örgütünün genel başkanı),
2. Bir önceki büyük üstat,
3. Büyük üstat yardımcısı,
4. Büyük birinci nazır,
5. Büyük ikinci nazır,
6. Büyük sözcü (Hatip),
7. Büyük sekreter, .
8. Büyük hazine emini (haznedar),
9. Büyük kesedar (hasenat emini),
10. Büyük birinci muhakkik,
11. Büyük ikinci muhakkik,
12. Büyük tören üstadı,
13. Büyük ikinci tören üstadı,
14. Büyük kutsal kıtap emini,
15. Büyük sancaktar,
16. Büyük koruyucu,
17. Büyük gözcü.

İki yıl için seçilen Büyük Kurul, Türkiye Büyük Locası'nın yürütme organıdır. Masonluğun yönetimiyle ilgili işlemleri yapar, Büyük Loca adına gerekli gördüğü kararları alır ve uygular. Büyük Loca'nın kararını gerektiren işlemler olursa ilk toplantıda Büyük Loca Genel Kurulu'na sunar. Genel Kurul yılda bir kez ocak ayında toplanır.

Büyük Üstad'ın uygun bulduğu kararlar büyük sekreterce imzalanarak tüm localara bildirilir.

Büyük Üstat, masonluk örgütünün genel başkanı ve en büyük üstadıdır. Türkiye Büyük Locası'na bağlı tüm kuruluşların ve locaların doğal üyesidir. Loca toplantılarına, kurullara, komisyonlara, gerekli görürse, başkanlık eder. Tüm masonluk kuruluşlarını denetler, gerekli kararları alır ve uygular. Masonluğun eski düzeninin, yöntem ve geleneklerinin koruyucusu, masonluğun kendisine verdiği yetkilerin ve ayrıcalıkların sahibidir ve kendisinden üstün bir yetke (otorite) yoktur.

Türkiye'de mason locaları Ankara, İstanbul, İzmir, Bursa, Manisa, Adana illerinde toplanmıştır. Merkezi İstanbul'dadır. Merkez dışındaki vadilerde (bölgelerde) yönetimi ko-

laylaştırmak ve ahengi sağlamak için Bölge Büyük Mahfilleri kurulmuştur.

Bölge Büyük Mahfilleri, o bölgede bulunan locaların sayın statları (başkanları) ile birinci ve ikinci nazırlardan oluşur. Bölge Büyük Mahfilleri, yılda bir kez toplanarak aralarından bir bölge büyük üstadı ile altı kişilik bir Bölge Yönetim Kurulu seçerler. Gerekli kararları kendi kuruluşları içinde verirler. Böylece merkezle olan ilişkileri aksamaksızın sürer.

Bölge seçimleri Büyük stad'ın onaylamasından sonra geçerli olur.

2. Türkiye Fikir ve Kültür Derneği (Yüksek şûra)

Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'nin merkezi İstanbul'dadır. Dernek, «Yüksek şûra» adı verilen «Merkez Yönetim Kurulu»na yönetilir. Bu kurulun başkanı, yüksek derecelerin en büyük egemen buyrukusudur (Hâkim Büyük mir).

Bir masonun Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'ne kabul edilebilmesi için Türkiye Büyük Locası'na bağlı bir locanın yesi olması gerekir. Üstat derecesinde iki yıl kıdemi olan bir mason, isterse, dernek üyelerinden  stadın önerisiyle felsefi dereceye yükseltilebilir. Bu durumda, hem yesi bulunduğu locanın, hem de yükseltildiği derecenin çalışmalarına katılır. Kendi derecesinin üstündeki toplantılara katılma yetkisi yoktur.

Fikir ve Kültür Derneği'nin amacı, «yeleri (*) arasınd a sevgiyi ve kardeşlik duygularını geliştirmek; bilim, fikir, ahlâk ve felsefe açısından kültürlerini genişletmek; yasalara bağlı, gelenek, görenek, din ve mezhep inançlarına saygılı, fikir ve vicdan özgürlüğüne açık, hoşgrl, örnek ve sadık bir yurttaşlık sevgisi yaratmak; yardımlaşma bilincinin bilimsel ve insancıl ilkelere uygun bir ni-

(*) Türkiye Fikir ve Kültür Derneği Statüsü, İstanbul 1968, s. 1, madde 02.

tölikte gelişmesi için hayır işlerinde olumlu ve örnek girişimleri özendirme gibi toplumsal olumlu istekler üzerinde tek tek ve elbirliğiyle çalışmaktır».

Derneğin yönetim örgütü üç birime dayanır :

- 1. Genel Kurul,**
- 2. Yönetim Kurulu,**
- 3. Merkez ve şubelerdeki gruplar ve kollar.**

Genel Kurul şu üyelerden oluşur :

- a. Yüksek Şûra (Merkez) Yönetim Kurulu üyeleri),**
- b. Şube Yönetim Kurulları başkanları,**
- c. Grup başkanları,**
- ç. Her koldan seçilen iki delege.**

Bu üyelerden oluşan Genel Kurul, her üç yılda bir, yılın ilk üç ayı içinde düzgülü (normal) olarak toplanır, dernek yönetim kuruluunu seçer. Dernek tüzüğünün değiştirilmesi, yönetim programının hazırlanması, dernek hesaplarının incelenmesi gibi konular üzerinde karar verir. Yönetim Kurulu'nun üye sayısı 7-9; görev süresi üç yıldır. En az, ayda bir kez toplanır. Kendi üyelerinden bir başkan, bir başkan vekili, bir genel müfettiş, bir genel sekreter, bir tüzük sözcüsü ve bir sayman seçer.

Yönetim Kurulu derneği temsil eder.

Dernek merkezinde üç grup vardır :

1 — 33 üncü dereceli gruba Yüksek Şûra denir. Derneğin Yönetim Kurulu Yüksek Şûra'nın eylemli üyeleri arasından seçilir.

2 — 32 nci dereceliler, Yüksek Danışma Divanı'nı oluştururlar.

3 — 31 inci derecelilere Haysiyet Divanı adı verilir.

Dernek Yönetim Kurulu (Yüksek Şûra) başkanı, tüm yüksek derecelerin genel başkanıdır (Hâkim Büyük Âmir).

Derneğin Ankara ve İzmir'de şubeelri vardır. Merkez ve şubeler, üyelerinin sayısına ve kıdem durumuna göre gruplara ve kollara ayrılmıştır. Örneğin, Akasya, Dirlik Erdem grubu 4-9-14 üncü kollar, gibi. Grup başkanları 0 gruba bağlı kolların (derecelerin) de başkanlarıdır.

Grup yöneticileri, Merkez Yönetim Kurulu'nun kararıyla göreve başlarlar.

Derneğin kurucuları, aşağıda adları yazılı olan on kişidir :

01. Mehmet Ali Haşmet Kırca, eğitim doktoru;
02. Ekrem Tok, tıp doktoru;
03. Yakup Çelebi, tıp doktoru;
04. Arif T. Anıl, tıp doktoru,
05. Mukbil Gökdoğan, Teknik Üniversite Prof. Dr.;
06. Ertuğrul Kemal Eyüboğlu, y. mühendis;
07. Alâeddin Mizanoğlu, tüccar;
08. Mesut Gün, inşaat y. mühendisi;
09. Zühdi Berk, Prof. tıp doktoru;
10. Lütfi Sabri Serinken, tıp doktoru.

Bugün Türkiye’de Türkiye Büyük Locası’na bağlı 61 loca ve 4289 eylemli mason vardır (1 Ocak 1981’de) locaların illere göre dağılımı şöyledir :

İli	Loca Sayısı (*)	Üye Sayısı
İstanbul	33	2402 (*)
Ankara	18	1187
İzmir	10	659
Bursa	1	41
Adana	1	
Toplam	63	4289

Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Üstatları (Büyük Loca Başkanları) ()**

01. Talât Sâî (Sadrazam Talât Paşa, 1909-1912);
02. Mehmet Ali (Deniz albayı, doktor, 1912-1915);
03. Faik Süleyman (Ordu komutanı, 1915-1918);
04. Dr. Rıza Tevfik, (Felsefeci ve özan, 1918-1921);

(*) 1986’da loca sayısı 77, üye sayısı 6000 kadardır.

(**) Erbudak Macit, Erman Sahir, Gökdoğan Mukbil, Örs Hayrullah; Masonluk Üzerine, s. 29.

05. Besim Ömer Paşa (Prof. Dr., 1921-1924);
06. Servet Yesarî (Yargıtay başkanı, 1924-1927);
07. Edip Servet (Hukukçu, 1927-1930);
08. Mîm Kemal Öke (Prof. Dr., 1930-1933);
09. Muhittin Osman Omay (Bankacı, 1933-1935);
10. Mustafa Hakkı Nalçacı (Prof. Dr., 1933 ve 1951-1953);
11. Dr. Fethi Erdèn (1953-1955);
12. Ahmet Salih Korur (Başbakanlık müsteşarı, 1956-1960);
13. Kemalettin Apak (Müsteşar, 1960-1962);
14. Dr. Ekrem Tok (1956 ve 1963-1965);
15. Necdet Egeran (Y. mühendis, 1965);
16. Hayrullah Örs (Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü, 1965-1973);
17. Nafiz Ekemen (Avukat, 1973-1979);
18. Halit Arpac (Sanayici, 1980-1981);
19. Dr. Şekür Okten (1981-1986);
20. Cavit Yenicioğlu (Emekli General, 1986-1988);
21. Prof. Mimar Sayın (X), 1988.

Türkiye Fikir ve Kültür Derneği (Türkiye Yüksek Şûrası) Başkanları (Hâkim Büyük Âmirleri):

01. Prens Sait Halim Paşa (1861);
02. Prens Aziz Hasan Paşa (1909-1914);
03. Dr. Mehmet Ali (Deniz albayı, 1917-1925);
04. Takiyüddin Fikret (Doktor, milletvekili, 1926-1927);
05. Fuat Hulusi Demirelli (Yargıtay başkanı, 1928-1931);
06. Mustafa Reşat Mimaroglu (Danıştay başkanı, 1931);
07. Servet Yesari (Yargıtay başkanı, 1932);
08. Dr. İsmail Hurşit Gün (1933-1936);
09. Dr. Nurettin Ramih (1936);
10. Mîm Kemal Öke (Prof. Dr., 1948-1954).
11. Fuat Hulusi Demirelli (Yargıtay başkanı, 1955; ikinci kez);
12. Hazım Atıf Kuyucak (Ekonomi profesörü, 1956-1966);

13. Dr. Ekrem Tok (1967-1970);
14. Ertuğrul Kemal Eyüboğlu (Y. mühendis, 1971-1975);
15. Mukbil Gökdoğan (Teknik Üniversite Profesörü, y. mühendis, 1975-1984);
16. Prof. Dr. (Ceza Hukuku) Sayın (X), 1984.

Ünlü Türk Masonları (*)

Türk düşün (fikir) yaşamında seçkin yerleri olan masonların bellibaşlılarını tanımak yararlı olur kanısındayım. Kemalettin Apak'ın Türkiye'deki Masonluk Tarihi'nde, ilk Türk masonu olarak iki ünlü kişi gösteriliyor: 1727'de Türkiye'de ilk basımevini kuran İbrahim Müteferrika ile Yirmisekiz Çelebi Zade Sait Efendi (Paşa; 1755'te sadrazam). Bunlara şu ünlüleri ekleyebiliriz :

Osmanlı Padişahı Murat V (1840-1904; tahta çıkışı 1876).

Mehmet Reşat V devrinde dört kez şeyhülislâmlık orununa getirilen Şeyhülislâm Musa Kâzım Efendi.

Koca Reşit Paşa (1800-1858; Tanzimat Devri sadrazamlarından).

Mehmet Emin Âli Paşa (1815-1871; sadrazam).

Keçeci Zade Mehmet Fuat Paşa (1815-1869; sadrazam).

Tunuslu Hayrettin Paşa (1820/21-1890; sadrazam).

Ahmet Vefik Paşa (1821-1891; sadrazam ve yazar).

Midhat Paşa (1822-1844; sadrazam, özgürlük kahramanı).

İbrahim Hakkı Paşa (sadrızam).

Hobart Paşa (1822-1886; İngiliz amirali, 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşında gösterdiği yararlıktan ötürü 1881'de Osmanlı müşiri [mareşali] rütbesi verilen).

(*) Hayrullah Örs, Suha Umur, Bazı Meşhur Masonlar adlı fasıkül.

Gazi Osman Paşa (1832-1890; Plevne kahramanı ve mabeyn müşiri, [mareşali]).

Ethem Pertev Paşa (1824-1873; devlet adamı ve edebiyatçı).

Talât Paşa (1874-1921; Osmanlı Devleti'nin son sadrazamlarından).

Hüseyin Cemil Paşa (1830-1890).

Fuat Paşa (Deli Fuat Paşa) (1835-1931; müşir [mareşali]).

Şinasi (1826-1871; Tanzimat Edebiyatının kurucusu olan büyük fikir adamı)..

Ziya Paşa (1825-1880); Tanzimat Edebiyatı'nın ünlü ozanı).

Namık Kemal (1840-1888; Tanzimat Edebiyatı'nın büyük düşün adamı, vatan şairi).

Ali Suavi (1837-1877; gazeteci, Abdülhamit II devri düşünürlerinden).

Cemal Paşa (1872-1922; Bahriye Nazırı, Birinci Cihan Savaşı'nda dördüncü ordu komutanı)

Ziya Gökalp (1875-1924; Türkçülüğün felsefesini yapmış olan büyük düşünür).

Ahmet Rasim (1864-1932; ünlü yazar).

Mehmet Emin Yurdakul (1869-1944; ulusal ozan).

Cavit Bey (1875-1926; Maliye Nazırı).

Rıza Tevfik Bölükbaşı (1869-1949; ozan ve felsefeci).

Hüseyin Cahit Yalçın (1867-1942; Edebiyat-ı Cedide'nin ünlü yazarlarından, gazeteci).

Ahmet Emin Yalman (1881-1972; ünlü gazeteci).

Dr. Adnan Adıvar (1885-1955; bilim adamı ve yazar).

Reşat Nuri Güntekin (1886-1956; öğretmen, değerli romancı ve oyun yazarı).

Mustafa Şekip Tunç (1886-1958; psikoloji profesörü).
Bekir Sami (1865-1933; dışişleri bakanı).

Kâzım Karabekir Paşa (Türk Kurtuluş Savaşı'nın (1919-1923) en büyük komutanlarından).

Rüşen Eşref Ünaydın (1892-1959; ünlü yazar).

İbrahim Necmi Dilmen (1889-1945; Türk Dil Kurumu

Genel Yazmanı; öğretmen, avukat, milletvekili ve yazar yönleriyle seçkin bir insan).

Namık İsmail (1890-1935; ressam, Güzel Sanatlar Akademisi Müdürü).

Ömer Rıza Doğrul (Din bilgini ve dinsel yapıtlar yazarı).

Nurettin Artam (1900-1958; öğretmen ve yazar).

Mithat Cemal Kuntay (1885;1956; hukukçu, şiir, roman, oyun, inceleme türlerinde yapıtları olan yazar.

Şeyhülislâm Hayrullah Efendi, Hulusi Demirelli, Refet Paşa, Ali İhsan Sabis (Sabis Paşa), Dr. Salim Ahmet Çalışkan, Dr. Besim Ömer Paşa, tıp profesörü Neşet Ömer, Hoca Mesut Efendi, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, tıp profesörü Fahrettin Kerim Gökay, Dr. Şükrü Hâzım Tiner, Dr. Behçet Uz, Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati, Dışişleri Bakanı Selim Sarper, Güzel Sanatlar Akademisi profesörlerinden 5 ciltlik Sanat Ansiklopedisi yazarı Celâl Esat Arseven, General Kâzım Özalp, Dışişleri Bakanı Tefik Rüştü Aras, Atatürk'ün yaveri Cevat Abbas, Muhtetin Üstündağ, Selim Sırrı Tarcan, Eğitimci Hayrullah Örs, Avukat Nafiz Ekemen, Dr. Şekür Ökten gibi pek çok değerli insan masonudur.

Mason, Tanrısal varlığa inanan, tüm dınlere saygılı, yurduna ve insanlığa yararlı olmayı en büyük görev bilen ahlâklı ve erdemli insandır. Bunu yinelemekle bu insanların ve bugün binlerce aydının Türk masonluk ailesine karışmış olmasının nedenini anlatmak istiyorum.

MASONLUK SÖZLÜĞÜ

— A —

ARON (Harun): Musa Peygamber'in ağabeyi, ilk başrahip.

abadon: Yok etme.

Abiram (Abi-Ramah): Kral Süleyman mabedini yapan büyük mimar Hiram'ı öldüren üç kalfadan birinin adı.

açık göğüs: İçtenliğin simgesi.

Adonai: Dördüncü derecedeki masonların tanınmak için kullandıkları kutsal sözcük.

Adon Hiram: Kral Süleyman'ın (İ.Ö. 960) yaptırdığı Kudüs mabedinin mimarı.

agap: Tekris, isat, tönüblanş gibi törenlerden sonra düzenlenen şölen, kardeş sofrası.

Agreje: Yüksek Şûra toplantılarına kabul edilen, fakat oylamaya katılamayan 33. derecedeki masonlara verilen san (**unvan**).

ahitop: İyilik kardeşi, Usta derecesindeki masonların tanışma işareti.

akasya dalı: 1. İlkçağlarda güneşin simgesi. 2. İnsanların özgürlüğe ve ışığa kavuşacaklarının simgesi. 3. Adalet ve gerçek uğruna yılmadan çalışma.

akıl ve hikmet: 1. (Sözlük anlamı) akıl ve sağduyu. 2. Mason mabedinin ortasına yerleştirilmiş üç şamdandan birinin adı: buluş ve icat simgesi.

aktifler: Yüksek Şûra üyelerine verilen ad.

aktif aletler: Çekiç, çekül, cetvel.

alâmet: Masonların locaya girerken kuşandıkları beyaz önlük, beyaz eldiven, kordon ve benzeri nişanlar, süsler.

alçı: (Mason sofrasında) şeker.

alkış: El çırpma. Masonlukta, çalışılan dereceye göre üç, ya

da daha çok kez el çırttıktan sonra «Hüzel!» (Yaşasın kral!) sözcüğünü hep bir ağızdan söylemek.

A.M.İ.: Uluslararası Mason Birliği'nin simgesi.

âmi' aza: Loca çalışmalarına katılan, yükümlülüklerini yerine getiren ve ödeneğini ödeyen üye.

âmin: Tanrı kabul etsin.

âmir-i hâkim-i âzam: Yüksek Şûra başkanı, hâkim büyük âmir.

anahtar (ucunda fildişi asılı): Giz saklamanın, ketumiyetin, dilini tutmanın simgesi.

Anderson Yasası: 1717'de Londra Büyük Locası'nın kabul ettiği, 1723'te yayımlanan masonluk yasası.

ant içmek: Masonluğun ilkelerine bağlı kalacağına, gizlerini saklayacağına kutsal kitaplar ve onur üzerine yemin etmek.

areopaj: Masonluğun 19-30'uncu dereceleri arasında çalışma yapan atölyeler (felsefe locaları).

arı kovarı: Çalışkanlık ve yapıcılık.

arşiv - kitaplık memuru: Locanın kitaplarının ve arşivinin korunmasından sorumlu kimse.

ashab-ı matraka (mitraka): Şimsirden yapılmış iki başlı çekiç. Locada elinde çekiç bulunan üç yetkili: Sayın Üstatla birinci ve ikinci nazırlar.

ateş: 1. Mason şölenlerinde «içelim» çağrısı. 2. Yakıp kül eden bencillik. 3. Tekris, inisiasyon. 4. Ruh.

atölye: Mason locası, mahfil, çalışma yeri.

avadanlık: Gönye, pergel, düzec, kaldıraç gibi yapıcılıkta kullanılan aletler.

ay: Locanın doğu duvarındaki ışıktandırılmış hilâl. (Eski mason ritüellerinde) Kâtip.

ayna: İnsanın kendini düzenlemede kendisinden başka yardımcı olamayacağının simgesi.

— B —

«B» Sütunu: 1. Tevrat'a göre, Süleyman mabedindeki iki sütundan birinin adı olan Boaz (kuvvet)in ilk harfi. 2. Zamanımızda mason locasındaki iki sütundan biri. 3. Birinci nazırın simgesi ve oturduğu kürsünün bulunduğu yer.

bağnazlık: Düşünce körlüğü.

bakır: Lüks.

balta: Emek, yapıcılık.

barut: (Mason sofrasında) şarap, bira, su.

begoalkol: Dokuzuncu derecenin tanınmak için kullanılan mürur (geçiş) sözcüğü.

Ben-Akar: Kral Süleyman mabedini yapan mimar Hiram'ın katillerinden birinin saklandığı mağara.

beş: Beş köşeli yıldız, ışık saçan yıldız.

beyaz: Masonluğun en yüksek derecesi olan 33. derece, Yüksek Şûra.

beyaz oy: Skrüten kutusuna beyaz bilye atılarak belirtilen olumlu oy.

Bibl: Bir arada basılmış Tevrat ve İncil, Kutsal Kitap.

(BOAZ): 1. Tevrat'a göre Süleyman mabedinde, önünde çıkaraklara ücret verilen sütun. 2. Mason locasındaki iki sütundan soldaki «B» sütunu. 3. Çırak derecesinin tanışmak için kullanılan kutsal sözcüğü.

bölge mahfilleri: Mason derneğinin merkezi dışındaki bölgelerde locaların sayın üstatlarıyla birinci ve ikinci nazırlarından oluşan kurul.

buhurdan: Sevgi ateşiyle yanıp tüten gönül.

bul: Oylamalarda oy kutusuna atmak için kullanılan beyaz ve kırmızı bilyeler.

Büyük Işık: Yol gösterici Kutsal Kitap, İncil.

Büyük Daimi Heyet: (Eski) Türkiye Büyük Locası'nın üyeleri arasından seçtiği yürütme organı, Büyük Kurul.

Büyük Kolej: Büyük Loca, Büyük Mahfil.

Büyük Loca: Türkiye'deki tüm locaların delegelerinden oluşan genel kurul.

Büyük Maşık: 1 Ağustos 1909'da kurulmuş olan Büyük Mahfil, Gran Orıyan.

Büyük Mimar Üstadı: Masonluğun 12. derecesinde bulunanlara verilen san (unvan).

Büyük Mulfettiş Kumandan: Yüksek Haysiyet Kurulu'nu oluşturan 31. derecedeki masonlara verilen san.

Büyük Seçilmiş Kados Şövalyest: 30. derecedeki masonlara verilen san.

Büyük Umumi Heyet: Türkiye Büyük Locası'nın eski adı.

Büyük Üstat: Büyük Loca başkanı. Masonluğun en büyük otoritesi.

celse: Oturum, bir locanın resmi toplantısı.

cetvel: 1. Ruh. 2. Bir işi başarmak için zamanı iyi kullanma.
3. Doğruluk, yöntem, yasa.

chesed: 1. İyilik. 2. Mason locasının hasenat emini.

chochmah: Akıl ve bilgelik (mason locasının sözcüsü).

cıva: 1. (eski) «Simya»daki büyütlü taşın üç ilkesinden biri (cıva, tuz, kükürt). 2. Ilımlılık, itidal.

cilâlı taş: (Küp biçiminde) Kalfa masonlarda, çalışmalarında güzelliği bozan kusurlardan kaçınmak için çaba harcamanın simgesi.

çakmak: Uygarlığı yaratan ateşin simgesi.

çalışma zamanı: (Masonlukta, simgesel olarak) Gün ortasından gece yarısına kadar olan zaman.

çekic: 1. (Kalemle birlikte) Taş yontmaya yarayan alet. 2. Uygulamada irade. 3. Zorlukları yenmeyi sağlayan fiziksel güç.

çekic altı etmek: Loca başkanının, kendisine verilen yetkiye dayanarak, bir konuyu gündeme koymaması, kapatması.

çekül: Masonlukta iyilik mabedini kurmakta kullanılan alet. Yargıda doğruluk.

çelik tak: Locada bir onur konuğunun altından geçerek yerine oturması için, masonların kılıçların uçlarını birbirine birleştirerek oluşturdıkları tak.

çıplak diz: Alçakgönüllülüğün simgesi olarak, masonluğa alınma töreninde adayın diz kapağına kadar pantolonunun sıvanmasıyla çıplak bırakılan diz.

çırak: Masonluğun ilk basamağı olan birinci derece üzerinde çalışan mason, müptedi.

çimento: (Mason sofrasında) Hardal.

dahili muhafız: Koruyucu. Çalışma sırasında loca kapısının iç yönünde elinde bir kılıçla oturan görevli.

darbe: Vuruş; masonluğun her derecesinde sayısı değişen el çıpma, alkış.

âefne dalı: Tutkuları yenme; barış.

dehbir: Üçüncü dereceye (usta derecesi) yükseltme töreninde mason mabedinin siyah bir tüelle ayrılan iki bölümünden biri, Hiram'ın simgesel olarak dirildiği bölüm (bkz. Hiram).

delta (Işıklı delta): Mason mabedinin (locasının) doğu duvarında, ışıktandırılmış üçgen içindeki Yunanca harf, ya da göz; aklın simgesi.

demir: Öfke, hınç.

derece: Masonlukta birinciden başlayıp otuz üçüncüye dek yükselen aşama basamakları.

disiplin: Masonlukta sevgi, saygı ve hoşgörüyü dayanan, hiçbir kuruluştaki görülmeyecek ölçüde sıkıdüzen.

divan: Masonluğun 27. derecesinde mason mabedine (locasına) verilen ad.

doğu: Mason locasında sayın üstadın ve yüksek dereceli üstatların oturduğu yön.

Doğu Şövalyesi: Masonluğun 15. derecesinde olanlara verilen san.

Doğu ve Batı Şövalyesi: Masonluğun 17. derecesinde olanlara verilen san.

Dokuzların Seçilmiş Üstadı: 9. derecedeki masonlara verilen san.

dört öğe: (Eski) Simyada, mason adayını tinsel bakımdan temizlemek için benimsenmiş dört eleman: Hava, su, toprak, ateş.

Dul Kadın: Kral Süleyman mabedini yapan, masonların büyük üstadı Hiram'ın annesine verilen ad. (Efsaneye göre Hiram dul bir kadının oğluymuş).

Dul Kadın'ın çocukları: 1. Tüm masonlar. 2. Bakire bir varlık olarak düşünülen doğanın çocukları. 3. Büyük dul İzis.

dul kesesi: Her resmi toplantı sonunda, yoksullara verilmek üzere, masonların içine sadaka koydukları kese (yardım ve eğitim kesesi).

düsturlar (formüller, deyimler): Düşünce, söz, eylem: İyi düşünmek, gerçeği söylemek, iyi yapmak.

düşünme hücresi: Mason adayının, kabul töreninden önce, kendi benliğiyle karşı karşıya kalıp düşünmesi için alındığı odacık.

düşünsel mason: Düşün işçisi mason.

düzeç: (Mason locasında) 1. Toplumsal eşitlik. 2. Bilginin yerinde kullanılması.

düzenli duruş: Ayağa kalkıp çalışılan derecenin işaretini vererek yapılan saygı duruşu.

düzensiz (gayri muntazam): Loca çalışmalarına devam etmeyen, ya da yükümlülüklerini yerine getirmeyen mason.

— E —

Ekmek: (Düşünme hücresinde, su testisiyle birlikte,) sade bir yaşam gereği.

Ekosizm (İskoççuluk): Öğretisi Fransa'da oluşan Fransız masonluğunun özelliği.

Eksper: Muhakkik, loca çalışmalarının güven içinde yürütmesini sağlayan görevli, araştırmacı.

Eldiven (beyaz eldiven): Kral Süleyman mabedini yapan Hiram'ın üç kalfa tarafından öldürülmesine masonların katılmadığının simgesi: Suçsuzluk, temizlik.

Emerit: Emekli mason (eski aktif); 33. derecesinin son basamağına gelmiş masonlara, kendi isteği üzere, verilen san.

Envar (Işıklar): Locada birinci derecede yetkili beş görevli: Sayın Üstat, I. ve II. Nazırlar, hatip, kâtip.

Envar-ı hamse (Beş ışık): Envar adı verilen beş görevli.

Envar-ı selâse (Üç ışık): Sayın Üstat'la I. ve II. Nazırlar.

Eriştirme töreni: Masonluğa kabul töreni (tekris, inisiyasyon).

Evrenin Ulu Mimarı: 1. Tanrı, Allah. 2. Yaratıcı ilke.

Eylemli mason: (Eski) duvarcı, yapı işçisi.

Ezoterik (ésotérique): Belirli bir topluluğun üyesi olmayanlara açıklanması gerekmeyen gizli bilgi.

Ezoterizm (ésotérisme): Gizlilik, kapalılık.

— F —

fahri aza: Ödenti (aidat) ödeme yükümlülüğü olmayan üye.

farmason: Özgür mason anlamına gelen «franmason» sözcüğünün halk ağzında bozulmuş şekli; mason.

federasyon: Mason kuruluşlarından oluşan birlik.

felsefe atölyeleri (areopaj'lar): Masonluğun 19-30'uncu derecelerinin genel adı.

franmason: Özgür duvarcı, özgür yapı işçisi, özgür mason.

G harfi: 1. Gêni (jeni) deha. 2. Geometri bilgisi. 3. Gnose (gnoz) akıl ve bilgelik sahibi.

Gabaon (Kudûs çevresinde bir dağ): Masonluğun usta derecesinde yoklama, tanıtma amacıyla kullanılan mürur (geçiş, geçme) sözcüğü. 4. Kargaşalık zamanında Yahudilerin Tanrı buyruğunu sakladıkları, «Tarut-ı Sekine» adı verilen Kutsal Sandığı koydukları yer.

Gayri muntazam (düzensiz): Loca toplantılarına devam etmeyen, yükümlülüklerini yerine getirmeyen üye.

gayri muntazam üân etmek: Yükümlülüklerini yerine getirmeyen bir üyenin, loca kararıyla ve tekrar derneğe girme hakkı saklı tutularak, masonlukla ilişkisini kesmek.

Geburah: Süleyman mabedindeki iki sütundan birinin adı; gücün simgesi.

Gece yarısı: Masonların, simgesel olarak, çalışmalarına son verdikleri saat (simgesel olarak, öğle vaktinden gece yarısına dek çalışırlar).

gezegenler: Loca görevlileri.

gizli kelâm (gizli söz): Masonluğun her derecesinin kendine özgü tanışma sözcüğü.

gizli kelâmı bulmak: Masonluğun ilksel geleneklerini toplayıp biraraya getirmek.

gizli taş: Gerçek, hakikat.

God: Tanrı.

gönye: 1. Erdemin sembolü. 2. Davranışlarda ve yapılan işlerde doğruluk. (Dikey kolu, bilim; yatay kolu, uygulama).

gözbağı: İlerlemek için rehberle duyulan gereksinme. (Masonluğa kabul töreninde adayın gözlerini bağlayan bağ).

gözcü: Resmi toplantılarda loca dışında bekleyen görevli.

Gran Komandör: Büyük Şövalye, Kudûs mabedinin egemen buyrukçusu. Masonluğun 27. derecesinde olanlara verilen san, ünvan.

Gran Loj: Büyük Loca.

Gran Metr: Büyük Üstat.

Gran Oryan: Büyük Maşrık, büyük mahfil.

Güneş: Masonluğun nur ve ziyası. Yaşam sunan etken öge.

Güneş Şövalyesi: 28. derecedeki masonun sanı, ünvanı.

güzellik sütunu: Mason mabedinde, gönye biçiminde yerleş-

tirilmiş üç sütundan, ya da şamdandan birinin adı (ötekiler: akıl, kuvvet).

— H —

hâdim kardeş (yardımcı kardeş): Locanın bakımı, temizlik ve benzeri işlerini gözeten görevli.

Hâkim-i Âmir-i Azam: Hâkim Büyük Âmir. Masonluğun 33. derecesinde olanların oluşturduğu Yüksek Şûranın başkanı.

Hâkim Büyük Genel Mufettiş: Masonluğun 33. derecesinde olan ve Yüksek Şûra'yı oluşturan masonlara verilen san.

ham taş (yontulmamış taş): İnsanların düşünsel ve ruhsal yetersizliklerinin simgesi.

ham taşı yontmak: Masonluk eğitimiyle erkin (mükemmel) insanı yaratmak. Düşünmek, çalışmak, gerçeği bulmak.

hamail: Masonların kuşandıkları, sağ omuzdan çapraz olarak bele inen, türlü işlemelerle süslü bağ, kordon.

harici: Masonluğun dışında bulunan; yabancı.

harici dlem: Toplumsal çevre. Masonluk dışındaki toplum.

hasenat emini: İyilik ve yoksullara yardım için masonların yaptıkları bağışları toplayan loca görevlisi.

hasenat kesesi (yardım kesesi, dul kesesi): Resmi toplantılar sonunda, yoksullara verilmek üzere masonların para koydukları kese.

hatip: Loca sözcüsü.

hava: 1. Düşünce. 2. Felsefe.

hazine emini: Locanın parasal işlerini yöneten görevli.

hemşire: Kardeş olan masonların birbirlerinin eşlerine ve yakınları olan bayanlara verdikleri ad.

hemşire loca: Aynı obediyanca bağlı locaların birbirlerine verdikleri ad.

hermetizm (hermesçilik): 1. (Sözlük anlamı) kapalılık, anlaşılmazlık. 2. İ.Ö. 3000'lerde yaşamış terzi Hermes'in ortaya koyduğu eski Mısır gizemciliği ve eski Mısır öğretilerinin genel adı.

Herob, Erob: Tanrı'nın Musa Peygamber'e yasaları esinlediği dağ.

hikal, heykhal: Masonluğun usta derecesine yükseltme töreninde mason mabedinin siyah tülle ayrılan iki bölümün-

den biri; Hiram'ın öldürüldüğü yer.

Hiram: Kral Süleyman (İ.Ö. 960) mabedini yapan, ve hain üç kalfa tarafından öldürülen, masonların büyük ustası sayılan mimar. Hiram'ı öldüren üç kalfa: Cahillik, bağnazlık, riyakârlık. Hiram'ın cesedini arayan üç usta: Bilim, hoşgörü, doğruluk.

horoz: Tanrı Mercurius'un simgesi. (Antik çağ tanrılarından).

hüze, huzza: Yaşam ve kıvanç anlatan, locada alkışlamalardan sonra hep bir ağızdan söylenen, «yaşasın kral» anlamına gelen sözcük.

Iksoye: (Sözlük anlamı): Balık. Masonluğun 22. derecesinin kutsal sözcüğü.

Inrı: Masonluğun 18. derecesinin kutsal sözcüğü.

Işık: Bilim ve gerçek.

Işık saçan yıldız: (Mason mabedinin (locasının) doğu duvarında, ortasında G harfi bulunan ışık saçan yıldız). 1. Bilimin ve insan dehasının simgesi. 2. Tekris edilen haricinin ruhunda uyanan esin, ilham.

Işık saçan yıldızı görmek: 1. Kalfa derecesinin gizlerini öğrenmek. 2. Bilim ateşinden faydalanmak.

İçki ve kadeh: 1. (Mitolojide) Tanrı içeceği (nektar). 2. (Masonlukta) İnsanı ölümsüz kılan Tanrısal içki.

İçrek (ezoterik): Yetenekli olmayanlara anlatılmayan, gizli, kapalı bilgi.

idare memuru: Bir locanın eşyalarını koruyan görevli.

İdeal mabedi kurmak: İnsanlığın düşünsel ve ahlâksal gelişmesini sağlamak için çalışmak, en ileri düzeye erişmesi için aklın ilkelerine uykun bir toplum düzeni kurmak.

iesod: Esas, temel. Mason locasında «muhakkik» adı verilen görevli.

ikaf (iykaf): 1. (Sözlük anlamı) Bilgi sahibi olmak. 2. Masonluğun yüksek derecelerine geçme töreni.

iki sütun (Mason locasındaki iki sütun): Yaratılan dünyanın sınırları; hayat ve ölüm.

İkinci nazar: Bir mason locasında çırak masonların yetiştirilmesiyle görevli yetkili.

İmhal etmek: (Sözlük anlamı) 1. Mehil verme, geri bırakma, erteleme. 2. Bir adayın mason olma isteğini bir yıl erteleme.

İncil: Hristiyanlığın kutsal kitabı.

İnisiyasyon: Tekris, erişirme töreni, masonluğa kabul edilme töreni.

İntizam halinde olmak: Locaya devam etme, ödeneklerini ödeme gibi yükümlülükleri sürdürmek.

İntizama rücu: Yükümlülüklerini yerine getirmediği için loca kararıyla ilişkisi kesilen bir masonun, tüm yükümlülüklerini yerine getirme durumunda düzenli sayılıp yeniden loca çalışmalarına kabul edilmesi.

İs'at: (Sözlük anlamı) 1. Yükseltme. 2. Locada yönetim görevlerine seçilenlerin, yeni görevlerine başlamaları için yapılan tören.

İstifa: Bir masonun, dilediği zaman, mason ailesinden ayrılma serbestliği.

İşaretler: Bir kimsenin mason olduğunu ve masonluk derecesini tanıtmaya yarayan hareketler.

İttihat zinciri: 1. Locada yıllık sözcük (parola) verilirken el ele tutuşarak oluşturulan daire. 2. Masonların düşünce ve işbirliği simgesi.

— J —

«J» sütunu (Jakın; Tevrat'ta: Yakın): Kral Süleyman mabedinde ve mason locasında bulunan iki sütundan sağdakinin adı (güney sütunu); kalfa derecesinin kutsal sözcüğü.

Jehova: Masonluğun dördüncü derecesini tanıtmaya yarayan kutsal sözcüğü.

Joaber: Kral Süleyman mabedinin mimarı Hıram'ın katillerinden Abi Ramah'ı öldürenin adı. Dokuzuncu derecenin kutsal sözcüğü. Bozuk ve çürük (batıl) düşüncelerle savaşmanın simgesi.

Jod: Masonluğun dördüncü derecesinin kutsal sözcüğü; masonluk derecesini tanıtmaya yarayan sözcük.

Jupiter (Müşteri gezegeni): Akıl ve bilgelik. Loca başkanı (sayın üstat).

Jüridiksiyon (Güney ve Kuzey Jüridiksiyonları): Amerika'nın

Charleston ve New York kentlerinde 1800 ve 1813 yıllarında kurulmuş, İskoç Riti'ne bağlı, masonluk berati verme yetkisi olan iki mason kuruluşu.

— K —

kabala (Fr. cabale): Kamutanrıci (panteist) din anlayışını savunan Yahudi gizemciliği (panteizmi).

kafatası: Ölümü ve yeniden doğuşu düşünmenin simgesi. Ölümün kaçınılmazlığını düşünerek yaşam boyunca iyilik yapma gerekliliği.

Kâinatın Sâni-i Âzamı: Evrenin Ulu Yaradanı, Tanrı, Allah.

kaldıraç: 1. Bilgi. 2. İrade gücü. 3. Yetenekli kişinin elinde her engeli aşmayı sağlayan verimli güç.

kalem (Taşçı kalemi): Çekiçle birlikte, ham taş yontma aleti. Bilerek araştırma simgesi.

kalfa: Masonluğun ikinci derecesindeki üye (çırakla usta arasındaki derece).

kara (renk): Toprak.

kardeş (birader): Masonların birbirine hitap sözcüğü.

kaymakam: (Eski) Büyük Üstat yardımcısı.

kazma (Mason sofrasında): Çatal.

kemik: Ölümü ve yeniden doğuşu düşünme simgesi.

kesedar (Hasenat emini): Masonların yoksullara yardım ve bağışlarını toplayan, yardımları yürüten görevli.

keski: (Çekiçle birlikte) ham taş yontmak, insanı eğitmek için kullanılan taş yontma kalemi. Bilerek araştırmanın, enerji ve yetkenin simgesi.

kether: Taç (Mason locasının başkanı, Sayın Üstat).

ketumiyet: Bir masonun önemli niteliklerinden biri olan sıkı-ağızlılık, giz saklama.

kılıç (Işık saçan kılıç): Mason adayını kutsama aracı. Adalet, hak ve eşitlik için çalışmanın ve masonların birbirlerini korumalarının simgesi.

kırmızı: 1. Ateş. 2. «Kırmızı atölyeler» adı verilen masonluğun 15-18. dereceleri (Rose - croix şapıtrleri).

kırmızı oy: Olumsuz oy.

kıtap: Mason locası sözcüsünün (hatibinin) simgesi.

kol: Masonluk dereceleri: 1.; 2.; 3.; 15.; 33. dereceler gibi,

kolej: Masonluğun 22. derecesinde mason mabedine verilen ad,

- komandör:** Masonlukta bir şövalye derecesi.
- konkordato:** Mason kuruluşları arasında yapılan, eşitlik ilkesine dayanan anlaşma.
- konsistuar:** Kardinaller, protestan papazları ve hahamlar kurullarına verilen ad.
- konvan:** Localar delegeleri toplantısı.
- kordon:** (Mason mabedinin tavanını çevreleyen, yer yer düğümlü, iki ucu püsküllü kordon deseni). Kordon, kardeşlik birliği; düğümleri, masonluk gizlerinin simgesi.
- koruyucu:** Resmî oturumlarda mason locasında kapının yanında elinde bir kılıçla bekleyen görevli.
- kral sanatı:** Yüce masonluk ülküsü.
- Kudûs Mabedinin Hâkim Âmiri:** 27. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.
- Kudûs prensi:** 16. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.
- kum saati:** 1. Ölümü ve yeniden doğuşu düşündürme simgesi.
2. Akıp geçen zaman içinde vakit kaybetmeden evrim yolunda ilerleme.
- kurşun:** Cimrilik.
- kutsal kitaplar:** Zebur, Tevrat, İncil, Kur'an.
- kutsal sözcük** (Mukaddes kelime): Masonluk derecesini tanıtmaya yarayan sözcük.
- kutselakdas:** Kral Süleyman mabedini yapan masonların büyük üstadı mimar Hiram'ın kuyuya attığı altın üçgenin bulunduğu yer.
- kuvvet sütunu:** Mason mabedinde gönye biçiminde yerleştirilmiş üç sütundan (şamdandan) birinin adı. Yapıcı gücün simgesi.
- kübik taş** (Küp biçiminde taş): 1. Çırac masonun ham taş yontarak bir yapıt ortaya koymasının simgesi. 2. Bir masonun, güzelliği boğan her şeyden kendini uzak tutmaya çalışması.
- kükürt:** Ruhun simgesi.

— L —

Landmarklar: 1. (Sözlük anlamı) sınır dışı, bir ülkenin sınırları. 2. Masonluğun eski yöntem, gelenek ve görenekleri, vazgeçilmez ana ilkeleri (prensipleri).

lejant: efsane.

lems (elle dokunma, elle tutma): Masonların tanışmak için yaptıkları hareketler.

levha: Resmî yazı.

loca: 1. Masonların ayrıldıkları kollar, gruplar (Sevgi Locası, İdeal Locası, Kültür Locası). 2. Masonların çalıştıkları yer (mahfil, atölye, tezgâh). 3. Sonsuz evrenin simgesi olan mabet.

Lûbnan prensi: 22. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

— M —

mabet: (Simgesel olarak) genişliği doğudan batıya dek uzanan; yüksekliği ise yarı çapı sonsuzluğa uzanmış gök kubbesi olan mason locası.

mabet kapısı (Mason locası kapısı): Güneşin battığı, ışığın söndüğü batı yönü.

madenlerden tecrit (ayırma): (Tekris günü «düşünme hücresi»ne alınan mason adayının üzerindeki madensel eşyanın geçici olarak alınması). 1. Düşünme hücresinde özgürlüğe kavuşma. 2. Önyargılardan, yanlış düşüncelerden, kötü eğilimlerden kurtulma.

mağara: Kral Süleyman'ın (İ.Ö. 960) buyruğu ile Kudüs mabedini yapan, masonların büyük ustası Hiram'ı öldüren üç kalfanın saklandığı yer.

mahfil: (Loca, atölye, tezgâh). Masonların toplantı yeri.

mahkeme-i kübra (Büyük mahkeme). 31. derecedeki masonlardan oluşan haysiyet kurulu.

mahrem kâtip: Altıncı derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

maîuf birader (Korkunç kardeş): Masonluğa kabul töreninde mason adayının locaya alınmasıyla ilgili işleri yürüten korkunç kılığa bürünmüş görevli.

Mak-Benah: «Et kemikten ayrıldı» anlamına gelen, masonluğun usta derecesinin kutsal sözcüğü.

mala: Hoşgörü, iyilik, birleşme, evrensel kardeşlik.

mala geçmek: Haksızlıkları ve kötülükleri unutmak.

malikuth: Krallık. (Mason locası koruyucusu).

manivela (Kaldıraç): Bilginin ve irade gücünün simgesi.

manûskri (Fr. manuscrit): Elyazması kitap.

Mars: 1. Merih, savaş. 2. Sertlik ve kuvvet. (Mason locasının birinci nazırı).

mason (franmason): 1. (Sözlük anlamı) duvarcı, özgür yapı işçisi. 2. İnsanların daha iyi bir dünyaya ve daha mutlu bir yaşama kavuşması için çalışan, tinsel (manevi) mabetler kurma amacını güden düşün işçisi.

masonluk: Tüm insanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulması; insanlığın, özgürlük ve ahenk içinde gelişerek ilerlemesi ve gerçeğin araştırılması amacını güden evrensel kuruluş.

masonluk alfabesi: Özel bir işaretler alfabesi. (Bkz. sayfa 63).

masonluk takvimi: Yılın ilk ayı Mart, son ayı Şubat olarak kabul edilen, içinde bulunulan yılın tarihine 4000 eklenerek hesaplanan simgesel takvim.

maşrak-ı özam: Büyük Mahfil'in büyük üstadı.

matem celse: Ölen masonların anılarını yaşatmak için localarda yapılan tören.

matraka (mıtraka): Şimsir ağacından yapılmış iki başlı çekiç.

matrikül (kütük): 1. Loca üyelerinin kimliklerinin yazılı bulunduğu kütük. 2. Resmi belgeleri kapsayan kütük.

mavi: (Renk), hava.

mavi masonluk: «Sembolik masonluk», «simgesel atölyeler», «mavi localar» adları verilen masonluğun ilk üç derecesi (Çırak, kalfa, usta dereceleri).

mavi localar: Masonluğun çırak, kalfa, usta dereceleri üzerinde çalışan simgesel (Remzi, sembolik) localar.

Merkür: 1. Utarit gezegeni. 2. Tanrıların habercisi. (Masonlukta: Locanın gözcüsü).

mimoza çiçeği: (Görünüşü ve sarı rengiyle) güneşin ve yüceliğin simgesi.

Moabın: Masonlukta usta derecesini tanıtmaya yarayan kutsal sözcük.

Moriah: Kral Süleyman mabedinin kurulduğu tepenin adı.

muahadenet kefilî (Dostluk kefilî): Obediyanların birbirlerine gönderdiği temsilci.

muhakkik: Loca çalışmalarının güven altında akışından sorumlu olan görevli.

mukaddes kelime: Her masonluk derecesinin kendine özgü ta-nıtma sözcüğü.

mukaddes sır yölce prensi: 32. derecedeki masonlara verilen san. ünvan.

mum: Mason mabedinde kutsal ateşin simgesi.

muntazam (düzenli): 1. Locaya karşı yükümlülüklerini yerine getiren ve loca çalışmalarına katılan mason. 2. Dünyanın berat veren obediyanlarınınca yasal tanınan mason kuruluşu.

mücevherler (Hareketsiz mücevherler): Locada ham taş, kübik taş, resim tahtası. (Hareketli mücevherler) Gönve, düğün, çekül.

müfettiş (Büyük müfettiş): Yüksek Haysiyet Divanı'nı oluşturan 31. derecedeki masonlara verilen san. ünvan.

mühürdar: Locanın resmi mührü emanet edilen görevli.

mükemmel üstat: Beşinci derecedeki masonlara verilen san. ünvan.

müptedi: Masonluğa yeni kabul edilen cıvık mason.

mürur kelimesi: Masonlukta yoklama amacıyla kullanılan, her derecenin kendine özgü sözcüğü.

müselles alkış: Sevinç anlatmak için, dokuz kez el çırtıktan sonra «hüze!» sözcüğünü hep bir ağızdan söyleme. (Hüze: Yaşasın kral).

— N —

nafaka (Eylemli masonlukta): Zanaatçılara verilen ücret. (Dü-
şünsel masonlukta) Daha üst bir dereceye terfi.

nar: 1. Ülkü birliği. 2. Çoğalma ve bereket.

nazırlar: Locada sayın üstattan sonra en yetkili iki görevli.

nazır ve hâkim: Yedinci derecedeki masonlara verilen san.

nektar (Mitolojide): Tanrı içeceği.

nizam vaziyeti: Ayağa kalkıp, çalışılmakta olan derecenin işa-
reti verilerek yapılan saygı duruşu (düzenli duruş).

noe (bezeleel, sidonius): 12. derecenin kutsal sözcükleri. Nuh'-
un yaratıcı çalışmasının simgesi.

nur ve ziya: Gerçeğin ve bilimin ışığı; güneş.

nur ve ziya dilemek: Gerçeğe ulaşmak için yardım istemek.

nur ve ziyaya kavuşmak: Mason topluluğuna girmek.

obediýans: 1. (Sözlük alımı) itaat. 2. Bir bölgede belli ilkelere bağlı kalarak çalışan masonluk gücü. 3. Büyük loca, büyük masrık (mahfil) gibi adlar altında çalışan localar konfederasyonu (birliği).

odun: Canlılık.

Olgunlaşma mahfilleri (atölyeleri): Masonluğun 4-14. dereceleri üzerine çalışma yapan mahfiller.

onbeşlerin seçilmiş hâkimi: Onuncu derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

operatif masonlar (Eylemli masonlar): Mimarlık yapıtları kuran zanaatçi masonlar.

orta hülcre: Zamanımızda usta (üstat) derecesinde çalışan mason locasına verilen ad. Varılmak istenen ülkünün odak noktası. 2. Hiram efsanesine göre Süleyman mabedinde ustaların ücretlerini aldıkları yer.

öğle vakti: Masonluğun çırak, kalfa ve usta derecelerinde, simgesel olarak, göreve başlama saati.

önlük (Masonların locaya girerken kuşanmak zorunda oldukları, karnı örtecek büyüklükte beyaz önlük). Aralık, temizlik, sabırlı çalışma.

parola: Masonların başka bir locayı ziyaretlerinde mason olduklarını tanıtlamak için kullandıkları, her yıl değişen, gizli sözcük (yıllık kelime).

patent: Bir locanın kurulması için Büyük Loca'nın verdiği izin belgesi, loca açma izni, yasal tanınma belgesi.

pek muktedir: Dördüncü ve dokuzuncu derecelerin loca başkasının sanı, ünvanı.

pergel: 1. Hakseverlik ve adalet, ihtirasları sınırlandırma ölçüsü. 2. Sonsuzluk ve güzel sanatlar simgesi.

post tenebras lux (Latince): Karanlıktan sonra aydınlık.

Prusya şövalyesi: 21. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

- refik:** Masonluğun ikinci derecesindeki kimse, kalfa.
- remiz:** Simge, sembol. Masonluğun kullandığı mecaz anlamlı sözler.
- remzi dereceler:** Simgesel (sembolik) dereceler: Masonluğun birinci, ikinci, üçüncü (çırak, kalfa, usta) dereceleri.
- remzi mahfiller:** Mavi localar. Birinci, ikinci, üçüncü dereceler üzerinde çalışma yapan localar.
- rende:** Yüzeysel pürüzleri kaldırma; cahillikle, çürük ve bozuk düşüncelerle savaşmada gösterilen çaba.
- resim tahtası:** (İşleri planlayıp çizmede kullanılır). 1. Programlı çalışma. 2. Usta (üstat) masonun yeteneği.
- rit:** 1. (Sözlük anlamı) Din töreni, ayin. 2. Yöntem ve gelenek (usul ve adap) ve eğilim bakımından ayrılık gösteren mason kuruluşlarından her biri.
- ritüel:** Masonluğun eğitici simgelerini, yöntemini, geleneklerini, ruhunu gösteren tören rehberi, çalışma kılavuzu.
- Rose-Croix Hâkim Şapitri (Roz-Krua):** Masonluğun 15. derecesinde mason mabedine verilen ad.
- Roz-Krua Şövalyesi:** 18. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.
- Royal Arş Şövalyesi:** 13. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

- Sabit mücevherler:** Locadaki ham taş, kübik taş, resim tahtası.
- sadaka:** 1. (Sözlük anlamı) Tanrı'nın hoşnutluğu için yoksullara verilen para. 2. Masonların her resmi toplantıda, yoksullara verilmek üzere dul kesesine atmakla ödevli bulundukları para.
- Sâni-i Âzam-ı Kâinat:** Evrenin Ulu Yaradanı, Yüce Tanrı, Allah.
- sancaktar:** Törenlerde locanın sancağını ve özel işaretlerini taşıyan görevli.
- Satürn:** 1. Zuhâl gezegeni. 2. Mason locasında koruyucu (dahili muhafız).
- Schiboleth:** Dünyaya sahip olmak ve Tanrı'nın nimetlerinden faydalanmak. (Masonlukta yoklama amacıyla kullanılan, kalfa derecesinin mürur, geçiş sözcüğü).

seçilmiş dokuzlar şapitri: (Sözlük anlamı) Rahip kurulu. 2. Masonluğun dokuzuncu derecesinde mason mabedine verilen ad.

sembol: İşaretlerden, dokunuşlardan, hareketlerden, mecaz anlamli sözlerden oluşan, masonluk eğitiminde kullanılan simge, remiz.

sembolik mahfiller (Remzi mahfiller, mavi localar): Masonluğun ilk üç derecesi üzerinde çalışan localar.

Sen-Andre Büyük İskoçyalısı: 29. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

Sen-Jan locaları: Masonluğun simgesel ilk üç derecesinde çalışan localar.

sır üstadı: Dördüncü derecedeki masonların sanı, ünvanı.

sıldh: (Mason sofrasında) Kadeh.

simge (Sembol, remiz): Masonluk eğitim ve öğretiminde kullanılan sözler, işaretler, dokunuşlar ve hareketler.

sirküler: Genelge.

siyah masonluk: Masonluğun 19-30. dereceleri (felsefe atölyeleri, areopajlar).

Skoç Riti: Otuz üç dereceden oluşan masonluk kuruluşu.

skrüten kutusu: Gizli oylamalarda içine beyaz ve kırmızı bilyeler atılan kutu.

Sömostir kelimesi (Yıllık kelime): Masonların, gereğinde kendilerini tanıtmak için kullandıkları, her yıl değiştirilen, gizli sözcük, parola.

Sözcü: Hatip.

spekülatif mason (Düşünsel mason): Tüm insanlar arasında kardeşlik bağları kurmak, insanlığın özgürlük ve ahenk içinde gelişip ilerlemesine çalışmak ülküsüne bağlı düşün (fikir) işçisi.

statü: 1. Tüzük; içtüzük. 2. Mason topluluğunun durumunu, yapı ve koşullarını saptayan kuralların ve yasaların tümü.

Stolkin: Kral Süleyman mabedinin mimarı, masonların büyük ustası Hiram'ın ölüsünü bulanlardan birinin adı.

su: 1. Kötü duygulardan temizlenme, arınma. 2. Can. 3. Din. **su testisi ve ekmek:** Sade bir yaşam sürme gerekliliğini düşünme.

supren gran komandör: Hâkim büyük âmir, 33. derecedeki masonlardan oluşan Yüksek Şûra başkanı.

sükût cari olması: Gündemdeki bir konu konuşulurken söz is-

teyem bir kimsenin bulunmayışı (sükût caridir: söz isteyen yoktur).

Süleyman Mabedi: 1. Kral Süleyman'ın (İ.Ö. 960) Kudüs'te mimar Hiram'a yaptırdığı mabet. 2. Masonluğun kurmaya çalıştığı «ülkü mabedi»nin simgesi. (Her mason bu ülkü mabedinin bir taşıdır).

Süprem Konsey: Yüksek Şûra, İskoç Riti'nde 33. derecedeki masonlardan oluşan, yüksek dereceler üzerinde egemen olan yönetim kurulu.

sütun: Locada masonların oturdukları yönler. Kuzey sütununda, kapıdan girişe göre solda çıraklar, güney sütununda, sağda ustalar oturur.

— Ş —

Şamdan (=Şule, yıldız) Kutsal ateşin simgesi olan ışıkların tümü.

şapitrlr (kırmızı atölyeler) 1. (Sözlük anlamı) Meclis. 2. Rahipler kurulu. 3. Masonluğun 15-18'inci derecelerine verilen genel ad.

şapka: (Eskiden usta masonların locada giydikleri şapka). Ustalığın üstünlüğü ve ayrıcalığı.

şerit: Söz ve kararda direniş, sebat.

Şûrâ-i Âli-i Osmani: 3 Mart 1909'da kurulan Osmanlı Yüksek Şûrası, Süprem Konsey adı verilen ulusal masonluk gücü.

— T —

taassup: Düşünce körlüğü, bağnazlık.

tabernakl prensi (tabernacle): 1. Çölde yaşadıkları sırada, Yahudilerin, içinde kutsal sandığı sakladıkları çadır. 2. Katolik kiliselerinde, içinde kutsal kâsenin saklandığı dolap. 3. (masonlukta) 24. derecedeki masonlara verilen san (ünvan).

tabut (Masonluğun usta derecesine yükseltme töreninde mabede konulan tabut): Kral Süleyman mabedini yapan, masonların büyük üstadı mimar Hiram'ın tabutunun simgesi.

tabutusekine (Sekine: Metanet, huzur, sükûn): Kargaşalık zamanında, İsrailoğullarının kalplerine gönül rahatlığı vermek için, içine Tevrat'ı koydukları sanduka.

tahkikat: Mason olmak isteyenler hakkında yapılan soruşturma.

taksir-i müddet: Süre kısaltması. Bir masonun, terfi süresi beklenmeksizin, bir ya da birkaç üst dereceye yükseltilmesi.

talepname: Mason olmak isteyen bir kimsenin ilgili locanın başkanına sunduğu «istek yazısı».

talip: İstekli, mason olmak isteyen kimse.

tasvîpname: Mason olmak isteyen bir kimse için, mason locasında gizli oylama yapılmadan önce Türkiye Büyük Locası'ndan alınan onaylama yazısı.

taş: Sağlamlık.

tebenni: 1. (Sözlük anlamı) Birisini oğul edinme. 2. (Masonlukta) Bir masonun kendi locasından ayrılması, ya da bağlı bulunduğu locanın ortadan kalkması (lâğvedilmesi) nedeniyle bir başka locanın üyeliğine kabul edilmesi.

tefekkül hülcesi (Düşünme odacığı): Mason adayının, masonluğa kabul töreninden hemen önce, kendi benliğiyle karşı karşıya kalıp düşünmesi için alındığı küçük oda.

tekemmül mahfili: Dördüncü dereceden on dördüncü dereceye kadar çalışma yapılan İskoç Riti olgunlaşma locaları.

teklif kesesi (Öneri kesesi): Resmî oturumlarda, içine masonluğun genel ve locanın özel yararları ile ilgili yazılı önerilerin atıldığı kese.

tekris (Eriştirme töreni, inisiyasyon): Masonluğa kabul töreni.

tersimat: Tutanak, zabıt.

testere: Sabır ve azim. «Gerçek»i ararken karşılaşılan zorluklara seve seve katlanma.

tesviye (Düzeç): 1. Toplumsal eşitlik. 2. Bilginin doğru kullanılması.

teşrifatçı: Tören üstadı, locada törenleri yöneten görevli.

tezgâh: Atölye, loca.

tezyinat (Süsler): Mason mabedinde mozaik döşeme, ışık saçan yıldız, kordonlar, törenlerde kullanılan gereçler.

thubalkain: Madenleri eritip kalıba döken kimsenin adı. Masonluğun usta derecesinde yoklama amacıyla kullanılan mürur (geçiş) sözcüğü.

tırpan: Ölümün ve öldükten sonra dirilişin simgesi.

tipheret: Güzellik. (Mason locasında) Tören üstadı.

tolerâns (hoşgörü): Masonlukta ahlâka aykırı olmayan her düşünceli hoşgörüyle karşılamak.

toprak: 1. Düşünme hücresi. 2. Fiziksel yaşam. 3. Ölümü, yaşamın geçici olduğunu düşünme. 4. Toprağa atılan tohumun filizlenmesi gibi, iyi işler yapma, yapıtlar verme ve benliği yüceltme.

tönüblanş (tenue blanche): Bayanlara açık oturum. (Bkz. Masonluk törenleri, sayfa 63).

tören üstadı: Locada törenleri yöneten görevli.

triniter: Teslise inanan (Bkz. teslis).

triniter işkoçyalı: 26. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

tuğla: Locada oturum sonunda üyelerin dul kesesine attıkları para (Dul kesesi 10.850 tuğla getirmiştir).

tunç yılan şövalyesi: 25. derecedeki masonlara verilen san, ünvan.

tuz: Akıl ve bilgelik, sağduyu, ılımlılık (itidal).

Türkiye Büyük Locası: Eski büyük üstatlarla bir önceki büyük sekreter ve büyük hazine emminden ve Türkiye'deki tüm locaların seçtikleri üçer delegeden oluşan genel kurul.

tütsüler: Bazı törenlerde mason mabedinde (locasında) yakılan günlük ve benzerleri.

— U —

umumi heyet (Eski) Genel Kurul: Tüm locaların delegelerinden oluşan genel kurul.

Usta (Üstat): Otuz üç dereceli mason kuruluşunun üçüncü derecesindeki mason. Gerçek anlamıyla simgesel masonluğun en yüksek derecesine erişmiş, masonluğun ruhunu anlamış; erkin (mükemmel) mason. (Masonluğun dördüncü dereceden otuz üçüncü dereceye kadar olan basamakları, usta (üstat) derecesinin gelişmiş merdivenleridir.

uyanma (tebenni): Bir masonun kendi locasından ayrılması, ya da locasının ortadan kalkması nedeniyle bir başka locaya kabul edilmesi.

uyumak (uykuya girmek): Bir mason kuruluşunun, olağanüstü zorunlu nedenlerle, bir süre için, kendi eliyle localarını kapatıp çalışmasına son vermesi.

— Ü —

üç: Geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanlarla «üçgen»in simgesi.

üç basamak (Loca başkanının oturumu yönettiği kürsüye çıkan üç basamak): Çırak, kalfa ve usta derecelerinin simgesi.

üç büyük nur: Zebur, Tevrat, İncil.

üçgen: Masonluğun temel simgesi; Tanrısal teslisi düşündürür üçgenin kenarları, «özgürlük, eşitlik, kardeşlik»; açıları, «akıl ve bilgelik, kuvvet, güzellik»tir.

üçgen içindeki göz (Mason locasının duvarında ışık saçan göz): Işık kaynağı Güneş ve Tanrısal gözüm simgesi.

üç kez vuruş (Loca kapısına vuruş): Birinci vuruş azım, ikinci ve üçüncü vuruşlar, «çalışma».

üç kez muktedir: 4-14. derecelerin sayın üstadının sanı (ünvanı).

üç nokta (...) 1. Kısaltma işareti: Sevgi... Muh... L... (Sevgi Muhterem Locası); K... kardeş; KK... kardeşler. 2. Üç zamanın simgesi: geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanlar.

üç sütun: Mason mabedinde (locasında) gönye biçiminde yerleştirilmiş üç sütun, ya da şamdan: hikmet, (sağduyu), güzellik, kuvvet simgesi.

üstat: Usta mason.

üstad-ı muhterem: Loca başkanı.

vasiyetname: Masonluğa kabul edileceği gün düşünme odasına alınan adayın yaşam karşısındaki felsefe görüşünü belirten ön sözleşme.

vazo (Mason locasında içinde zeytin dalları ve defne bulunan vazo): Susma ve giz saklama.

Venüs (Çulpan, Çobanyıldızı, Zühre): Mason locasında egemen olan iyilik ve güzellik.

vitriol (v.i.t.r.i.o.l.): «Yerin içini dolaş, gizli taşı bulacaksın» anlamına gelen Latince bir sözün ilk harfleri: İnsanın kendi içine dönerek ruhunu tanımaya çalışması, «gerçek»i bulması.

yaş: Masonluk derecelerinin simgesi. (Çırak masonun yaşı üç; kalfanın, beş; dördüncü derecedeki masonun yaşı ikinin küpü; on dördüncü derecedekinin yaşı 81'dir.

yavru kurtlar: Mason çocukları.

yedi (sayı): Usta masonun simgesi ve yaşı (Efsaneye göre Süleyman mabedi yedi yılda tamamlanmış).

yeşil (renk): 1. Su. 2. Dış dünyadan gerçekler dünyasına geçiş.

yıldız (Beş köşeli): Mason mabedinde, ortasında G harfi bulunan ışık saçan yıldız: 1. Bilimin ve insan dehasının simgesi. 2. Masonluğa kabul edilen haricinin ruhunda uyanan esin (ilham). 3. İnsanlığın iyiliği için çalışma.

yıldız (Altı köşeli): Kral Süleyman'ın mührü.

yıldız: Şamdanın simgesel adı.

yıldızları göstermek: Locanın şamdanlarını yakmak.

yıldızlı kubbe: Mason locasının tavanı. (Gök kubbenin ve evrenselliğin simgesi olan, mavi renge boyanmış, yıldızlarla süslenmiş tavan).

yıllık kelime (Sömeştir kelimesi): Masonların gerektiğinde kendilerini tanıtmaları için, büyük üstadın loca başkanlarına bildirdiği, her yıl değişen gizli sözcük. (Unutan kimsenin loca başkanından gayrisına sorması yasak olan parola).

yod: Masonlukta dördüncü derecenin tanıtmaya yarayan kutsal sözcüğü.

York Anayasası: Bazı elyazması kitaplara göre, 926 yılında York kentinde Edwin'in hazırladığı masonluk anayasası.

Yönetim Kurulu: Türkiye Fikir ve Kültür Derneği'ni yöneten, 33. derecedeki masonlardan oluşan Yüksek Şûra.

Yönetim Kurulu başkanı: Masonluğun yüksek derecelerini (4-33. dereceler) yöneten Yüksek Şûra'nın başkanı (Hâkim Büyük Âmi)r.

yılce İskoçyalı: 19. derecedeki masonlara verilen san, unvan.

yılce seçilmiş şövalye: On birinci derecedeki masonlara verilen san.

yılce üstat: On dördüncü derecedeki masonlara verilen san.

Yüksek Danışma Kurulu: 32. derecedeki masonlardan oluşan kurul.

Yüksek Haysiyet Kurulu: 31. derecedeki masonlardan oluşan yargılama kurulu.

Yüksek Karargâh Dördüncüden otuz üçüncüye kadar olan yüksek derecelerin genel adı.

Yüksek Şûra: Otuz üçüncü (en yüksek) derecedeki eylemli masonlardan oluşan Türkiye Fikir ve Kültür Derneği Yönetim Kurulu.

Zabud: Kudüs mabedini yaptıran Kral Süleyman'ın yardımcılarından biri.

zambak: 1. Temizlik. 2. Bolluk getirici alev.

zeytin dalı: Tüm insanların barış içinde yaşamalarının simgesi.

zincirler (Mason locasının iki sütununu süsleyen zincir desenleri): Kuşakları birbirine bağlayan bağ.

zyafet memuru: Agap adı verilen şölenleri masonluk geleneklerine göre hazırlayan görevli.

zizon: Süleyman mabedinde büyük salondan parmaklıklarla ayrılmış olan, kutsal kanunların saklandığı yer.

K A Y N A K L A R

1. Apak Kemalettin, Ana Çizgileriyle Türkiye'deki Masonluk Tarihi, İstanbul 1958, Türkiye Mason Derneği yayınlarından.
2. Ekemen Nafiz, Arşivlerimiz İçinde 1965 Olayları, İstanbul 1978, Yenilik Basımevi.
3. Paul Naudon, Masonluk, çeviren: Tiryakioğlu Samih, İstanbul 1968, Varlık yayınları, No. 1387.
4. Jules Boucher - Paul Naudon, çeviren: Matilda Sakar, Masonluk Bu meçhul.
5. Gün İsmet Nuri, Masonluk ve Masonlar, İstanbul 1978, Yağmur Yayınevi.
6. Egeran Necdet, Gerçek Yüzüyle Masonluk, Ankara 1972, Başnur Matbaası.
7. Soysal İlhami, Masonluk ve Masonlar, Vatan gazetesi tefriksı, İstanbul 1977.
8. Atılhan Cevat Rifat, Kendi Vesikalarına Göre Masonluk, Gün Matbaası 1954.
9. Haydar Rifat, Farmasonluk, İstanbul 1934, Tefeyyüz Kütüphanesi.
10. Layıktez Celâl, Başlangıcından Bugüne Kadar Ritüellerimizin İnkişafı, İstanbul 1972, Yenilik Basımevi.
11. Koray Tanju; Çırak, Kalfa, Usta, İstanbul 1973, Rigo Basımevi.
12. Erbudak Macit, Erman Sahir, Gökdoğan Mukbil, Örs Hayrullah, Umur Ziya; Masonluk Üzerine, İstanbul 1976, Yenilik Basımevi.
13. Örs Hayrullah, Umur Suha; Bazı Meşhur Masonlar; 24 sayfalık fasıkül.

14. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonlar Büyük Locası Büyük Daimi Heyetinden Bütün Kardeşlere Açıklama, İstanbul 1965, C. Rigo Basımevi.
15. Tokatlı Attilâ, Gizli Örgütler, Gezegen Yayınevi.
16. Serge Hutin, Gizli Cemiyetler, çeviren: Arık Ahmet, İstanbul 1965, Anıl Yayınevi.
17. Gürata Mithat, Masonluk Nedir, Ne Değildir, Ankara Tİsa Matbaacılık Sanayi.
18. V.Ş. Gizer, Masonlukta Tahkikat ve Haricinin Evsafı, İstanbul 1955, Becid Basımevi, Türkiye Mason Derneği özel yayınlarından.
19. M.C. Duru, Mason Teşkilâtına Dair, İstanbul 1955.
20. G.E. Lessing, çeviren: Sayıt Emin, İstanbul 1955, Becid Basımevi.
21. Yenicioğlu Cavit, Türkiye'deki Masonik Faaliyetler Hakkında Kronolojik Etüt, Arayış locası yayınları, No. 4.
22. Alber N. Arditti, Nirengi Noktaları, İstanbul 1977, Yenilik Basımevi.
23. Türkiye Büyük Locası Birinci, İkinci ve Üçüncü Derece Ritüelleri.
24. Türkiye Fikir ve Kültür Derneği 4., 9., 14. vb. Çalışma Kılavuzları (Ritüelleri).
25. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Masonları Büyük Locası Anayasası, Ankara 1957.
26. Türkiye Büyük Locası Tüzüğü, İstanbul 1974, Yenilik Basımevi.
27. Türkiye Büyük Locası Localar Umumi Nizamnamesi, Ankara 1959.
28. Türkiye Fikir ve Kültür Derneği Statüsü, İstanbul 1968, C. Rigo Matbaası.
29. Türk Yükseltme Cemiyeti Türkiye Büyük Locası Nizamnamesi, İstanbul 1970.
30. Türkiye Bü... Meş... 'inin Alelumum Mah...ler Hakkında Cari Nizamname-i Umumisi.
31. Türk Yükseltme Cemiyeti Yardım Sandığı Tüzüğü.
32. Türkiye Hür ve Kabul Edilmiş Büyük Locasına Bağlı Kültür Muh... Lo...sı Dahili Nizamnamesi.
33. Dr. Kurdoğlu Veli Behçet, Bektaşilik ve Batınlık, Türkiye Mason Derneği Hürriyet Kolu neşriyatından, İstanbul Nebioğlu Matbaası.

34. Dr. Eröz Mehmet, Türkiye'de Alevilik, Bektâşilik, İstanbul 1977, Otağ Matbaacılık, Koll. tl.
35. Dr. Kurdoğlu Veli Behçet, Şimalden Gerçek Âleme Bir Nazar, Türk Mason Derneği Hürriyet Kolu neşriyatından, İstanbul Nebioğlu Matbaası.
36. Türkiye Büyük Maşrıkı'nın 25. yıldönümü münasebetiyle fevkalâde celsede okunan nutuklar ve neşideler.
37. Mimar Sinan dergisi (Türkiye Büyük Locası'nın araştırma ve yayın organı), yıl 1966-1981, sayı 1-39.
38. Kemal Salih Sel, Türk Masonluk Tarihine Ait Üç Etti, İstanbul 1973.
39. Dictionnaire de la Franc-Maçonnerie, Paris 1974.